Rusland og Freden

Förord till den elektroniska utgåvan

Under arbete...

RUSLAND

OG FREDEN

JACOB DYBWAD S FORLAG KRISTIANIA

Andet oplagRUSLAND OG FREDENRUSLAND OG FREDEN

AV

FRIDTJOF NANSEN

ANNET OPLAG

KRISTIANIA JACOB DYBWADS FORLAG 1923Det Mallingske BogtrykkeINDHOLD

Side.

Kremlen.

Forord.

Jo mer en ser av all den uforstann og all den nationale egenretferdighet som gjør sig bred i vor tid, må det bli mer og mer inlysende at den første betingelse for om mulig å finne vei ut av den nuværende forvirring og opløsning i Europa, er å nå frem til mer forståelse, folkene imellem.

Et annet folks synsmåter, handlinger, og forholl må bedømmes mest mulig ut fra dets egen psykologi, tenkesett, og forutsetninger, og ikke fra vore. Dette er vel den første og viktigste betingelse for forståelse, men også den som det syndes oftest mot, hver eneste dag, ikke minst i bedømmelsen av Rusland og russiske forholl.

I denne bok er det forsøkt, uten forutfattede meninger, uten lidenskap, og uten å ta parti, å gi en kort fremstilling

av de nuværende sosiale og særlig de økonomiske forholl i dette store, ulykkelige lann,VIII

slik som jeg ser dem efter de intrykk mine medarbeidere og jeg selv har fått unner vort flerårige arbeid der, og efter de oplysninger vi har kunnet samle fra hvad vi anser for de mest pålitlige kilder.

Disse korte skildringer gjør selvsagt ikke forsøk på å være uttømmende i noen retning, dertil er hele det veldige russiske problem altfor inviklet og altfor sammensatt. Hvad de tilsikter er å hjelpe til å gi et grunlag for en mer objektiv forståelse av nutidens Rusland og dets fremtids-muligheter.

Gjennem det senere årti har synet på Rusland skiftet i merkelig grad.

Før verdenskrigen stod det der som den store truende busemann i øst, barbar-despotiet, erobrerstaten, den store slaviske fare for Vest-Europa og dets kultur. Ikke minst den troløse unnertrykkelse av det finske folk ga for os skandinaviske folk et varsko om hvad som kunde ventes unner den russiske jern-hel.

Frankrikes alliance med «barbar-despotiet» i øst ble set på som en svikten av Frankrikes tradisjoner med dets kamp for frihet og menneske-rettigheter. Ikke minst var dette syn rådende i Tyskland.

Så brøt verdens-krigen løs, og fra tysk side ble det hevdet at de tyske hære i virkeligheten førte krigen for Europa mot østens barbari, og særlig for de skandinaviske folk.

Men synsmåtene har skiftet. I Tyskland vil man ikke mer finne noen utbrett følelse av at Rusland er den store fare som må bekjempes, snarere er det vel omvent, og det hvad enten det russiske rike tenkes fortsatt bolsjevikkisk, eller mulig tsaristisk.

Derimot står folkene lenger vest i Europa merForord.

fientlig overfor Rusland. Tross de store tjenester som det russiske folk, med uhyre offre, gjorde vestmaktene unner verdens-krigen, ved sin seige trussel mot central-maktenes østgrense, da det knep som hardest, synes vestens regjeringer nu mest tilbøilige til åla det russiske folk forkomme, fordi det har en regjering hvis metoder og terror man ikke kan forsone sig med.

Alt dette er vesentlig politikk. Men hvad det nu gjeller, må være å forsøke, uavhengig av disse skiftende politiske stemninger, å nå frem til en objektiv mening om forhollene som de virkelig er og må utvikle sig.

Det er klart at selve begrepet Rusland som faktor i verdens-utviklingen, dets store åndelige og materielle betydning i verdens-husholningen, kan ikke i lengden være avhengig av skiftende politiske systemer, tilmed for en stor del innført utenfra.

Et folks utvikling ligger dypere, folket er en levende organisme med sit eget inre liv, som ikke i lengden lar sig binne eller bestemme av tilfeldige styrere, selv om disse kan sinke eller fremme for en tid.

Alle regjeringer er forbigående. Folket og folkesjelen er det varige.

Det kan være tvil om Vest-Europa og den vesteuropeiske kulturs fremtids-muligheter; men at det russiske folk har en stor fremtid foran sig, og vil få en stor mission å fylle i Europas og verdens videre liv, kan det vanskelig være tvil om.

Som det utstrakte russiske og sibiriske slette-lann har umådelige muligheter med sine store rikdomme av udyrkede eller ufulstendig dyrkede vidder, har det russiske folk store reserve-fonn av ubrukte åndelige krefter.x

Den russiske kultur har enda ikke utfollet sig; den tilhører fremdeles fremtiden.

Den hittil herskende kultur i Rusland, unner Romanoverne, er sikkerlig ikke russisk; det var en tynn vesteuropeisk ferniss, innført og vedlikeholt utenfra, paa lignende vis som selve dens sete Petersburg var bare en

høist uorginal kopi i stukk og murpuss av Europa.

Det er først når en ser Moskva, med Kremlens vidunderlige murer og tårner, heve sig over slette-lannet, at en har fornemmelsen av å nærme sig en annen kultur-verden. Det er ikke lenger Europa, det er heller ikke Orienten — det er Rusland.

Bolsjevismen kan heller ikke sis å være egentlig russisk. Mens den i sin inre bygning er en kopi av tsardømmet stillet paa hodet, var selve revolusjonen like til i små detaljer en efterligning av Europa, likesom læren, Marxismen, var nokså direkte import derfra. — Men idealismen, den merkverdige evne til hengivelse som for en stor del bærer den, den er russisk.

Den russiske folkesjel har enda ikke kunnet avkaste det vesteuropeiske åk og komme til fri utfol-lelse, den har enda ikke funnet formen for sin san-het. Men dens tid vil komme.

Når en leser den russiske literatur, eller kanske enda mer når en hører den russiske folke-musikk, så føler en vel som det i dens forunderlige ynde, gjennem dens dulgte ulmende lidenskap stiger en mektig gripende gjenklang fra de endeløse steppers tungsinn, fra en fremmed tilværelses ukjente dybder, det er som en hører en ennu bunnen sjels evighets-lengsel mot friheten, og i dypet av denne sjel aner en en enda ufødt verden.Forord.

En kan ikke komme i nærmere berøring med dette store folk, i medgang eller i motgang, uten å holle av det og få tro på dets muligheter.

En må beundre dets seige uthollenhet og dets grenseløse resignasjon, som kan være dets svakhet unner utviklingen, men også dets store styrke i ulykken. Uvilkårlig føler en sig tiltrukket av det utpreget svermeriske drag i dets karakter, som vistnok let kan føre til overdrivelser, men som også gir denne merkelige evne til hengivenhet, denne hensynsløse offervilje intil døden for ideene og idealene, som en oplever om og om igjen.

Tenk bare på de russiske nihilister. Vi ble frastøtt av deres terror; men vi kunde ikke ungå å beundre deres idealisme og offervilje uten grenser. Det er den samme ytterliggående ånd som nu har gitt sig utslag unner bolsjevismen, og som fremdeles skremmer os tilbake med sin hensynsløse terror.

For mig står det som sansynlig at ikke alene kan det bli Rusland som en dag, og ikke så langt frem, bringer Europa materiell redning; men det blir også derfra den åndelige fornyelse vil komme.

Det synes derfor som at der må være all opfordring for Vest-Europa, ikke minst nu, til å ofre df 1 russiske folk og de hurtig vekslende forholl i c1 t store Rusland, ingående opmerksomhet.

Lysaker, April 1923

Fridtjof N ans erIngangen til Kremlen fra Den Røde Plass.

I. Rusland og Europa's økonomiske

likevekt.

Det går gjennem tiden en hemsk, marg-stjelende fornemmelse av at den gamle verden er syk, vester-lannenes kultur og samfuns-ordning har spillt bankerott, folkenes livs-kraft er brutt.

En måtte vel tro at så snart verdens-krigens fireårige, blodige mareritt endelig var over, vilde Europas

folk tatt sig kraftig sammen, og i fellesskap satt alt in på fredens byggende arbeid, — og håbet var at efter kraft-anspennelsen med å bygge op igjen efter all ødeleggelsen, og med å betale den overveldende gjell som nasjonene hadde pådradd sig, vilde det komme en ny blomstringens era over vester-lannene.

Men intet av dette er skedd. Det er så langt fra at krigens storm-vær har renset luften.

En håbet på «en avvebning av sinnene»; men et fiendskap, et nasjonal-hat, verre enn noensinne, skyter nu en

uhyggelig vekst mellem gamle motstandere, ja tilmed mellem tidligere forbuns-feller. Uroen, utrygheten vokser overalt, i flere verdensdeler, og følelsen av solidaritet synes å bli mindre for hver dag i den hele lidende menneskehet.

Det er som krigens demon igjen svever i mørke uværs-skyer over det ulykkelige Europa og driver folkene motstansløst mot avgrunnen.

Alt som sker synes bare å påskynne katastrofen.

Man håbet på fredelige handels-forbinnelser, man ønsket å bedre stats-finansene. å stabilisere kursen; men se på tilstannen. Aldrig var det vel så ille som nu, og en ser ingen alvorlige forsøk på internasjonal sammenslutning for å løse vanskelighetene i fellesskap. Hvert folk, frastøtt av den internasjonale forstyrrelse og utryghet, søker tilbake i sig selv. Denne mistillitens og isoleringens politikk kan alene gjøre stillingen vesentlig verre.

Hvis en hadde det intrykk at Europas regjeringer hadde gjort alt de kunde for å gjenoprette freden, og gjenopbygge verdens økonomiske liv på en sunn grunvoll — ja da måtte en gi op alt håb om fremtiden.3 Rusland og Europa's økonomiske likevekt.

Heldigvis er det meget langt fra å være tilfellet, heldigvis er det så, som et hastig tilbakeblikk vil overbevise en om, at Europa har lidt unner et meningsløst vanstyre, og en kan bare være glad for at det ikke er blit enda mere ødelagt.

Hvem kan påstå at de senere år har på ham gjort intrykk av å ha vært den forutseende tenknings tid, det intense og forstandige arbeids tid?

Europa gikk ut av det volsomme sammenstøt dødelig såret og økonomisk uttømt. Har det nu siden vært forsøkt å spare på kreftene for å påskynne helbredelsen? Har alt en kunde, vært gjort for å un-gå de farlige konflikter, for å gjøre det mest mulige ut av de krefter som enda var i beholl, for å utvikle og utnytte de muligheter som enda var der?

Vi har foretrukket å snakke politikk. Vi forver-ret alle problemene, ved å utskyde deres løsning, dels av makelighet, dels av frykt for ansvar.

De utallige internasjonale konferanser har ikke vært viet et objektivt studium av de enkelte spørsmål, ved regjerings-medlemmer og sakkyndige, som var bestemt på snarest mulig å nå til løsninger tjenlig for alle parter. Unnerhandlerne var for det meste diplomater og politikkere uten forbinnelse med det internasjonale økonomiske liv, meget mer optatt av sin egen stilling, sit partis og sit lans, enn av å finne helsebot for Europas sykdom, menn som helst har gjort vonnt verre ved sine tilfeldige avgjørelser, eller ved å la de mest vitale spørsmål ligge uavgjort.

Det Europeiske politiske liv efter våben-stilstan-nen efterlater et uhyggelig nedslående intrykk av usikkerhet, ubeslutsomhet, uformuenhet, og fremfor alt av «bluff». Det er sandelig ikke til å undres over at4 Rusland og Europa's økonomiske likevekt.

dette styre, ihvertfald på det økonomiske område, ikke har kunnet opnå noesomhelst av verdi for Europa. Det eneste lyspunkt i dette mørke, var den reddende hjelp som ble gitt Østerrike ved Nasjonenes Forbuns tiltak.

Bare én ting kunde, bare én ting kan enda frelse Europa: det er arbeid, et metodisk fredens samarbeid. Og som det gamle kontinents stater er avhengige av hverandre, til en grad som krigen har gjort enn mer iøinefallende, så vilde det å organisere det europeiske arbeid være det samme som å gjenoprette de normale økonomiske forbinnelser, og sette hvert lann i stann til å ordne sin indre virksomhet i forholl til de andre lans virksomhet og muligheter. Europa kan ikke opnå trivsel før det igjen er blit én økonomisk organisme og ikke bare en sammenstilling av slett tilpassede deler.

Den nasjonale politikk vil gjerne gjøre hvert lann til et avgrenset hele, som er mest mulig sig selv nokk, og søker ved politiske forholsregler som: anneksjoner, allianser, eller oprettelsen av interesse-sferer, å sikre lannet alt hvad

det trenger.

I den periode av verdens økonomiske liv hvori vi lever, er resultatene av denne politikk nesten altid negativ, og når ikke annet enn å svekke den nasjon som mener å være sig selv nokk.

Den eneste politikk som kan frelse Europa er den som uten slingring betrakter alle problemer fra et internasjonalt økonomisk synspunkt, og som i hvert tilfelle søker den løsning som er den gunstigste for gjenoprettelsen av det felles arbeid* det vil si økningen av den almindelige europeiske produksjon, og av produktenes omsetning.5 Rusland og Europa's økonomiske likevekt.

I dette øieblik lever Europas nasjoner i et uhyggelig økonomisk anarki. England sukker unner trykket av en faretruende arbeids-løshet, mens Frankrike lider av mangel på arbeids-kraft, den tyske kurs styrter nedover med en svimlende fart for så plus-selig igjen å stige som følge av en simpel finansiel manøvre av Reichsbank, hvorefter det igjen bærer nedover. Alt dette er meningsløst og burde vært ungått; men det er åbenbart at handels-markedet, like lite som arbeids- og penge-markedet, kan igjen bli normalt så lenge som de forskjellige lann ikke er bragt i inbyrdes forbinnelse efter de kommuniserende rørs prinsipp.

Det er ut fra dette europeiske synspunkt at jeg vil forsøke å studere det russiske spørsmål.

Europeisk Rusland har et areal som er omtrent halvparten av hele Europas. Dets folk, mer enn 100 millioner, er uten sammenligning det talrikste europeiske folk. Dets fruktbare strøk var tidligere for en vesentlig del Europas kornkamre, foruten at de også skaffet andre nødvendige artikler. Som marked var Rusland av stor betydning for den europeiske industri.

Ingen som tenker litt frem, kan vel mene at vi kan skjære Rusland bort fra Europa og la det greie sig selv, uten at det skulde ha en avgjørende in-flytelse på hele det europeiske samfuns trivsel og fremtids-muligheter.

Noen tall vil være oplysende. Hvis vi bare ser på de fire viktigste korn-sorter, hvete, rug, bygg, og havre, så var før krigen, i årene 1909—1913, det dyrkede areal bare i europeisk Rusland 81,7 millioner hektar eller mer enn en tredjedel (34 pct.) av det6 Rusland og Europa's økonomiske likevekt.

samlede areal av dyrket mark i den hele verden, som var omkring 240 millioner hektar (1 hektar = 10 mål).

Europeisk Ruslands gjennemsnitlige årlige produksjon (1909—13) av de fire korn-sorter tilsammen var 65 millioner tonn eller mer enn en fjerdepart (27 pct.) av den hele verdens årlige korn-produksjon som var omkring 242 millioner tonn. Tar vi asiatisk Rusland med, var Ruslands samlede årlige produksjon 72 millioner tonn. Til sammenligning kan nevnes at den årlige korn-produksjon i Canada, De Forenede Stater og Argentina tilsammen var omkring 67 millioner tonn.

Ruslands årlige utførsel av korn var 8,7 millioner tonn eller mer enn den samlede utførsel av korn fra Canada, De Forenede Stater og Argentina, hvorfra Europa nu får omtrent hele sin korn-inførsel. Utførselen fra disse tre lann var tilsammen 7,7 millioner tonn om året.

Det er sagt at Rusland før krigen utførte mer korn enn det i virkeligheten hadde råd til, idet bønnene behollt for lite tilbake for å tilfredsstille et rimelig behov. En utførsel tilnermelsesvis så stor som tidligere skulde derfor ikke være å vente i fremtiden.

På den ånnen side bør det fremholles at til tross for Ruslands fruktbare jord, var den gjennemsnitlige produksjon bare omtrent 700 kilogram pr. hektar, mens den i De Forenede Stater var 1050, i Canada 1230 og i Norge mer enn 1700 kilogram pr. hektar. Ved litt forbedring av Ruslands ytterst primitive jordbruk må derfor dets eksport-evne kunne økes i vesentlig grad.7 Rusland og Europa's økonomiske likevekt.

Hvad kan det nu sies om Rusland idag?

Er det — eller kan det bli en vesentlig faktor i vort økonomiske liv? Er det villig til eller istann til samarbeid for gjenoprettelsen av den økonomiske likevekt i Europa, og følgelig for gjenoprettelsen av freden ?

Se det er det som vi vil forsøke å bringe på det rene, idet vi vil unnersøke efter hverandre de forskjellige områder

av det russiske liv.

I dette første kapitel vil jeg bare enda fremheve den kjensgjerning at Rusland selv virkelig synes å ha betingelser for å kunne tilegne sig det økonomiske syn som vi har forsøkt å fremholle nødvendigheten av. I løpet av bolsjevikk-revolusjonen og unner den lange blokade som krigen medførte har det fått rik erfaring for at det ikke kan leve uten å kjøpe fra utlannet. Det har også til fulle inset at for å kjøpe er det nødvendig å seige. Å gjenopprette en ubrutt og uforstyrret økonomisk bytte-forbinnelse med utlannet er derfor blit det vesentlige mål for, dets politikk.

Denne erfaring har for Rusland vært dyrere enn for noe annet lann i Europa, da det, for å opnå den, har måttet gå gjennem en nesten fulstendig ødeleggelse av sin industri og sin handel. Det er selve denne økonomiske ruin som har fremkalt den gjenopvågnen som en nu synes å iaktta, og som har bragt Rusland til å forstå nødvendigheten av å forlate de politiske metoder og opta de økonomiske.

Unner de samtaler som jeg i januar og februar har hat i Moskva med en flerhet av den russiske regjerings ledere, fikk jeg et levende intrykk av at det spørsmål som i første rekke optok dem, var spørsmålet om Ruslands økonomiske gjenreisning og8 Rusland og Europa's økonomiske likevekt.

gjenoprettelsen av den normale økonomiske forbinnelse med ut-lannet.

Hr. Trotzky, folke-kommissar for forsvaret, forsikret mig om regjeringens opriktige ønske å kunne bevare freden og fremme det metodiske arbeid.

«Rusland ønsker fred», sa han, «det har altfor meget å gjøre innenlans for å gjen-oprette sin ødelagte økonomi til at det kan tenke på krig. Til dette vanskelige arbeid har det bruk for alle sine inbyggeres arbeids-kraft.

«Rusland ønsker intet heller enn å kunne minske sin hær betydelig. Det har foreslått å redusere den til to hundre tusen mann på betingelse av at de andre lann også foretar en lignende reduksjon. Dette forslag ble ikke mottatt.

«I disse siste uker, er hendelsene i Ruhr kommet til, som gjør et infall i Rusland av Polen og Rume-nien mulig, så snart som de er sikker på ikke å bli angrepet i ryggen. Til tross for denne fare, har Rusland ikke utsatt en time med å gjennemføre den demobilisasjon, som det hadde bestemt, ved å minske hæren fra 800,000 til 600,000. De tropper som vi idag har paa benene er bare halvparten av dem som man hadde stående i freds-tid unner tsar-styret. Er

Trotszky, folke-kommissar for forsvaret.9 Rusland og Europa's økonomiske likevekt.

ikke det et tydelig nokk bevis paa Ruslands ønske om fred?

«På det russiske program står oprettelsen av en milits, noe i likhet med Schweiz's; men intil nu har situasjonen ikke tillatt virkeliggjørelsen av dette program. En fullstendig avvebning er ikke mulig før den dag da Europas stater forener sig til en føderasjon, hvilket byr det eneste middel til å motstå Amerikas økonomiske hegemoni.

«I det tilfelle at en almindelig demobilisasjon kan gjennemføres, vil Rusland foreslå en internasjonal avvebnings-kommisjon.

«Den røde hær dannet en tung byrde for lannet dengang da vi måtte kjempe på alle fronter, og da vor effektive armé beløp sig til flere millioner. (Fem og en halv million i vor verste trengsels-tid, sa Trotzky.)

«Idag unnerholler vi bare det minimum av tropper som er uungåelig nødvendig for å sikre vor uavhengighet. På grunn av hærens sterke inskrenkning er det ikke mulig for soldatene å delta i det viktige arbeid for den økonomiske gjenopbygning i den utstrekning som tidligere, da hæren var større. Imidlertid har alle troppe-chefer ordre til så vitt mulig å hjelpe bønnene med manskap og hester på de steder hvor de er stasjonert. I mange tilfeller dyrker regimentene selv sine egne marker, og det er også en måte å ta del i arbeidet for lanbrukets almindelige ophjelp.

«Vor store nasjonale anstrengelse tar sikte på gjen-opbygningen av lanbruket, industrien og handelen i Rusland, og vi er overbevist om nødvendigheten av en fredelig økonomisk gjenfødelse i alle lann.

«Uheldigvis synes Europa i virkeligheten å være besjelet av mindre fredelige tilbøieligheter.»10 Rusland og Europa's ekonomiske likevekt.

Jeg har meddelt disse uttalelser av Trotzky fordi de viser at, selv i de militære sovjett-kredser, har man forståelsen av den økonomiske faktors fundamentale viktighet. Med hvor meget større grunn vil ikke dette syn være rådende i de russiske regjeringsdepartementer som særlig har ansvaret for lannets almindelige gjenopbygning.Den gamle,^ytterste mur med tårne, runt Kremlen.

II. \ Vekslingene i utlannets interesse for

Rusland.

Det er viktig å legge merke til hvordan Europas folk like til nu har forsømt å unnersøke det russiske spørsmål fra et almindelig europeisk økonomisk synspunkt.

Ved Versailles-traktatens avslutning negligerte man fulstendig den russiske faktor. Ja, gikk man ikke like til å glemme, eller ialfall gi det utseende av å glemme, de bortimot tre hundre tusen russiske krigs-fanger som fremdeles befant sig i Central- og Vest-Europa?

Jeg bør ellers tilføie, at når det Høie Råd på dette tidspunkt bestemte sig til overfor Rusland å12 Vekslingene i utlannets interesse for Rusland.

følge den «sanitære cordon's» og «blokadens» negative politikk, så ligger grunnen til det like meget i sovjett-regjeringens holning og i de russiske emigranters og anti-bolsjevikkers holning, som i de følelser som de fleste europeiske folk næret overfor bolsje-vikk-styret. Det kan minnes om forslaget om møtet på Prinkipo-øen, som strannet på de russiske anti-bolsjevikkers uvillighet til fred.

Bekjent med den nød som allerede hersket i Rusland, og særlig i dets større byer, våren 1919, rådslog jeg med Herbert Hoover, i Paris, om hvad som kunde gjøres for å komme det russiske folk til hjelp.

Vi ble enige om at der burde fremsettes et forslag for det Høie Råd om dannelse av en organisasjon for å senne mat og annet nødvendigt til Rusland, mot at dette betalte med de utførsels-artikler av verdi som måtte være til rådighet. Amerika var, gjennem Hoover, villig til å gi den nødvendige kreditt i varer for å begynne foretagendet. Organisasjonen måtte være ansvarlig for at fordelingen av de innførte varer i Rusland foregikk uten noensomhelst politiske hensyn.

Den 3. april 1919 sennte jeg da følgende brev til President Wilson, og lignende brev til hver av de andre tre medlemmer av det Høie Råd:

Min kjære Hr. President.

De nuværende ernærings-forholl i Rusland, hvor-unner tusener av mennesker dør hver månet av sult og sykdom, er et av de problemer som nu optar alle sinn mest. Da det synes som ingen løsning av dette ernærings- og sykdoms-spørsmål hittil er funnet i noen retning, så tillater jeg mig, fra et nøitralt syns-13 Vekslingene i utlannets interesse for Rusland.

punkt og på et rent menneskekjærlig grunlag, å fremsette et forslag til lindring av denne uhyre nød.

Det synes mig å måtte være mulig å organisere en helt humanitær kommisjon for å skaffe Rusland mat. Mat-forsyningene og de medisinske forsyninger måtte kanskje for en stor del betales av Rusland selv, og den retferdige fordeling av dem måtte garanteres av en sådan kommission, hvis medlemmer skulde være av norsk, svensk, og muligens hollandsk, dansk og schweizisk nasjonalitet. Det synes ikke rimelig at de nuværende myndigheter i Rusland vilde avslå hjelp fra en slik kommisjon av helt upolitisk karakter, og hvis eneste menneskekjærlige opgave var å redde liv. Hvis den ble således organisert efter samme prinsipper som den Belgiske Hjelpe-kommis-sion, vilde den ikke kunne fremkalle noe spørsmål om politisk anerkjennelse eller om forhandlinger mellem de allierte og de nuværende myndigheter i Rusland.

Jeg er fullt opmerksom på de store politiske spørsmål som berøres av dette forslag, og jeg vilde være taknemlig

for å vite på hvilke betingelser De kunde bifalle et slikt foretagende, og om en sådan kommission kunde regne på støtte av Deres regjering i finansiel, maritim, ernærings- og medisinsk henseende.

Jeg har sennt lignende brev til M. Clemenceau, M. Lloyd-George og M. Orlando, i det håb at de vil vise saken den interesse som en så alvorlig situasjon nødvendiggjør.

Deres osv.

Fridtjof Nansen.

Dette forslag vant straks varm tilslutning fra flere holl men også sterk motstann fra andre. Efter at

det var blit ingående drøftet, ikke minst fra fransk side, mottok jeg den 17. april 1919 følgende svar fra det Høie Råd:

Kjære herre,

Nøden og lidelsen i Rusland, skildret i Deres brev av 3. april, vekker alle folks medfølelse. Det er oprørende for menneskeheten at millioner av menn, kvinner og barn skal mangle den mat og de nødven-dighets-artikler som gjør livet utholdelig.

De regjeringer og folk som vi representerer, vilde gjerne, uten tanke på politiske, militære, eller finansielle fordeler, samarbeide for et hvilketsomhelst forslag som kunde avhjelpe denne situasjon i Rusland. Det synes os at en sådan kommisjon som De foreslår, vilde gi et praktisk middel til å åpnå de velgjørende resultater som De har for øie, og kunde ikke i sin tanke eller utførelse opfattes som å ha noe annet mål enn den «menneskekjærlige hensikt å redde liv».

Der er store vanskeligheter å overkomme, politiske vanskeligheter på grunn av den nuværende stilling i Rusland, og vanskeligheter med forsyninger og transport. Men hvis de nuværende lokale regjeringer i Rusland er like villige som de regjeringer og folk vi representerer, til å se hjelp og unnerstøttelse bragt til de hjemsøkte folk i Rusland, så vil ingen politisk hindring stå iveien. Vanskelighetene med forsyninger, finanser, og transport som vi har nevnt, vil imidlertid stå tilbake, og likeså spørsmålet om fordelingen i Rusland selv. Spørsmålet om forsyninger kan vi håbe selv å løse, i forbinnelse med råd og samarbeid fra en sådan kommisjon som De foreslår. Det finansi-

elie spørsmål synes os å måtte falle på de russiske myndigheter. Spørsmålet om transport av forsyningene til Rusland kan vi håbe å overkomme ved hjelp av Deres egen og andre nøitrale regjeringer, hvis interesse må være like stor som vore egne, og hvis tap har vært langt mindre. Spørsmålene om transport i Rusland og fordelingen kan bare løses av det russiske folk selv, med hjelp, råd, og overopsyn av Deres kommisjon.

Med et sådant overopsyn skulde fordelings-spørs-målet være utelukkende unnerlagt det russiske folks egen kontroll. Som unner den Belgiske Hjelpe-Kommisjons ledelse skulde folket på hvert sted bli gitt den fulleste anledning til å råde Deres kommisjon med hensyn til de måter og det personale hvorved deres kommune skulde hjelpes. På ingen annen måte kunde det gis tillit til at hjelpens hensikt ble humanitær og ikke politisk, unner ingen andre betingelser var det sikkert at de sultende vilde bli ernært.

At et slikt foretagende vilde nødvendiggjøre ophør av alle fientligheter innenfor bestemte grenser på russisk grunn er åbenbart, og fientlighetenes ophør vilde nødvendigvis medføre stansning av all transport av tropper og krigs-materiell av enhver art til og innenfor russisk territorium. I sanhet, en hjelp til Rusland, som ikke betød en tilbakevennen til fredelige tilstanne, vilde være forgjeves, og vilde være umulig å ta unner overveielse.

Unner sådanne betingelser som vi har antydet, tror vi at Deres plan kunde bringes til en heldig utførelse, og vi vilde være forberedt på å gi den vor fulle støtte.

Unnertegnet

V. E. Orlando. Woodrow Wilson.

D. Lloyd George. G. Clemenceau.16 Vekslingene i utlannets interesse for Rusland.

Samme dag (17de april) som jeg mottok dette svar, forsøkte jeg å senne et trådløst telegram til Moskva, adressert til M. Nikolai Lenin, hvori jeg først meddelte mit brev til det Høie Råd, derefter dettes ovenfor meddelte svar, og sluttet så med følgende tillegg:

((Jeg vilde være glad ved å høre fra Dem angående denne sak så snart som det er Dem beleilig. Jeg kan tilføie at den nøitrale organisasjon som jeg foreslår, tilbyr sine tjenester i denne sak uten noen-somhelst godtgjørelse, men dens utgifter med kjøp og transport av forsyninger må naturligvis dekkes av sovjett-regjeringen.

Deres osv.

Fridtjof Nansen.

Det viste sig imidlertid å være uventede vanskeligheter med å få dette telegram oversennt til Rusland. Uaktet de fire mektige medlemmer av det Høie Råd var gått med på forslaget om å hjelpe Rusland, så nektet flere av deres regjeringer å tillate de store trådløse stasjoner, som alene kunde nå frem, å oversenne meddelelsen derom til Moskva, idet man ikke så sig i stann til å formidle noen forbinnelse med en regjering som ikke var anerkjent. I lengere tid forsøkte jeg forgjeves ad alle optenkelige veier å få telegrammet avsennt.

Imidlertid utfollet de russiske emigranter i Paris en sterk virksomhet for å motarbeide dette forslag, som de anså for ytterst farlig for sin politikk. I begynnelsen da jeg fremsatte forslaget, hadde jeg flere konferanser med dem derom; de fant da med rette ikke å burde motsette sig et sådant forsøk på17 Vekslingene i utlannets interesse for Rusland.

å bringe hjelp til deres nødlidende lansmenn. Men efterhvert forandret deres hollning sig, og særlig da det Høie Råds svar satte den betingelse at alle fient-ligheter i Rusland måtte ophøre, tok deres agitasjon fart. Det vilde, mente de, hindre Koltschak, som da stod i det østlige Rusland med sin hær, fra å fullføre sit verk og rykke in i Moskva og befri Rusland for det bolsjevikkiske herredømme. De insennte endog en offisiel protest i den «Russiske Politiske Konferanses» navn, unnertegnet av Fyrst Lvof, S. Sazonow, N. Tchaikowsky og B Maklakoff.

Det bør minnes om at Sovjett-Rusland ble på den tid angrepet av Koltschaks hær fra øst, og av Denikins hær fra syd; samtidig kjempet også Petljuras skarer med avbrytelse i Ukraine. Noe senere kom også Judenitsch's angrep mot Petrograd fra Østersjø-provinsene. De russiske emigranter i Paris var overbevist om at disse angrep skulde føre til målet og avlive sovjett-styret.

Dette emigrantenes syn ble imidlertid ikke delt på annet holl, hvor man hadde god unnerretning om de virkelige forholl i Rusland, og hvis det ovenfor fremsatte forslag skulde bli motarbeidet ved at Koltschak nektet å instille fientlighetene, var det sansynlighet for at han vilde bli tvunget til det ved at Vest-Europas regjeringer nektet ham all støtte som han hittil hadde mottatt.

Da det stadig viste sig umulig å få telegrammet oversennt til Moskva, og da envidere den norske radio-stasjon enda ikke var i orden til å sette sig i forbinnelse med Rusland, anmodet jeg telegrafisk den norske regjering om for sikkerhets skyll straks å senne en kurer til Rusland med telegrammet;

2 — Nansen.18 Vekslingene i utlannets interesse for Rusland.

men heller ikke ham lykkedes det å slippe over den russiske grense.

I fortvilelsen over å måtte vente på det uvisse og se den kostbare tid gå unyttet, vennte jeg tilbake fra Paris til Norge i den hensikt — om det skulde være nødvendig — selv å reise til Rusland for å overbringe telegrammet. Endelig var det imidlertid lykkedes å få det sennt trådløst fra Berlin, og da jeg kom hjem til Norge, mottok jeg følgende trådløse svartelegram unnertegnet Tchitcherin :

«Sir, Deres meget venlige telegram av 17. april, innehollende Deres brevveksling med de fires råd, nådde os først den 4. mai gjennem Nas trådløse stasjon, og blev straks overgitt til Folke-kommissari-atet for Sosial Velferd til

omhyggelig overveielse.

«Jeg ønsker i den russiske sovjett-regjerings navn å bringe Dem vor hjerteligste takk for den varme interesse De viser for det russiske folks vell. Store er i sanhet de lidelser og savn som er påført det russiske folk ved de alliertes og de såkalte nøitrale makters inhumane blokade, og ved de uavladelige kriger som påtvinges det mot dets vilje.

«Hvis det fikk være i fred og fikk utvikle sig fritt, vilde Sovjett-Rusland snart være i stann til å gjen-

George Tchitcherin, folke-kom-missar for utenrikske anliggender.

reise sin nasjonale produksjon, gjenvinne sin økonomiske styrke, sørge for sine egne behov og være til hjelp for andre lann. Men i den stilling det nu er bragt ved de allierte makters uforsonlige politikk, vil hjelp med mat utenfra være høist velkommen for Rusland, og den russiske sovjett-regjering verdsetter med taknemlighet Deres humane og varmhjertede medfølelser med Ruslands lidelse, og i betraktning av den almindelige respekt som omgir Deres person, vil den være særlig glad ved å tre i forbinnelse med Dem for å virkeliggjøre Deres hjelpe-plan som De fremhever som rent menneskekjærlig.

«På dette grunlag av et humanitært arbeid for hjelp til lidende mennesker, vil vi være glad ved å gjøre alt i vor makt for å fremme virkeliggjørelsen av Deres plan.

«Men Deres velvillige hensikter, som De selv angir som hvilende på et helt humanitært grunlag, og som ifølge Deres brev må bringes til utførelse av en kommission av fulstendig upolitisk karakter, er uheldigvis av andre blit blannet op med politiske formål. I det brev som de fire makter har sennt Dem, er Deres plan fremstillet som innebærende ophør av fientligheter og transport av tropper og krigs-materiell, og vi beklager særdeles meget at Deres oprindelige hensikter således er blit vesentlig forvansket av de allierte makters regjeringer.

«Vi behøver ikke forklare for Dem, at militære operasjoner, som åbenbart har til hensikt å forandre de yttre og inre forholl i vedkommende lann, fulstendig tilhører politikkens sfere, og at likeledes ophør av fientlighetene hvilket vil hindre den krigførende, som har all grunn til å vente hell, fra å opnå dette

hell, er også en helt politisk handling. Således er Deres opriktig barmhjertige hensikt blit misbrukt av andre for å dekke over slike hensikter, som er åbenbart politiske, ved å gi det utseende av bare å være en oprindelig humanitær handling.

«Mens vi er rede til å gi all hjelp til Deres plan, for så vitt den har den karakter De har tillagt den i Deres brev, ønsker vi på samme tid ikke å være gjenstann for uærlig spill, og idet vi vet at De, likesom vi selv, mener business, og at De virkelig ønsker å opnå det som er foreslått, så vil vi gjerne spørre Dem, om denne inblanning av uensartede formål også har funnet Deres endelige tilslutning.

«Vi venter at vi vil være istann til å gjøre det klart for Dem at for å virkeliggjøre Deres hensikter, må denne inblanning omhyggelig ungås.

«De er uten tvil vidende om at ophør av de kriger som er påtvunget det russiske folk, er også gjenstann for vore varmeste ønsker; det må være Dem bekjent, at vi har mange ganger foreslått de allierte regjeringer å åpne unnerhandlinger for å få gjort en enne på den nuværende blods-utgydelse, og at vi endog har samtykket i å ta del i konferansen på Prinkipo, til tross for de ytterst ugunstige betingelser som var foreslått os, og også at vi var den eneste part som gikk med på det. Vi svarte i samme fredsvenlige ånn på det inledende forslag til freds-forhandling som ble gjort av en av stormaktene.

«Prinkipo-konferansen ble forhindret, ikke av os, men av vore motstandere, som de allierte makter protegerer, Koltschaks, Denikins, og de andres mot-revolusjonære regjeringer. Dette er de folk ved hvis hjelp entente-regjeringene fører krig mot os og for-

søker å opnå vor ødeleggelse; og hvorsomhelst de er seirrike, betyr deres seir det råeste barbaris, den villeste dyriskhets triumf, strømme av blod og usigelige lidelser for de arbeidende masser, den villeste reaksjons herredømme.

«Koltschak fra øst, Denikin fra syd, de rumenske krigerbander, de polske og finske mest reaktionære militarister, de tyske baroner, teutoniske hvitegarder fra vest, og bander av russike hvitegardister fra nord, disse er fiender som entente-regjeringene senner mot Sovjett-Rusland, og mot dem såvelsom mot entente tropper er det vi fører en fortvilet kamp med stadig voksende hell.

«Koltschaks og Denikins såkalte regjeringer er rent monarkiske, all makt er der i hennene på de villeste tilhengere av tsarismen, ytterliggående tsaristiske aviser støttes på enhver måte av dem, tsaristiske sanger blir stadig sunget, deres former, Koltschaks såkalte konstitusjon, er i virkeligheten monarkiske; blant sine soldater utdeler de bare tsaristisk literatur, unner Denikins styre blir tilhengerne av Ruslands tidligere konstitusjonelle regjering forfulgt, og unner Koltschaks herredømme blir tilhengerne av den konstituerende forsamling fengslet og skutt.

«Pogrom-opviglende literatur blir vitt utspredt av disse såkalte regjeringer, og hvorsomhelst jøder kommer i deres makt blir de gjenstann for den frykteligste dyriskhet. I vest har de polske legion-soldater og den ukrainiske mot-revolusjonære Petljura's tropper, som begge støttes og endog føres av entente-offiserer, øvet slike jøde-masakrer, som langt overgår de frykteligste misgjerninger av det gamle tsardømmes Sorte Hundre. Som det Russiske Røde Kors utførlig om-

taler i sin henvennelse til det Internasjonale Røde Kors den 28. april, ble hele lansbyer, hele byer brent i Rusland, hverken kjønn eller alder ble spart, og mange steder ble hele den jødiske befolkning bokstavelig utslettet av disse tropper som ble ført av entente-generaler og offiserer.

«Unner Koltschaks og Denikins styre blir alt hvad bønnene hadde vunnet ved revolusjonen, igjen tatt tilbake fra dem. Koltschak erklærer i høitidelige manifester, at bønnene ikke må ta lann tilbake igjen med makt fra adelen, han befaler i sine dekreter at bønnenes bemektigelse av overklassens lann skal forfølges som en alvorlig forbrydelse, og knuser bønnenes motstann ved fuldstendige masakrer, unner hvilke i noen dele av Sibirien mange tusen bønner ble drept en masse.

«For arbeiderne betyr dette styre alle mulige slags forfølgelser, unnertrykkelser, arrestasjoner en masse, og i mange tilfeller nedskytning en masse, så at i noen byer arbeiderne simpelthen ble utslettet av de rasende eks-tsaristiske offiserer, som står i spissen for Koltschaks tropper. De redsler som begås av disse Koltschaks offiserer, trosser enhver beskrivelse, og deres ofre er utallige, og inbefatter alt som er fremskritsvenlig, alt som er fritt tenkende i Sibirien. Drukne offiserer piner, pryler, og mishandler på enhver tenkelig måte den ulykkelige arbeiderbefolkning som er unner deres herredømme, og det å være arbeider er å være forut bestemt til gjenstann for deres brutalitet.

«Dette er de motstandere, mot hvem vi er invik-let i en fortvilet kamp, og som de allierte regjeringer støtter pa enhver vis, idet de forsyner dem med

krigs-materiell, mat, finansiell hjelp, militære ledere, politiske rådgivere, og på nord og øst fronten senner sine egne tropper for å hjelpe dem. I hennene på disse barbariske banditter senner entente-rifler og entente-kanoner døden mot de russiske arbeidere og bønner som kjemper for sit liv og sin frihet.

«De samme entente regjeringer er det virkelige ophav til de militære forsyninger, ved hjelp av hvilke vore polske, rumenske, finske og andre motstandere uten ophør angriper os fra vest, og det ble offisielt erklært i det franske deputerkammer og i det britiske unnerhus, at ententens politikk skulde nu være å senne disse nasjonaliteters armeer mot Sovjett-Rusland.

«Et amerikansk radio-telegram av 6. mai, sennt fra Lyon, sier uttrykkelig at ententen opmuntrer samling av de tropper som ledes av den russiske mot-revolusjonære general Judenitsch, som sansyn-ligvis vil angripe Petrograd, at ententen venter at bolsjevikkene vil bli tvunget til å trekke sig tilbake snart, og at de allierte

regjeringer har til hensikt i forbinnelse hermed å slutte sig til Deres plan om å proviantere Rusland.

«Mens de har erklært at de har forlatt tanken på intervensjon, driver de allierte regjeringer i virkeligheten den mest hensynsløse intervensjons-politikk, og til tross for alle forsikringer om det motsatte, publisert i den amerikanske presse, synes endog den amerikanske regjering for tiden å være helt behersket av Clemenceau-ministeriets beklagelige fiendskap mot Sovjett-Rusland.

«Da dette er så, er vi bare istann til å drøfte ophør av fientlighetene, hvis vi kan drøfte hele spørsmålet om vort forholl til vore motstandere, det24 Vekslingene i utlannets interesse for Rusland.

er i første rekke de allierte regjeringer. Det vil si å drøfte freden og åpne virkelige unnerhandlinger, som tar sikte på den sanne årsak til den krig som er påtvunget os, og på de betingelser som kan bringe os en varig fred.

«Vi er altid rede til å begynne freds-forhandlinger, og vi er rede til å gjøre det nu som før, og vi vil være glad ved å begynne å drøfte disse spørsmaal, men naturligvis direkte med de andre krigførende, d. e. med de allierte regjeringer, eller også med de personer som har fullmakt fra dem. Men det er naturligvis umulig for os å gjøre noen inrømmelser med hensyn til disse spørsmål, så fundamentale for vor tilværelse, unner et tilsynelatende humanitært arbeids maske. Dette siste maa forbli helt humanitært og upolitisk, og vi vil hilse velkommen ethvert forslag fra Deres side, gjort os i samme ånn som det brev De sennte til de fires råd den 3. april. Til disse helt upolitiske forslag slutter vi os med glede.

«Vi takker Dem hjerteligst for Deres gode hensikter, vi er rede til å gi Dem enhver mulighet for å kontrollere gjennemførelsen av Deres menneske-kjærlige plan, vi vil naturligvis dekke alle utgifter forbunnet med Deres arbeid og omkostningene med næringsmidlene, og vi kan, hvis De ønsker det, betale med russiske varer. Men i betraktning av at Deres oprindelige plan er blit så uheldig forvansket, og i betraktning av at de høist inviklede og vanskelige spørsmål som således blir skapt, først må bli grundig opklaret, vil vi foreslå at De tar de nødvendige skritt for å sette utsenninger fra vor regjering istann til å møte Dem og Deres medarbeidere i utlannet, og drøfte disse spørsmål; og vi ber Dem være så ven-25 Vekslingene i utlannets interesse for Rusland.

lig å opgi tid og sted for denne konferanse mellem vore utsenninger og lederne av Deres kommisjon, og hvilken garanti som kan opnås for vore utsen-ningers fri reise gjennem de lann som er unner ententens inflytelse.

Folke-kommissar for utenlanske anliggender Tchitcherin.»

Jeg telegraferte straks dette telegram til Paris, hvor det sikkert også var blit optatt direkte av den trådløse stasjon. Jeg telegraferte til Tschitcherin i Moskva, at jeg var rede til å komme til Rusland for å unnerhandle, om det skulde være ønskelig, men at jeg først måtte ha rede på hvordan de allierte regjeringer stillet sig til sovjett-regjeringens svar.

Da det ingen utsikt var til at det Høie Råd vilde frafalle sin betingelse om fientlighetenes ophør, måtte hele foretagendet dengang opgis.

Jeg tror imidlertid at dette er å beklage. Min overbevisning er at hvis disse unnerhandlinger hadde ført til målet, vilde stillingen i Europa ha vært en helt annen enn den vi nu ser for os. Ophevelsen av blokaden, Ruslands gjenintreden i forbinnelsen med den øvrige verden på et rent økonomisk grun-lag på et tidspunkt da det enda var i besiddelse av betraktelige forsyninger av råstoffer, vilde uungåelig hat en stor inflytelse på gjenoprettelsen av likevekten i Europas produksjon og forbruk.

* *

Både i 1919 og i 1920 betraktet man i virkeligheten Rusland bare fra et politisk synspunkt, og interessen for det fikk mest utslag i en tildels kraftig26 Vekslingene i utlannets interesse for Rusland.

støtte av angrepene på sovjett-republiken ved Kolt-schak, Denikin, Judenitsch, den polske offensiv, og Wrangel. Forøvrig var Stor-Britannien mest optatt av å bevare Orienten mot bolsjevikkisk propaganda og av å sikre sig en

solid stilling i Østersjøen ved å favorisere den baltiske gruppe av buffer-stater. Frankrike var i all sin russiske politikk behersket av sit venskap med det Rusland som var.

Tyskland forberedte, både politisk og kommersielt, sin eneste mulighet for fri utvikling: nemlig mot øst.

I 1921 ble man i Vest-Europa sterkt tiltrukket av de mulige fordele som man trodde å kunne opnå ved å gjenopta handels-forbinnelsen med Rusland. Da var det at handels-traktatene med Stor-Britannien og Tyskland ble avsluttet, at den foreløbige handelsavtale med Italien ble. unnertegnet, at muligheter ble drøftet med de amerikanske senatorer Goodrich og France.

Selv om unnerhandlingene hadde den fordel å føre diskusjonen av det russiske problem fra den politiske sfere over til den økonomiske, så kan det ikke nektes at de overdrevne forventninger som man hadde dannet sig, ble skuffet, ialfall for en stor del.

Sammenlignet med tallene for handelen før krigen, er de virkelige forretninger enda nokså beskedne, og en føler at de hadde en viss kunstig karakter.

Statistikken over import og eksport viser at Rusland i 1921 har kjøpt varer i utlannet for 248 millioner gull-rubel, mens det bare har solgt for 20 millioner (mot en eksport i 1913 for 1520 millioner og en import for 1375 millioner). Stillingen bedret sig noe i 1922 da utførselen steg til en verdi av 80 millioner gull-rubel, mens innførselen beløp sig til27 Vekslingene i utlannets interesse for Rusland.

500 millioner. Men forretningenes unormale økonomiske natur er fremdeles slående.

Handels-traktaten med Stor-Britannien har uten tvil muliggjort en ganske betraktelig handels-omset-ning, men det synes ikke som at virkelig alvorlige og varige for-binnelser er blit oprettet.

Med Tyskland utviklet det sig en ganske betydelig forretnings-forbinn-else; men det er betegnende at i alle handler med russiske kjøpere forlanger de tyske kjøbmenn kontant betaling. Uaktet Rusland i de ni første måneter av 1921 kjøpte tyske varer for 33 millioner gull-rubel, og i det tilsvarende tidsrum i 1922 for 102 millioner, så har allikevel ikke de tyske handelshus åpnet russerne nevneverdig kreditt.

Dette uheldige resultat skylles sikkerlig for en stor del en følelse av det russiske markeds usikkerhet, dets kjøpe-evne syntes ikke å ha noen solid grun-voll. Det kan desuten ikke nektes at det ikke var skikket til at styrke den utenlanske kapitals tillit, at alle forretninger måtte formidles gjennem Vnesjtorg's (d. e. kommissariatet for utenriks-handel) tungvinte og byråkratiske maskineri.

Regjeringenes og forretnings-verdenens stilling til

Litvinov, vise-kommissar for utenrikske anliggender.28 Vekslingene i utlannets interesse for Rusland.

Rusland ble også i sterk grad påvirket og komplisert ved den uhørt fryktelige hungersnød som herjet Rusland, efter at høsten i 1921 slog feil i de fruktbareste strøk, særlig i Volga-strøkene og i det sydlige Ukraine.

Efter at den internasjonale konferanse i Genf, som møtte den 15. august 1921 og som bestod av utsen-ninger fra 48 Røde Kors og veldedighets-foreninger og 12 regjeringer, hadde anmodet mig om å ta ledelsen av hjelpe-arbeidet for det sultende Rusland, sluttet jeg den 27. august i Moskva en overenskomst med Tchitcherin, som representant for Sovjett-regjerin-gen, om hvordan hjelp skulde bringes til det sultende russiske folk, og hvordan et internasjonalt statslån skulde kunne reises for dette øiemed unner full kontroll av en nøitral organisasjon og stormaktenes regjeringer, som skulde sikre at lånet utelukkende og upartisk ble anvent til bekjempelse av hungersnøden.

Men på Folke-forbunnets forsamling i Genf, i september 1921, forsøkte jeg forgjeves å bevege For-bunnet til å sette sig i spissen for dette hjelpe-arbeid, og få reist et internasjonalt lån av regjeringene for å komme de sultende millioner i Rusland til hjelp, som enda kunde reddes hvis hjelpen ble bragt straks, før vinteren la hindringer i veien for transporten, men som ellers var dømt til døden.

Der var overflod på mat, transport, og arbeidskraft i verden. Maisen ble brukt som brendsel i lokomotivene i

Argentina, skibene lå oplagt i mange lann, og tusener av menn gikk arbeidsløse. Noen av de oplagte skibene med en liten del av de arbeidsløse menn kunde lett frakte nokk av det overflødige amerikanske korn til å redde de sultende og døende millioner.29 Vekslingene i utlannets interesse for Rusland.

Når Folke-forbunnet avslog å ta op denne sak, så var grunnene dertil flere. For noen sto det som vanskelig å opfordre de dypt gjelbundne vestmakters regjeringer til å gi lån til en regjering som tilmed ikke var anerkjent, og hvor man mente sikkerheten vilde være av tvilsomt verd; og desuten var der i flere av lannene så truende arbeidsløshet at man mente pengene vilde trenges hjemme.

En annen invenning, som sikkert for mange av politikkerne veiet tungt var den som særlig ble frem-hollt av de russiske, emigranter, nemlig at det å hjelpe det sultende og lidende russiske folk vilde være det samme som å støtte sovjett-regjeringen og bolsje-vikkene, og en slik gjerning vilde være forkastelig. Mange av emigrantene tilsto åpenhjertig at de heller vilde ofre de mange millioner av sine lansmenn, og overlate uskyldige menn, kvinner og barn til den sikre og pinefulle hungersdød, enn å se den mulighet at bolsjevikk-regjeringen fikk noensomhelst støtte. Det er ikke her plass til å gå nærmere in på denne begreps-for vir ring.

Efter min opfatning er det dypt å beklage at det internasjonale lån vi bad om, ikke kunde bli gitt. Var de nødvendige midler dengang, i september, blit skaffet, hadde det ennu vært tid til å føre forsyninger frem til de hjemsøkte strøk i Rusland. De sultende millioner bønner og deres husdyr kunde da vært reddet, og Ruslands lanbruk kunde igjen vært bragt på fote. Utførslen av korn og det russiske folks kjøpe-evne kunde, ialfall for en del, vært gjenreist innen rimelig tid.

Rusland som faktor i det europeiske økonomiske liv vilde i det tilfelle nu ha vært noe helt annet enn30 Vekslingene i utlannets interesse for Rusland.

det er, og Europa vilde ha vært så meget bedre faren.

Som det kom til å gå, er Ruslands økonomiske stilling blit vesentlig forverret ved hungersnøden, dets lanbruk er blit satt langt tilbake i store strøk, og det de fruktbareste; og det vil kreve et stort arbeid å erstatte det som er ødelagt, ikke å tale om al den unødige, ubeskrivelige lidelse som kunde vært hindret, og alle de millioner av liv som unødig er gått tapt.

Politikkernes hjerter er ofte hårde og umenneskelige.

Imidlertid bidrog også denne utvikling til å svekke forretnings-verdenens tropå Ruslands økonomiske evne.

Den mislykkede konferanse i Genua våren 1922, nektelsen av ratifikasjon av handels-traktaten med Italien, som var unnertegnet av Tchitcherin og Krassin, og endelig nektelsen av ratifikasjon av den overenskomst som ble opnådd mellem hr. Krassin og mr. Leslie Urquhart, — alt dette tilsammen gjorde et meget ugunstig intrykk på alle dem som hadde håbet, straks og i stor målestokk, å kunne gjenopta fordelagtige forretninger med Rusland.

I virkeligheten begynner nu den politiske interesse for Rusland igjen å vokse. For å ungå at Rapallo-traktaten skal føre til en intimere entente mellem

Leonard Krassin, folke-kommissar for utenriks-handelen.31 Vekslingene i utlannets interesse for Rusland.

Tyskland og Sovjett-regjeringen er i visse franske kredser tanken om en fransk-russisk tilnærmelse kommet sterkt frem, og det er endog blit talt om muligheten av å gjenoprette den gamle alliance-traktat.

Det er forøvrig betegnende for den europeiske opfatning i øieblikket at selv lann som har ført en så forsiktig og tilbakehollen politikk overfor Rusland som Danmark, nu har begynt unnerhandlinger for i det minste å søke å nå frem til en handels-avtale.1

Jeg tror ikke at det russiske folk har noen alvorlig interesse for de politiske stridigheter som splitter Europa. Jeg har det intrykk at Rusland ikke ser vesentlig annet i gjenoprettelsen av en nærmere for-binnelse med utlannet, enn et middel til å opnå uten-lansk samarbeid i sin store rekonstruksjon.

Det er av viktighet at, når denne kontakt kommer istann, utlannet såvelsom Rusland stiller sig på det europeiske

økonomiske stanpunk som jeg tidligere har talt om.

Det er også av største viktighet at man fra begge sider forsøker å forstå hinannen, og søker å opnå et objektivt kjenskap til hinannen.

Hensikten med de følgende kapitler skulde netop være å vekke igjen den økonomiske interesse for Rusland på et sunt grunlag, d. e. en upartisk bedømmelse av lannets virkelige tilstann.

Hvis vi studerer det russiske spørsmål uten forut-fattede meninger, hverken pessimistiske eller optimistiske, vil vi lettere finne en løsning, som vil hjelpe til å gjenoprette den internasjonale økonomiske likevekt, og derved bidra vesentlig til å sikre freden.

1 Efter at dette ble skrevet, er denne avtale kommet istann og er vedtatt av begge parter0

Port i Moskva.

III. Utviklingen av Ruslands økonomiske

organisasjon.

Hvad enten en er høist uenig med det nuværende styre i Rusland eller ikke, så må det vel inrømmes, at den måte hvorpå russiske forholl i det hele omtales i en stor del av Vest-Europas presse,

røber gjennemgående liten forståelse, eller det som verre er: liten vilje til å forstå.

Vil en gjøre sig op en objektiv mening om det som foregår i Rusland, bør en vel først og fremst se å få pålitelige oplysninger om det, og ikke bare bygge på løse rykter. Desuten bør det ikke glemmes at det nuværende styre er bygget på revolusjon, og revolusjons-metoder er nu engang i de fleste lann mindre lemfeldige enn den jevne freds-tids. En kan vel kanskje med god rett fordømme revolusjoner overhode som en upålitelig og altfor kostbar metode til samfunnets forbedring; men det bør holles for øie at nutidens samfuns-ordning i en ganske stor del av Europas stater — Frankrike, Tyskland, Italien, Ungarn, Portugal, Grækenland bare for å nevne noen

— er bygget på revolusjoner; og anerkjennes først deres moralske rett — ikke minst i et lann som Rusland hvor folket praktisk talt var uten politisk stemmerett — da blir det vilkårlig å påstå, at noen revolusjoner

— som den i 1905, eller revolusjonen i mars 1917, med Kerenski som senere leder — var berettiget, fordi en var mer eller mindre enig med de folk, mens derimot bolsjevikk-revolusjonen var en forbrydelse begått av røvere og mordere som en ikke er enig med.

Selv om vi aldrig så meget fordømmer forfølgning av og grusomheter mot anderledes tenkende, som en avskyelighet, så må en også i all retferdig-hets navn minne om, at det russiske folk er gjennem hele sin historie opdraget til dette, og at grusomheter og politisk forfølgning var heller ikke fremmet for det gamle styre i Rusland. En bør tenke på de hundreder og tusener av fengslinger og mishandlinger av politiske motstandere — ikke bare i

Finland og Polen, men også i Rusland selv; tenk på misgjerningene av tsardømmets Sorte Hundre, tenk på forvisningen til Sibirien, uten lov og dom, for ikke å nevne jøde-forfølgelsene, pogromene, hvor tusener av uskyldige Jøder ble drept, og som stundom endog iverksattes når det gjalt for de styrende å avlede opmerksomheten fra andre misligheter.

Å nei, det russiske folk har hat en hard skole det er vant til mishandling. Det burde også minnes, at en flerhet av dem som nu har ledelsen har tilbragt år av sit liv i fengsel og i lanflyktighet.

Det nevnes at det nuværende styre i Rusland er et fåtall-styre, som bare representerer en enkelt klasse. Men det gamle styre var vel i enda høiere grad et fåtall-styre som representerte en enda mindre del av det russiske folk. Og unnertrykkelsen av de andre klasser var vel dengang i virkeligheten slem nok, bare at den var tilvant gjennem

århundreder.

Minnes bør også den forskjell: at mens den klasse som tidligere hersket ikke hadde noe å hevne — den hadde jo altid vært den herskende — så har den klasse som nu har styret, meget å hevne av unnertrykkelse gjennem lange tider. Og til disse tidligere unnertrykte klasser kommer også Jødene, som jo altid ble hatet, forfulgt og umenneskelig behandlet i Rusland. Tenk bare en lov som forbød Jøder å bo i rikets hovedstad. Er det urimelig om det avlet hat igjen, og at den forfulgte rase sluttet sig til revolusjonen så snart det var anledning. Det er jo — stundom ialfall — en nemesis i historien, og nutiden må ofte lide for fortidens synder.

Alt dette burde en vel helst huske på før en feller dom over det som nu foregår i Rusland. Her

som overalt i livet, tør det hevde sig at forståelse er ialfall ikke fordømmelse.

Jo mer jeg tenker over stillingen i Rusland ved revolusjonens begynnelse, desto mer overbevist blir jeg om at oprettelsen av et moderat, konstitusjonelt styre var en psykologisk umulighet. Fra tsarismens ytterlige reaksjonære høire før 1917, var det en naturnødvendighet at pendelen måtte svinge over til ytterste venstre, til kommunismen og «proletariatets diktatur».

Når den vesteuropeiske presse, i sin retferdige iver for å opretholle den ene, saliggjørende lære, er så moralsk rystet over bolsjevismen i Rusland som de ser på som en giftig og opløsende samfuns-sott, avlet i ondskap og næret av forbrydersk rovlyst og klassehat, da bør det fremholles: på den ene side at vi har ikke rett til å si om noen samfuns-ordning at den er den eneste gode og fulkomne, like så lite som vi kan si om andre at de er en eneste feiltagelse. Det er ingen som ikke har både mangler og ialfall noen gode sider, spørsmålet blir hvilke har de fleste.

På den annen side er det jo så, at bolsjevismen har gjennemgått så mange faser i sin utvikling, at det sandelig ikke er lett å si hvad den virkelig er nu. Jeg må inrømme at jeg ialfall ikke kan det, uaktet jeg har ofret adskillig tid på at trenge in i spørsmålet.

Fra et historisk synspunkt er det interessant å studere de kommunistiske teoretikere som fra 1917 til 1921 har fremhollt de grunsetninger som burde være de rådende for sovjett-republikken. Men jeg tror ikke at hele denne literatur vil hjelpe stort til forståelsen

av det nuværende Rusland og hvad bolsjevismen er for tiden; den praktiske anven-nelse av virkelig kommunisme er ytterst sjelden.

For mig står det som at kjernepunktet i bolsjevismens lære — ialfall til å begynne med — må ha vært å hevde arbeidet som det eneste som ga rett til å være til, og rett til fordele i samfunnet, og den var en protest mot all fordel gitt ved fødsel eller arv.

Arbeid er jo, ialfall på vore breddegrader, nødvendig for å avtvinge vor jord det nødvendige for å leve. Det er og blir derfor uretferdig, at enkelte skal kunne tilbringe sit liv som snyltedyr på samfunnet uten å arbeide, mens andre må arbeide så alt for meget. Denne ulike fordeling var ikke minst skrikende i Rusland.

Det er ikke fritt for at man der i tidligere tider så ned på arbeidet, helst da krops-arbeidet, som noe som alene sømmet sig for en lavere kaste. Det er vel til dels en overlevering som, ikke bare i Rusland men tildels også i andre lann, har hollt sig fra slaveriets tid: krops-arbeid lot man utføre av trelle, det var ikke for frie menn.

At denne sosiale opfatning vakte en volsom

Bucharin, ledende forfatter av kommunistiske agitasjons-skrifter.

motbevegelse såsnart arbeiderne slapp til, er ikke unaturlig, og at de ved arbeid nærmest tenkte på krops-arbeid, er jo også forståelig. Det gjalt nu at lære det russiske folk full respekt for arbeidet.

Jeg må tilstå at jeg kan ikke dele manges indignation over de utslag dette fik på flere vis, som f. eks. at menn og

kvinner av forskjellige klasser ble tvunget til at utføre offentlige arbeider en gang om uken, og at endog damer av overklassen og aristokratiet, som ikke hadde vært vant til noe slags arbeid tidligere, hver lørdag måtte være med å feie jern-bane-stasjoner eller skure andre offentlige bygninger. Det kunde tilmed synes å være sunt på mange måter at medlemmer av alle samfunslag i fellesskap lærer arbeidets nødvendighet, forutsatt da at de ikke tas fra viktigere arbeid, eller at helbred eller alder ikke er til hinder.

Et utslag av denne opfatning av arbeidets betydning var også den ordning, at samfunnets anliggender skulde styres av lokale sovjetter eller råd, sammensatt av representanter for de forskjellige arbeids-grener. At her krops-arbeideren, eller arbeiderproletariatet, blev tilkjent tyngdepunktet, mens opfatningen av hjerne-arbeidets betydning var mindre våken, ialfall i begynnelsen, var jo forståelig efter hvad ovenfor er fremhollt. Det var vel en ikke helt urimelig reaksjon mot den såkaldte overklasses tidligere tyranni. Nu gjalt det tilstrekkelig å unnerstreke det nye, og det førte til slagordet «proletariatets diktatur».

Men ikke bare den såkalte intelligens, hvormed nærmest mentes overklassen, vilde man tillivs, men også kapitalen. Opfatningen var at kapitalen, som jo skulde være opsamlet arbeid, virker umoralsk ved

de uretferdige og samfunsskadelige fordele som den gir besidderne. Det er jo således en iøinespringende uretferdighet, at ved den ophobning av kapital, som en enkelt mann kan opnå ved et enkelt arbeid, eller tilmed bare ved en enkelt spekulasjon, kan ikke alene han selv og hans familie, men hans barn, ja hans efterkommere i flere slektledd, leve uten å arbeide, som snyltedyr på samfunnet, og la andre arbeide for sig. Selve spekulasjonen er jo i sit innerste vesen umoralsk og beregnet på å tilvinne sig fordele av andres arbeid uten å arbeide selv. Enda verre blir det når snylterne forøder frukten av de andres arbeid utenfor lannet.

En volsom protest nedenfra mot dette misforholl er forståelig. Angrepet ble rettet mot penge-sys icmet, som var et middel til ophobning av kapital, og som ved sine renter gjør det mulig for snylterne å fortsette å eksistere uten å arbeide. Derfor mente man pengene helst måtte avskaffes.

Man oversä betydningen av det faktum, at hele samfunnets økonomiske liv gjennem aartuseners utvikling er blit grunlagt på penger som det nødvendige bytte-middel.

Nu mente man med et rykk å kunne rive dette grunlag bort, og venne tilbake til ur-tilstannen da pengene ikke kjentes.

Angrepet rettet sig også mot selve eiendoms-retten som et uretferdig privilegium. Ved eiendom, og enda mer ved utleie av eiendom, kunde jo et menneske leve uten å arbeide. Al eiendom, hus, skog, lann, gruber, osv., ble derfor nasjonalisert.

Den frie handel måtte også avskaffes. Den skapte en klasse av mellemmenn som ansåes over-

flødige. Butikkene ble lukket. All handel, untagen med enkelte produkter, ble forbutt. Alt nødvendig for å leve skulde utdeles av staten.

Osv. Osv.

I det hele må det sies at de kommunistiske teorier som forkyntes av de revolusjonære bolsjevikker fra 1917 har fremfor alt hat en negativ virkning: opløsningen av den gamle hær, forstyrrelsen av de sosiale forhold, m. v.

I forsøkene på praktisk gjennemføring ledet de til dannelsen av økonomiske organisasjoner så kunstige, og som funksjonerte så mangelfullt, at det alene ved uhyre ofre var mulig å holle dem gående i noen år.

De nasjonaliserte foretagender, som banker, tran-sportvesen, fabrikker, miner, kommunale lanbruk, magasiner, ble sluttet sammen til enorme organisasjoner som arbeidet for statens regning, og som skulde skaffe alt nødvendigt for folket.

Ikke alene kunde ikke det således skapte, tungvinte maskineri tilfredsstille forbrukernes aller viktigste behov,

uten på en ytterst ufulstendig måte, men det var bare ved de beholninger av alle sorter som forefantes, at det overhodet kunde gå en kort stunn. Da disse forråd efter noen år var uttømt, måtte det et system-skifte til.

Fra først til sist var det et veldig eksperiment foretatt med hele det russiske folk. Det kunde synes som at særlig for den russiske bonne-befolkning, som jo danner den rent overveiende del av det russiske folk, var den kommunistiske tanke ikke så fremmed, idet i den russiske lansby (miren) jorden fra gammel tid tilhører lansbyen, og ikke de enkelte bønner.

Like fullt viste det sig snart, at det hele system var ugjennemførlig, og eksperimentet kunde umulig lykkes. På lanbrukets område, som jo er den avgjørende og alt overskyggende næringsvei i Rusland, ble det i virkeligheten aldrig forsøkt. De få eksperimenter, som ble gjort med kommunistisk lanbruk, led fulstendig nederlag Husene i byene uten eiere, som var interessert i å holle dem vedlike, forfalt hurtig; industrien uten eiere og uten særlig interesserte ledere, gikk uhyggelig tilbake, osv., osv. Og statens funksjonærer vokste til hærskarer som måtte unnerholles av staten. Det hele truet med å bryte sammen.

Snart inså lederne selv at det ikke kunde gå, og den «nye økonomiske politikk» (den bekjendte NEP) ble infört våren 1921 av den simple grunn, at det ikke lenger fantes midler i lannet til å holle det kommunistiske eksperiment gående. Man inså — som det ble sagt — at samfunnet enda ikke var modent for det kommunistiske styresett, og man var nødt til igjen å venne tilbake — mer eller mindre — til de kapitalistiske metoder.

Det var fremfor alt unner trykket av bønnenes masse at den brast den stive og kunstige økonomiske støpeform som de renlivede kommunister forsøkte å tvinge det russiske liv in i. Det var de berettigede fordringer fra jordens arbeidere (og ikke det gamle bourgeoisis anstrengelser) som frembragte den mektige bevegelse — for denasjonalisering og for en normal økonomisk ordning — som vil føre til Ruslands redning.

Det var i virkeligheten bonnen som led mest unner det styre som hollt på å kvele hele det rus-

siske folk. Nødt til å avstå til staten hele sin avling utenom det som ansås strengt nødvendig til unner-holl av ham selv og hans familie, hadde han, efter de kommunistiske prinsipper, rett til å få de manufaktur-artikler som han hadde bruk for, og til gratis å nyde godt av alle offentlige goder og virksomheter, jernbaner, sporvogn, post, og så videre. Men da han i virkeligheten ikke fikk noe, eller nesten intet, så forlangte han med større og større kraft retten til selv å disponere over produktene av sit arbeid, efter at skatter og avgifter var betalt.

Å gi bonnen rett til å selge, om det så bare var en del av sine produkter, vilde ikke det være å åpne en farlig bresje i den kommunistiske bygning? Jeg er overbevist om at det er ikke sosialiseringen av produksjonen så meget som det at staten fordeler alle produkter som er det særegne kjennetegn på den rene kommunisme.

Ennen ble at rekvisisjonen av bønnenes produkter ble opgitt. Isteden ble det infört en naturalskatt, vesentlig i korn, og forresten fikk bonnen rett til å selge sine produkter innenlans som han vilde.

Den umiddelbare følge av denne forandring i kurs,

Tsirupa, en av Lenins tre stedfortredere.

var at den nnenlan-ske handel måtte frigis,først småhandelen, derefter den almindelige økonomiske omsetning som er så viktig, at det førte til

gjenoprettelsen av hele den finansielle organisasjon, som jeg skal omtale i et senere kapitel. Dette var så meget mer betydningsfullt som so vjett-regje-ringen hadde forsøkt, i overensstemmelse med de kommunistiske prinsipper, fulstendig å unnertrykke pengene, som ovenfor omtalt.

Den gjenfødte handel bragte en cirkulasjon og vare-omsetning som visstnok var nokså beskeden, hvis en tenker på statistikken fra før krigen, men som ellers var rett betraktelig. Imidlertid hadde regjeringen stadig vanskeligere for å dekke unnerbalansen ved statens produksjon. Idet man så øieblikket nærme sig, da transporten og industrien, så vel som regje-rings-organisasjonen for fordelingen skulde helt ha brukt op sine beholninger og

tømt statens kasser, så forsøkte man å redde sig fra fallitten ved å trekke fordel av denne nye livs-strøm.

Mens de fortsetter å være statens offisielle leverandører, som bidrar til armeens og en del av folkets behov, må de produserende bedrifter og offentlige

Smidowitsch, medlem av presidentskapet for Sovjets eksekutivkomite (VZIK).

virksomheter selv skaffe sig en del av hvad de trenger ved å ta betaling av det publikum som har fordel av deres ydelser.

Jernbanene, sporvognene, transporten til vans, og elektricitetsvesenet organiserer sig (eller forsøker å organisere sig) på et kommersielt grunlag, fabrikkene selger sine produkter gjennem de kooperative selskaper og private magasiner, for selv, på egen bekostning, å kunne sørge for forsyningen med råstoffene og deres utnyttelse.

Unner det kommunistiske styre fikk en fabrikk sine råstoffer fra staten, den betalte ikke sine arbeidere, da disse fikk sin «pajok» (regjerings-rasjon av matvarer) og kort som gav dem adgang til statens magasiner for å skaffe sig det av klær, skotøi, osv., som de hadde rett til Paa den annen side måtte fabrikken overlate staten hele sin produksjon.

Efter inføreisen av den «nye økonomiske politikk» må alt betales. Hvert foretagende må ha sit eget budget, dets intekter og utgifter må balansere; for sovjett regjeringen er kommet til bunnen av sine gull-reserver, og kan ikke bidra til andre økonomiske organisasjoner enn dem som er absolut uunværlige for nasjonens liv. De foretagender som gir unnerskudd, risikerer å bli leiet bort til privatmenn, gitt i koncession til utlendinger, eller ganske enkelt bli lukket.

I virkeligheten er det umulig å karakterisere med få ord Ruslands økonomiske organisasjon. Den er fremdeles unner stadig omformning.

Det kommunistiske system fortsetter vel enda, kan henne, en teoretisk tilværelse i ledernes sinn, men i praksis er man, som vi har set, gradvis gått over til stats-sosialisme, og derefter til en ordning

hvor det er mer og mer plass for det private initiativ. I de senere kapitler om transport, industri, handel, osv. skal jeg forsøke å illustrere, og ved konkrete eksempler vise sanheten av dette almindelige intrykk.

Unner livets trykk må hele den russiske organisasjon utvikle sig, og selv om den almindelige stilling enda er ytterst vanskelig, kan en allerede iaktta opmuntrende resultater.

Unner de drøftelser jeg i det siste har hat med lederne av de forskjellige departementer for det russiske økonomiske liv, har jeg fått et sterkt intrykk av det alvor og den planmessighet hvormed de strever å gjennemføre sin økonomiske rekonstruksjon basert på den nye økonomiske politiks prinsipper.

Selve den forsiktighet hvormed de går frem, gir i virkeligheten grunn til å tro at deres arbeid skal lykkes. Man har opgitt å løse med dags-befalinger de mange tusen problemer som det praktiske liv stiller hver dag. Man har full forståelse av de økonomiske fenomeners sammensatte natur, og den fare som ligger i statens stadige ingripen i industriens, handelens og lanbrukets liv.

Ved slutten av en rapport om resultatene av den nye økonomiske politikk, som netop er utgitt av det Høie Råd for National-Økonomi, fremholler industri-kommisjonen at det er alt for mange truster, og at man merker en tendens mot en større industriel koncentrasjon. Men den føier til: «Ikke des mindre vilde det ikke være rasjonelt å påskynne denne naturlige utvikling ved administrative forholsregler; det er bedre å vente til forandringen fullbyrdes av sig selv.»

Se, dette er et sprog som en ikke er vant til å høre i Sovjett-Rusland.

IV. Transport-vesenet.

Den første betingelse for at den normale økonomiske forbinnelse mellem Europa og Rusland igjen kan oprettes, må være at lannenes kommuni-kasjonsvesen er fullt istann til å formidle vare-byttet.

I hvad tilstann er da de russiske kommunikasjoner til vans og til Ians?

Inlans-transporten, på elver, kanaler, og sjøer, var de siste år omtrent en fjerdedel av hvad den var før krigen. I 1913 var den omtrent 37 millioner tonn, og i seks måneter av 1922 bare 4,3 millioner. Denne minskning skylles dels at inlans-flåten er i høi grad forfalt av mangel på reparasjon, dels at den almindelige omsetning innenfor Rusland er så meget mindre enn før.

Efter den rapport som jeg netop har mottatt fra min representant i Astrakhan har trafikken på Volga og Kama vært ganske betydelig til tross for alle de vanskeligheter som har måttet overvinnes. I løpet av 1922 ble det fra Astrakhan sennt vanveien tre millioner tonn varer, særlig råolje.

Til sammenligning av tilstannen før krigen og nu, kan det ha sin interesse å se følgende statistikk over46

Transport-vesenet.

antall skibe, som, for de viktigste selskaper, har vært og er i fart på Volga og Kama:

Før Sansynlig

krigen 1922 i 1923

Passagerbåter: i bruk . 388 186 86

—«— i reserve 35

Slepebåter: i bruk . . 300 150 60

—«— i ustann . 200 160 80

Å bringe vanntransporten innenlans i full gang igjen vilde være av stor viktighet for lannets almindelige økonomi; men det vilde kreve megen kapital.

Hvad skibsfarten tilsjøs angår, så vet vi at Rusland mistet største delen av sin handels-flåte unner verdens-krigen og unner borger-krigen, og lider av en trykkende mangel på skibe. I 1921 og 1922 var det derfor nødt til å frakte fremmed tonnage til høie priser.

Sovjett-regjeringen har gjort store anstrengelser for å utbedre havnene som var delvis ødelagt eller skadet unner krigen og revolusjonen.

Viktige utførsels-havner er gått tapt, Reval er blit estnisk, Riga, Libau, og Windau er blit lettiske. Det er satt megen kraft in på å utbedre havnene i Petrograd, Novorpssisk, Odessa, og flere mindre havner i Sorte-Havet.

Unner det arbeid som vor hjelpe-organisasjon for hungersnøden har utført siden høsten 1921, har vi stadig benyttet de russiske havner, og jeg har regelmessig mottatt rapporter fra vore tekniske ut-senninger som har ophollt sig der. De fremhever hvordan mange reparasjoner er blit gjennemført tross store vanskeligheter

Novorossisk, for eksempel, var blit bombardert av Tyrkerne i 1914, og en del av lagerne var blit47 Transport-vesenet.

brent i 1920. Dets sten-kai er nu gjenopbygget, mens tre-kaiene, som har større utstrekning, enda ikke er satt istann. De faste og flytende kraner, flere av de mektige korn-elevatorer funksjonerer, betjeningen er for en stor del den samme som for krigen.

Sommeren 1922 var innførselen gjennem Petrograds havn 900,000 tonn varer, og utførselen 300,000 tonn. Dette er 22 procent av denne havns transitt i 1913.

Som det er vell kjent, har det altid hat en stor in-flytelse på Ruslands utenriks-politikk, at forbinnelsen utad går vesentlig gjennem to lukkede hav, Østersjøen og Sorte-Havet, som andre har nøklene til. Den russiske utførsel og innførsel kan derfor kveles nårsomhelst, og denne stadige avhengighet av de utenriks-politiske begivenheter, fostrer i Rusland en stadig utryghet.

Her igjen tror jeg at oprettelsen av en regulær økonomisk forbinnelse med de forskjellige lann i Europa, vilde

danne et langt tryggere grunlag, og vilde sikre freden langt bedre enn politiske overenskomster, de være aldrig så fordelagtige.

Transporten på jernbanene ble fulstendig forstyrret ved verdens-krigen og borger-krigene, og særlig ved sovjett-regjeringens forsøk på å gjøre driften rent kommunistisk.

Ved det gratis-system som skulde gjennemføres i alle offentlige virksomheter, ble jernbanene overrennt av en masse soldater, fanger, og flyktninger som efter Brest-Litovsk lot sig transportere fritt fra den ene enne av Rusland til den ånnen.

Denne ukontrollerte tilstrømning, de politiske og sosiale forstyrrelser av alle slags, dannelsen av lokale sovjetter (råd) av jernbane-arbeidere med egne, av48

Trotzky i spissen for sin general-stab, på Den Røde Plass.

dem selv valgte, jernbane-kommissarer som handlet mer eller mindre efter eget tykke, ødeleggelsene ved borger-krigene og ved frem- og tilbakerykningene av armeene, og dertil større og større mangel på brensel — alle disse faktorer sammenlagt førte til en overveldende forstyrrelse i hele transport-systemet.

Det eneste middel til igjen å få jernbanene unner kontroll var å gjøre ledelsen helt militaristisk. Unner Trotzky's diktatur ble det da gjort en volsom anstrengelse for å gjenoprette litt orden, og reparere de ødelagte baner. Bedringen av jernbanene ble anset som en av de viktige strategiske deler i «arbeidsfronten», og man tok like gjerne den røde arme til det, som å utskrive andre folk til tvangs-arbeid.

Tross alle anstrengelser rakk dog Trotzky's ener-49 Transport-vesenet.

giske arbeider-felttog ikke frem, vanskelighetene fortsatte å være delvis uovervinnelige.

Unner ledelse av Dzerschinsky, utnevnt til kommissar for «veier og kommunikasjoner» ble hele transport-systemet reorganisert i 1921, samtidig med at den «nye økonomiske politikk» ble innført. Det kommunistiske gratis-system blev avskaffet, administrasjonen av de forskjellige linjer blev overdradd til komiteer, som fikk en viss uavhengighet, og som kunde legge driften av sine baner over på et helt kommersielt grunlag.

Denne fulstendige omlegning, innført på et tidspunkt, da Rusland var økonomisk uttømt, og i tillegg dertil var rammet av en hungersnød frykteligere enn alle tidligere, kunde selvsagt ikke gjennemføres uten store vanskeligheter.

Den fremkalte ikke desto mindre en betydelig bedring i hele transport-vesenets virksomhet, en bedring som jeg selv har kunnet overbevise mig om gjennem de mange rapporter fra vore utsenninger som har hat å overvåke transporten av vore forsyninger sennt til den sultende befolkning ved Volga og i Ukraine.

Til denne radikale omlegning av selve systemet kom også en energisk utbedring av selve jernbanelinjene og av broene. Det kan således nevnes at den 1. august 1922 var 1 542 broer satt i endelig god stann; 2090 broer var gjort foreløbig brukbare; og det var bare 40 broer som enda ikke var reparert ved denne tid. Samtidig var en betydelig del av jernbanenes ødelagte materiell fornyet, og alle linjer var satt i brukbar stann. Man håber at i 1926 skal arbeidet med utbedring av hele jernbane-nettet være avsluttet.

4 — Nansen.50

Den som har reist i ^Rusland i 1919, i

1920, eller endog i

1921, og som i dag reiser gjennem de samme strøk, blir slått av de merkelige resultater som er nådd av den fryktede, men energiske og metodiske «kommissar for veier og kommunikasjoner» (det må minnes om at Dzerschin-sky var presidenten for den fryktede Tsjeka,

det revolusjonære politi). Jeg tenker ikke her på de forholsvis hurtige persontog med sovevogner og spisevogner, som igjen ble satt igang på hovedlinjene Petrograd—Moskva—Kharkov—Krim eller Tiflis, osv.; for det antall personer som har fordel av dem er nokså begrenset, men jeg tenker på den forvandling som man kan iaktta i hele jernbane-administrasjonen, på den orden og det regelmessige arbeid som har avløst det farlige anarki fra begynnelsen av revolusjonen og det senere forfall i 1920 og 1921.

Jeg har hat en interessant samtale med Dzerschinsky om transport-spørsmålet.

«De russiske jernbaner», sa han, «er fulstendig på høide med de virkelige krav, og er istann til å frakte alle de varer som de russiske og utenlanske ekspeditører kan senne. Beviset for at cirkulasjonen er normal, og lett kan økes hvis mengden av varer

Dzerschinsky, folke-kommissar for veier og kommunikasjoner.51 Transport-vesenet.

økes, er at vi disponerer en reserve på 3000 lokomotiver i fullt brukbar stann og på 60000 godsvogner.

«I vor evne til å reparere materiellet har vi nådd et stort fremskritt i de siste måneter av 1922. I juli 1922 var 65 procent av lokomotiv-parken i ustann i desember var denne procent fait til 56 procent. Dette betyr at ikke alene har vi reparert alle maskiner i bruk, men desuten har vi også reparert reserve-lokomotiver som var i ubrukbar stann. Hvad vognene angår er stillingen vanskeligere. Men ikke desto mindre har vi meget nær kunnet reparere alt som kom i ustann.

«De russiske jernbaner transporterer i virkeligheten nu et kvantum varer som svarer til 30 procent av det kvantum som blev transportert før krigen. Teknisk vilde de være istann til å transportere det dob-delte: på visse linjer har trafikken nådd op til 60 å 70 procent av hvad den var i 1913.

«Hvis de russiske jernbaner fremdeles gir et stort finansielt unnerskudd til tross for de anstrengelser vi gjør for å minske drifts-omkostningene, så skylles det særlig det alt for ringe kvantum av varer som vi har å transportere. Vore tariffer, selv om de er meget høie for det innenlanske russiske marked, er like fullt lavere i gull-verdi enn de var før krigen Hvis vi forhøier dem, vil trafikken minke, og vore intekter vil ikke stige.

«Driften av jernbanene kan derfor alene bli finansielt normal i samme forholl som det almindelige økonomiske nivå stiger.

«Den største vanskelighet som møter os, ligger i vore utilstrekkelige forsyninger av brensel: kull, ved, og petroleum. På grunn av mangel på drifts-kapital52

Transport-vesenet.

kan vi ikke i tide skaffe os tilstreklige forsyninger; for, efter den nye økonomiske politikk, må vi, for eksempel, betale vor ved, som staten tidligere skaffet jernbanene gratis ved hjelp av tvangsarbeid som pålas bønnene. På grunn av mangelen på hester er det også vanskelig å skaffe brenselen frem til jernbanene.»

Efter Dzerschinsky's uttalelser skulde altså den russiske transports stilling langt fra være så katastrofal som den gjerne fremstilles i den europeiske presse. Det umådelige tekniske apparat, som forbinner Arkangel med Krim og Odessa, med Tasjkend og Vladivostok, går med minsket kraft, men det blir hollt i brukbar stann, og eftersom den økonomiske virksomhet vokser, kan driften økes både i omfang og hastighet

Rusland er en rekonvalesent, dets liv er enda vegetativt. Eftersom de sårede organer leges og begynner å funksjonere normalt, vil blodet igjen begynne å cirkulere hurtigere i årene.

Der er et område, hvor Dzerschinsky sa at hans departement ønsket å tre i regulær forbinnelse med utlannet. Den russiske transport-teknikk står nokså meget tilbake for den amerikanske og den vesteuropeiske teknikk. Kommissariatet for kommunikasjons-vesenet vilde derfor meget gjerne senne ingeniører til utlannet for der å studere transport-spørsmål. «Uheldigvis,» uttalte Dzerschinsky, «har denne plan hittil ikke kunnet virkeliggjøres i synderlig grad, på grunn av de vanskeligheter som reises mot å gi Russere in-pass i de lann som interesserer os.»

Jeg tror å vite at et skritt allerede er gjort for å gjennemføre planen, og jeg tviler ikke på at resul-53 Transport-

vesenet.

tåtene vil vise sig utmerkede både for Rusland og for de lann som går med på å samarbeide med de russiske ingeniører på dette rent tekniske og økonomiske område.

Til tross for de store vanskeligheter som jernbaneadministrasjonen har å kjempe med på grunn av mangelen på kreditt, er imidlertid Dzerschinsky personlig imot en direkte deltagelse av fremmed kapital i de russiske kommunikasjoner. Han mener at en økning av jernbanenes virksomhet må følge efter lanbrukets og industriens utvikling, og svare til økningen av de varer som skal transporteres. Den kreditt som tilstås visse linjer skulde, efter hans mening, kunne betales tilbake på to år. Men denne finansiering bør, mente han, ordnes ved den russiske stats mellemkomst, hvis forskjellige økonomiske råd forbereder og dirigerer den almindelige gjenreisning av de forskjellige distrikter.

Det synes mig imidlertid mindre sansynlig at den fremmede kapital vil gi den russiske ståt kreditt bestemt for jernbanene, uten å få noen del i organisasjonen og kontrollen av dens anvennelse. Det synes mig som at den eneste måte å hjelpe de russiske jernbaner til å komme over den virkelig vanskelige periode, måtte være å gi kreditt på kort tid til visse linjer av særlig interesse, hvis istansettelse eller hurtige utvikling vilde være en avgjørende faktor for økningen av produksjonen eller for dens bedre fordeling. Det å hjelpe op visse jernbane-nett i Arkangel-distriktet f. eks., vilde muliggjøre en bedre utnyttelse av skogene; å gjenoprette bedre og hurtigere kommunikasjoner med Sibirien kunde muliggjøre en ny utvikling av smør-industrien som var så blomstrende54

Transport-vesenet.

for krigen, og som ble utviklet på få år. Korn-produk-sjonen kunde opmuntres i Kuban-strøket, og likeså sukker- og korn-produksjonen i det nordlige Ukraine, idet en bedring av transporten vilde muliggjøre en hurtig avsetning av produktene

Det sier sig selv at en slik bedring av transportmulighetene, som vil fremkalle en økning av den lokale produksjon, vil ha en heldig virkning tilbake på jernbanenes hele finansielle stilling.

Efter en rapport som Bogdanov, presidenten for det Hoie Råd for Nasjonal-økonomi, har godhetsfullt sennt mig, arbeider de russiske tærtiærbaner med tap, og driften av dem må ventes å gi et unnerskudd på 29 milioner gull-rubel i 1923. Man har derfor drøftet ønskeligheten av å stanse dem i tre år; men man har gitt op dette efter å ha regnet ut at ikke alene vilde gjenoptagelsen av driften koste nær på 85 milioner gull-rubel, men desuten at intektene av linjene av første og ånnen orden vilde minskes med nær på 12 milioner gull-rubel om året, hvis de mister de varer som tilføres av tertiærbanene.

All økning av vare-mengden som skal transporteres i Rusland hitfører følgelig i virkeligheten en minskning av jernbanenes unnerskudd, for jernbanene er mindre kostbare når de kan drives med full kraft.

Jeg må tilføie at om jeg enn ble slått av Dzerschinsky's logikk og praktiske sans, og om enn hans anstrengelser for å organisere transport-vesenet på et helt kommersielt grunlag synes mig å hvile på en sjelden sunn (og slet ikke «statssosialistisk») opfatning av de økonomiske forholl, så kan jeg ikke helt dele hans mening om det russiske transport-vesens virkelige tilstann.55 Transport-vesenet.

Efter hans ord synes det nesten som at jernbanene — som det har lyktes ham å trekke op av den redselsfulle tilstann hvori de var sunket ned — i virkeligheten er i utmerket stann og utvikling, og at de funksjonerer med «nedsatt fart» bare fordi det økonomiske liv i Rusland ikke har vokset med den samme hurtighet, og ikke har kunnet skaffe den kontingent av varer som var nødvendig for at banene kunde drives med full kraft.

I virkeligheten fungerer det russiske transport-vesen enda nokså langsomt og nokså dårlig.

Jeg har ikke personlig fått noe intrykk av dette, da den russiske regjering, med utsøkt russisk gjestfrihet, har stillet de mest komfortable salon-vogner til min rådighet på mine reiser i Rusland i 1921, 1922 og 1923.

Jeg kan ikke engang si at vore utsenninger for hjelpearbeidet for hungersnøden har lidt for meget unner transport-vanskeligheter, untagen vinteren og våren 1922, da de bl. a. kom fra Samara til Moskva med et tog som var tre uker forsinket. De har imidlertid nytt godt av de lettelser og diplomatiske privilegier som var sikret dem ved den overenskomst jeg unnertegnet med Tchitcherin før hjelpearbeidet begynte. Likeledes har vore vare-transporter altid nytt særlige fordele: gratis befordring, prioritet, bevoktning av de forseglede vogner ved soldater fra den røde hær, osv.

Det er ved selve de rapporter, som er sennt mig fra sovjett-regjeringens forskjellige organer, at jeg har kunnet overbevise mig om at hvis utviklingen av det russiske transportvesen er sinket ved produksjonens utilstrekkelighet, så er utviklingen av produksjonen56

også på sin side alvorlig sinket ved transportens utilstrekkelighet.

Jeg noterer med giede det faktum at procenten av lokomotiver i ustann er fra juli til desember 1922 sunket fra 65 procent til 56 procent. Men eftersom Kommissariatet for Utenrikshandel har for nylig kjøpt i Tyskland og Sverige 1200 lokomotiver, hvorav nær på 1000 var levert i desember 1922, så kan procenten av maskiner i dårlig stann lett være minsket uten at reparasjons-verkstedene har gjort et tilsvarende fremskritt.

I det hele må en ellers ikke glemme, at når de russiske jernbaners tilstann har bedret sig, så er det ikke uten betydning at den russiske regjering har kjøpt lokomotiver, skinner, cisterne-vogner, osv., for 24 millioner punn sterling gjennem den jernbane-kommisjon som den sennte til utlannet unner ledelse av professor Lomonosov. Jeg tror ikke at de russiske finansers nuværende tilstann vil tillate en gjentagelse av denne forholsregel, hvis klokskap jeg er den første til at anerkjenne.

Efter en rapport til «kommisjonen for statens planer», sennt mig av Bogdanov, har 45 til 50 procent av jernbane-linjenes sviller nådd en alder da de burde skiftes.

Efter den plan som netop er vedtatt, skulde 22 millioner sviller skiftes ut om året forat en krise kan avverges.

Forøvrig erklærte sovjett-pressen allerede i november 1921 at 43 millioner sviller burde skiftes, og derav 19 millioner straks. Imidlertid lyktes det ikke i løpet av 1922 å skifte ut mer end 8,5 millioner, og mesteparten av de nye kunde ikke impregneres.Transport-vesenet

(Antallet av sviller som ble impregnert i statens fabrikker var i 1919 bare 100 000, men steg i 1920 til 293 000, i 1921 til 423 000, og i 1922 til 940 000.)

Selv om stasjons-utstyret, signaltrådene og stolpene, som i 1920 var i dårlig forfatning, ble for en stor del fornyet, så var skinnene av den lettere type en god del medtatt av slitage, og dette tvang togene til at gå med nedsatt fart.

Til tross for de anstrengelser som ble gjort for at gjøre driften så økonomisk som på noen måte mulig, ble det i 1922 brukt to og en halv gang så meget brensel pr. kilometer som i 1912. Det er sant at den meget slett betalte betjenings arbeids-ydelse er steget sammenlignet med 1921; men den er ikke nådd mer enn halvdelen av hvad den var før krigen. Og vare-mengden fraktet på alle baner tilsammen var i 1919 17 procent, i 1920 20 procent, i 1921 og 1922 22 procent av hvad den var i 1913.

Enda må nevnes et meget viktig forholl, som Dzerschinsky kjenner godt nok, og som han har kjempet energisk mot like siden 1920; men som han des-verre er meget langt fra å ha rådd bukt med — det er det tyveri av varer som foregår i en uhyre målestokk unner varenes transport på jernbanene.

Jeg må dog her inskyte den bemerkning at av vore senninger til hjelp for hungersnøden er det i det hele stjålet merkelig litet, hvad enten nu dette skyltes at de ble i stor utstrekning bevoktet av røde soldater, eller det var befolkningens pietet overfor hjelpearbeidet, kanskje begge dele i forening.

Jeg er ellers overbevist om at de skarpeste forhols-regler for å sikre kontrollen, den mest jernhårde strenghet for at unnertrykke forbrydelsene, vil ha58

mindre virkning enn en forhøielse av jernbane-arbei-dernes lønn.

Jeg håber at denne objektive studie av det russiske transportvesens virkelige tilstann, vil være av noen nytte for dem som ønsker, uten forutfattede meninger, å sette sig inn i det nuværende Ruslands økonomiske betingelser. Til dem som taler om de rusiske jernbaners «katastrofale tilstann», vil jeg svare, at mens tallet av brukbare lokomotiver i 1919 og 1922 var sunket til nær 4000, så var, i september 1922, antallet av lokomotiver i bruk minst 6700 og av godsvogner i bruk mer end 260 000.

Hvis en herav vil slutte at alt går bra i sovjett-lannet, bør det minnes om at før krigen var de tilsvarende tall av lokomotiver minst 17 000 og av godsvogner minst 500 000.

Men de ovenfor givne tall viser i det minste at Rusland er en økonomisk faktor i Europa, som det må regnes med, og at en gjenoptagelse av handels-forbinnelsen med utlannet vil ikke gjøres umulig ved jernbanenes tilstann.V. Handelen.

Hvis det beste middel til å bekjempe den økonomiske forstyrrelse som Europa lider unner, er å lette og styrke de internationale forbinnelser, hvis, for å gjenoprette et normalt liv, nabofolkene igjen må bli «kommuniserende karr», da blir det første spørsmål som stiller sig med hensyn til Rusland: Er det mulig å oprette en varig forbinnelse med det?

Vi har set at det russiske transport-vesen har lidt meget unner krigen og revolusjonen, men at det, tross det, er istann til å utføre et viktig arbeid. Fra den side er der ingen avgjørende hindring.

Men med hvem i Rusland kan forbinnelsen oprettes? Gjennem hvilken organisasjon for kjøp og salg kan en stadig utveksling bringes istann mellem de utenlanske produsenter og de russiske forbrukere og mellem de russiske produsenter og de utenlanske forbrukere?

Svaret på dette spørsmål er idag helt forskjellig fra hvad det vilde ha vært for to år siden. Da var all kommersiell virksomhet ulovlig i Rusland, den hele organisasjon for økonomisk omsetning var blit60

nasjonalisert og var direkte avhengig av staten, mens efter våren 1921 den innenrikske handel på ny var frigitt, og frigjorde sig litt efter litt for den fotlenke som lammet dens utvikling.

Det er unødig å fremheve, at sovjett-regjeringens unnertrykkelse av den private handel var et alvorlig feilgrep — at dens forsøk på å organisere det økonomiske liv uten penger, og å fordele produktene ved stats-institusjoner mislyktes fulstendig.

Størstedelen av bolsjevikk-lederne anerkjente dette, og sokte å unskylle disse uheldige forholsregler ved å vise at de var bare en videre utvikling av den statssosialistiske politikk som tsar-regjeringen og Kerenski-regjeringen, så vel som mange utenlanske regjeringer, hadde slått in på unner krigen. Denne forklaring, som ellers inneholler en del sanhet, viser hvor meget sovjett-ledernes ideer hadde forandret sig; for det er klart at gjennemføringen av den rene kommunisme vil si sosialisering av rikdommene så vel som av deres produksjon og fordeling.

I uttrykk avpasset efter den sovjett-avis hvori hans artikkel ble offentliggjort, har hr. Lejava, president for kommissionen for innenrikshandelen, i forsvars-og arbeidsrådet, i desember 1922, beskrevet den forandring som den nye økonomiske politikk førte til:

«Forstyrrelsen av handelen begynte allerede fra den imperialistiske krigs første tid. «Militariseringene av industrien, reguleringen av prisene, ophøret av utenriks-handelen, økningen av seddel-utstedelsen, dyrtiden, spekulasjonen — alt dette begynte fra krigens første dager, og har gradvis øket, således at ved slutten av den yttre og indre krig var vor nasjonale økonomi fulstendig ruinert».Handelen.

«Vare-omsetning var redusert til et minimum, forbinnelsen mellem de forskjellige deler av lannet var stanset, forbrukerne søkte selv og gjerne forgjeves produsentene, det gjalt særlig å skaffe sig mat, prisene steg til det uhyrlige.

«Borgerkrigens avslutning frigjorde transporten, havnene, og telegrafen for det almindelige fredlige arbeid, det er blit mulig å erstatte rekvisisjonen av lanbruks-produktene med natural-skatt, og bonnen har fått rett til å avsette sit overskudd av levnetsmidler fritt på markedet.

«Stats-institusjonene, de kooperative selskaper, og de organisasjoner som på den tid sat inne med be-holningene av de nasjonaliserte varer, de nasjonaliserte industrielle foretagender og private folk, fik rett til å realisere på markedet de produkter de hadde.

«Dette var begynnelsen til den nye økonomiske politikk, det var allerede denne politikk.»

Hr. Lejava har for nylig gitt mig interessante detaljer om den inre russiske handels fremskritt og de vanskeligheter den har å kjempe med. Han bemerker, at de varer som kom på markedet ved denne handelens gjenfødelse, var delvis levnetsmidler produsert ved bønnenes vanlige arbeid, dels industri-artik-ler fra lagrene. Det var først i de siste måneter av 1922, sier han, at produktene av den rekonstruerte industri, og særlig lett-industrien, viste sig på markedet.

Alt dette viser at N E P (alle i Rusland kjenner denne forkortning for den «Nye Økonomiske Politikk») skylles ikke forandring av syn hos noen medlemmer av sovjett-regjeringen, men at den er tvunget frem av forhollene selv. Den stats-maskine man hadde

forsøkt å konstruere, funksjonerte ikke; i løpet av vinteren 1920—1921 var inbyggerne i de russiske byer utsatt for å omkomme av sult og elendighet. Bønnene, opbragt over rekvisisjons-systemet, gjemte bort sine produkter. Statens reserver var uttømt, og til tross for all ransakning kunde man ikke finne alle oplag som var i private henner. N E P var et bedre middel enn vebnet makt til å få bønnene til å bringe sine produkter på markedet, og på samme tid få de bortgjemte oplag til overflaten igjen.

Det var den 21. mars 1921 at rekvisisjonene ble avløst av en natural-skatt som varierte efter jordbrukenes størrelse, og efter avlingen, men som ikke lovlig skulde gå synderlig over 10 procent av denne. Bønnene fikk ret til å avsette overskuddet av sine produkter mot andre varer på det lokale marked, eller gjennem de kooperative selskaper.

Imidlertid synes det som denne naturalskatt delvis har avpresset bønnene mer enn rekvisisjonene, idet f. eks. skatten (prodnalog) i 1922 inbragte omkring 5 millioner tonn korn, mens rekvisisjonene i 1920 bare bragte 3,6 millioner tonn.

De heldige virkninger av forandringen i inkrev-nings-systemet er også delvis blitt ødelagt i visse strøk ved de vilkårlige skatter som alle slags lokale institusjoner har indrevet. Således viser en offisiell beretning for nylig at i guvernementet Altai har i 1922 distrikts-sovjettene, de lokale sovjetter, «komiteene for gjensidig hjelp,» osv., osv., indrevet 155 ulovlige skatter.

Den centrale sovjett-regjering har netop tatt for-holsregler for å motarbeide denne tillegs-beskatning, og har bestemt at bønnene bare skal avkreves «en

eneste skatt» som kan betales in natura eller i varer efter de lokale forholl. Særlig har Kamenev på kommunist-partiets siste kongress (april 1923) uttalt sig meget skarpt mot de ulovlige skatter som ble pålagt bønnene.

Dekretene av 17. mai og 17. juli (1921) tillot håndverksindu-strien og produksjons-kooperativene å realisere sine varer for å skaffe sig råstoffer eller de artikler som de hadde bruk for. Det var tuskhandel, og ikke handel ved

formidling av penger, som skulde regulere disse småprodusentenes forbinnelser på lannet og i byene.

På samme tid ble det utstedt forordning om at stor-industriens produkter skulle danne et «statens varefonn», hvis avsetning mot lanbruks-produkter var overlatt de kooperative selskaper, og bare i særlige tilfeller til private kommissionærer.

Man opdaget meget snart at tuskhandels-systemet gjorde forretningene ytterst vanskelige, og i slutten av juli(1921)fikkhver borger, og ikkebareprodusentene, rett til å drive handel med lanbruks og industriprodukter både på markeds-plassene og i lukkede lokaler, og også til å leie de nasjonliserte butikker og magasiner som kooperativene ikke forlangte. Allene

Kamenev, en av Lenins tre sted-fortredere.64

handelen med de varer som staten forbehollt sig monopol på, var forbutt, og alle handlende måtte la sig inskrive og måtte betale for en handels-bevilling. Den private handel var på ny lovlig anerkjent.

Det er viktig å legge merke til den

fremtredende rolle som de kooperative selskaper spiller i denne utvikling. Nasjonalisert i 1919 og simpelthen forvandlet til et statsorgan for fordeling, fikk de våren 1921 igjen karakteren av private økonomiske organisasjoner. De er imidlertid vedblit å stå i ytterst nær forbinnelse med sovjett-regjeringen som har sine egne representanter i de kooperative styrer. På den ånnen side har Centrosojus (Centralforeningen for forbruks-kooperativene) i opdrag å samle for statens regning alle de lanbruks-produkter og råstoffer som denne har bruk for. Varer fra statens magasiner blir gitt dem i bytte. De offisielle institusjoners, særlig de industrielle trusters, vare-bytte må gå gjennem Centrosojus, og de kan ikke henvenne sig til andre organisasjoner uten i det tilfelle at denne ikke ønsker forretningen.

Jeg har hat en meget interessant samtale med hr. Khintschuk, direktør for Centrosojus.

Khintschuk, direktør for Centrosojus.Handelen.

«Vor organisasjon, sa han, er dannet ved forening av 98 regjerings - kooperativer, omfattende 700 distrikts-kooperativer. Disse siste omfatter 24 000 lokale selskaper som disponerer 40 000 magasiner.

«Centrosojus lever av sin egen kapital, og mottar ikke noe forskudd av staten. Mens kooperativene i 1914 hadde en omsetning til en verdi av 10 millioner gull-rubel, er omsetningen i 1922 steget til 66 millioner gull-rubel for Centrosojus og de organisasjoner som er umiddelbart avhengig av den, og til 300 millioner for alle filialer.

«Kooperativenes hele omsetning, innførsel og utførsel, fra mars 1922 til januar 1923, representerte en totalverdi av to millioner punn sterling, hvorav tre fjerdedele var utførsel fra Rusland og en fjerdedel innførsel.

«Kooperativene har en egen bank, «Svekobank», som er nær knyttet til Statsbanken, Khintschuks førstemann eller unner-direktør er på samme tid førstemann for Statsbankens direktør.

«Disse to banker gir kooperativene kreditt på de varer som er utført, eller som er ferdig til å utføres.

«Centrosojus har i virkeligheten i sine lagre for utførsel reserve-lagre for 800 000 punn sterling.

5 — Nansen

Schvetsov, unner-direktør for Centrosojus.66

«Centrosojus's forbinnelse med de utenlanske kooperativer er nu normal, idet den er blit optatt i den Internationale Kooperative Alliance.»

Hr. Khintschuk gjorde mig uttrykkelig opmerksom på at i styret for de russiske kooperative selskaper var ikke

allene kommunister, men også folk «uten parti». Den gamle president for Centrosojus er med i presidenskapet for den nye kooperative bank, likesom også hr. Arsarkhissov, den gamle president for folkebanken i Moskva. Hr. Khintschuk har vært med i Centrosojus siden 1906, hr. Schvetsov hans førstemann siden 1910.

Centrosojus spiller en stor rolle i Rusland; men man har stundom kritisert dens lite kommersielle metoder og dens byråkratiske organisasjon.

Jeg tror at kooperativene kanskje er blant de sunneste elementer i Ruslands økonomiske organisasjon; men intreden i dem, som unner nasjonaliseringen ble gjort tvungen, bør sikkert igjen bli overlatt til eget valg. Den lokale kooperative virksomhet er sterkt lammet ved dødvekten av den likegyldige masse som må være med. Jeg er overbevist om at kooperativene har alt å vinne ved igjen at få sin gamle karakter av helt frivillige selskaper.

Det invennes imidlertid mot kooperasjonen, og vistnok med megen rett, at den lett vil gi gode resultater i tider med stigende priser, da den kan seige varene billigere enn den private kjøpmann som må tenke på utgiftene med gjenkjøp. Men da man i Rusland har måttet opgi papir-rubelen, for regnskaps-førselen og legger enten gull-rubelen, eller «vare-rubelen» til grunn, så er den nuværende periode med fallende priser meget ugunstig for de koopera-Handelen.

tive selskaper, og deres finansielle stilling tør derfor nu bli vanskelig.

Kooperativ-bevegelsen har funnet en særlig gunstig jordbunn i Rusland. Bønnenes gamle institusjon «miren» (lansbyen) letter forståelsen av det kooperative prinsipp, og derfor var, før kommunismen, opfatningen av den store verdi av arbeid i fællesskap meget utbrett i Rusland. Kanskje kan en vel endog si at en viss frykt for det individuelle ansvar, som er egen for den slaviske karakter, har lettet utviklingen av de rusiske kooperativer.

Da det er umulig for kooperativene å fylle alle de opgaver som regjeringen vilde pålegge dem, har ellers mange stats-organisasjoner selv ordnet salget av sine varer. Mange truster f. eks. avsetter sine varer gjennem kommersielle syndikater, eller åpner sine egne magasiner og søker å avsette sine produkter på det frie marked.

Eftersom den private handel har utviklet sig, er det på den ånnen side ofte hent, at de private magasiners representanter har tilbutt stats-trustene høiere priser enn kooperativene har butt, og at trustene har foretrukket å seige sine varer til de private magasiner.

Efter en rapport, mottatt fra hr. Bogdanov, presidenten for det Høie Råd for National- økonomi, øker tallet av mellemmenn i detalj-handelen stadig. I juli 1922 blev 38 procent av varene fra statens fabrikker avsatt gjennem private handelsmenn, mens kooperativene ikke solgte mer end 8 procent derav.

I februar 1923 erklærte presidenten for tekstilsyndikatet at i løpet av 11 måneter var 454 000 000 arsjiner (326 880 000 meter) tøier levert til den orga-68

nisasjon han ledet, men at bare 380 000 000 arsjiner var solgt. Mens den private handel, som i tekstilbranchen tæller mer end 10 000 kjøpmenn i Moskva, hadde utviklet sig meget gunstig, hadde syndikatet gjennem sine filialer i denne by ikke kunnet avsette mer end 34 millioner arsjiner.

At handelen enda er dårlig organisert i Rusland er noe som sovjett-pressen selv erkjenner.

Industri-varerie har lenge vært solgt unner - produksjons-pris, og det har minsket trustenes driftskapital betydelig. Efter begynnelsen av desember 1922 er prisene steget så hurtig at likevekten mellem lanbruks-produkter og fabrikk-varer er fulstendig forrykket. Fra 1. oktober 1922 til 1. januar 1923, er ikke prisen på korn mer enn fordoblet, mens prisen på metalvarer er tredoblet, og på tøier mer enn firdoblet. En arsjin (= 72 cm.) bomulstøi kostet før krigen omkring 5,5 punn rugmel. 1. januar 1922 var den ikke verd mer end 3,8 punn mel, for hungersnøden hadde bragt prisene på levnetsmidler til å stige betydelig. Efter oktober 1922 var ikke alene forhollet fra før krigen nådd, men langt overskredet. En arsjin bomulstøi var da verd 9,4 punn rugmel, 1.

december 13,5 punn, og 1. januar 1923 17 til 18 punn. En slik stigning av prisen på industri-produkter kan ikke annet enn føre til et brudd i forbinnelsen mellem lann og by, og til en krise i vare-omsetningen.

Efter et sovjett-blad for økonomiske spørsmål, lider store strøk av lannet unner en alvorlig mangel på industri-artikler, på samme tid som de sitter med store verdier i råstoffer.

«Da representantene for vore syndikater og truster, føier det til, kom til Kirgiser-steppen for å kjøpe lin,

så nødvendig for vore fabrikker, og bød for et pud (16,4 kilogram) lin to arsjiner (1,44 m.) bomuls-sirts, så kan en ikke lenger tale om en krise i vare-omsetningen, men om en tragedie».

Da jeg var i Moskva i januar og i februar dette år, fikk jeg fra ånnen kant ofte høre om den akutte krise som der var i den lokale handel. Et følelig pålegg som Moskva sovjett har gjort i leien for butikker og magasiner førte til ophør av mange forretninger.

Jeg har ikke skjult de uhyre vanskeligheter som den rusiske handel har å overvinne. Men det må ikke glemmes at fremskrittene som er gjort i mindre enn to år, er meget store: handelen fantes ikke mer, og nu har den utviklet sig påny i tre former: stats-, kooperativ-, og privat handel. Livet, konkuransen, de alvorlige anstrengelser for å opnå en bedre teknisk organisasjon fører, tror jeg, til at det blir nådd en slags modus vivendi mellem disse tre former.

Mens utenriks-handelen var et absolutt stats-monopol i 1921, har nu en rekke rusiske handels-organisa-sjoner fått rett til å handle med utlannet. Vistnok er antallet av stats-institusjoner som har denne rett for nylig blit minsket igjen, men samtidig har flere utenlanske selskaper fått rett til innførsel og utførsel av forskjellige varer. Kommisariatet for Utenriks-handelen (Vnesjtorg) får en stor del av utbyttet, men det hindrer ikke at utenriks-handelen kan delvis bli ganske praktisk organisert av de private selskaper. Staten øver især kontroll og tar en del av utbyttet.

Det er vistnok så at hvis den private handel, f. eks. med korn, på utlannet ble frigitt, så vilde straks

prisene på det innenlanske marked stige betydelig, og Statsbanken kunde ikke da kjøpe korn for 6 til 8 dollar per tonn og seige det igjen i Finland for 42 dollar, og på den vis øke sin gull-beholning til dekning for utstedelsen av tsjervonets i tilstrekkelig mengde (se neste kapitel). Men den minskning av lanbefolkningens kjøpe-evne, som disse inskrenkninger forårsaker, er alt for skjebnesvanger for industrien og voller for store forstyrrelser i det økonomiske liv, til at de kan opretholles lenger enn høist nødvendig.

Vnesjtorg synes således efter hånnen å måtte bli mer og mer et kontrol-organ i steden for et tungvint stats-apparat for direkte handel.

Imidlertid kan det ikke nektes at også denne Vjesjtorg's kontrolerende ingripen i den utenrikske handel fremdeles kan virke ødeleggende for tilliten til det russiske forretnings-liv. Vi har f. eks. i Norge så sent som nu i mai eksempler på at i en stor russisk havneby direktøren for en unneravdeling av Det Økonomiske Råd i Rusland, åpnet unnerhandlin-ger med et norsk firma om levering av russisk råved mot norsk fisk (fetsill). På uttrykkelig forespørsel oplyste direktøren at den nødvendige tillatelse til denne handel var sikret fra de russiske autoriteter. Forretningen ble avsluttet, det norske firma traff sine disposisjoner og solgte de russiske varer videre; men fikk så derefter meddelelser om at Vnesjtorg nektet tillatelse til den avsluttede handel, fordi prisen for fetsillen skulde være for høi. Den siste påstann må sansynligvis skylles at de russiske myndigheter ikke har opfattet at der er en vesentlig prisforskjell mellem fetsill og vårsill eller storsill. Det norske firma tapte penger på affæren, og det er åbenbart at når slikt kan

henne med forretninger som er avsluttet med russiske officielle institusjoner, da vil troen på muligheten av en

virkelig sunn forretnings-forbinnelse med Rusland svekkes. Hvor feilen i dette tilfelle ligger er vanskelig å avgjøre; men vesentlig skylles det vel den mangel på samarbeid mellem de forskjellige russiske organisasjoner og den overdrevne byråkra-tisme som synes å være en alvorlig hindring for utviklingen av Ruslands økonomiske liv for tiden. Den ovenfor omtalte erfaring er et varsko til uten-lanske forretningsfolk om først og fremst å sikre sig Vnesjtorgs skriftlige samtykke når det gjeller innførsel til eller utførsel fra Rusland.

Også i andre tilfeller har der vist sig å være store vanskeligheter i å opnå tilstrekkelig betryggende overenskomster med de russiske stats-myndigheter, antagelig kan dette skylles både den ofte tungvinte byråkratisme og det nevnte mangelfulle samarbeid mellem de russiske stats-organisasjoner; og det er å håbe at dette snart med mere erfaring vil rette på sig; men imidlertid har virkningen vært meget uheldig for tilliten til de russiske forretningsmuligheter.

Det som fremfor alt man gler for å hjelpe op Ruslands inre og ytre handel, det er kapital. Foretagendene mangler den nødvendige drifts-kapital for å skaffe sig råstoffer itide, og for å gi kreditt på kort frist til den russiske befolkning, hvis kjøpe-evne er sterkt minsket.

Jeg har ikke talt om de bekjente «blannede selskaper», som den russiske regjering har foreslått å danne med utenlanske kapitalister som vil arbeide i Rusland. Disse selskaper skulde bestå bare for en72

del av utenlansk kapital, mens den russiske regjering selv skulde være interessert for en del.

En slik ordning kan ha både sine fordele og sine ulemper som ligger nokså nær i dagen. Det er åbenbart at det vil gjøre de russiske myndigheter mer interessert i selskapenes drift, og vil kunne skaffe lettelser. Men på den ånnen side kan inblan-ning i selve driften fra statens side ha betenkeligheter. En av de store tyske industridrivende, som har forsøkt at få koncession på store foretagender i Rusland, fremhollt for mig, at han tilmed nok kunde gå med på at la staten få den økonomiske ledelse av foretagendene, skjønt det kunde ha sine betenkeligheter; men den tekniske ledelse måtte han helt forbe-holle sig selv og sine aksjonærer, for den avhang så helt av sakkyndigheten, og der måtte ikke usak-kyndige myndigheter av noen slags kunne blanne sig inn.

Jeg tror at disse blannede selskaper har mest utsikt til å lykkes hvor det dreier sig om utførsel av råstoffer (petroleum og skog f. eks.), og hvor driften ikke er for inviklet

Om enn fremmed kapitals deltagelse i den private handel enda ikke i sin almindelighet er mulig i noen stor utstrekning, så synes det mig at sunne og varige forbinnelser må lettest kunne oprettes med de kooperative selskaper.

Fra utenlansk holl blir det ofte invent at en regelmessig handels-forbinnelse med Rusland kan ikke utvikles så lenge som den personlige retssikker-het er så mangelfull som nu innenfor dets grenser.

Det kan vel ikke nektes at den politiske forvaltnings virksomhet med det hemmelige politi — tsje-Handelen.

kaen, eller G U P som den nu kalles — har skapt megen mistillit til for-hollene i Rusland i det hele. Mange personer, også utlennin-ger, er plusselig og uventet blit satt fast og holt arrestert i lange tider uten at deres sak er blit un-nersøkt i lovmessige former, og uten at det er gitt fyldestgjø-rende grunne for deres arrestasjon. Ofte ble det for utlenningenes vedkommende bare sagt at det var på grunn av handels-spionage.

Det er selvsagt at dette har gjort et høist uheldig intrykk utenfor Rusland hvor den personlige frihet og rets-sikkerhet gjeller for de største og mest umistelige goder.

På den ånnen side bør det erindres, at den personlige rets-sikkerhet aldrig var sterkt beskyttet i Rusland. Også tidligere ble mangfoldige mennesker plusselig og uventet fengslet bare på grunn av påståtte farlige politiske anskuelser eller endog på grunn av påstått religiøs vranglære. De ble ofte på det grusomste innesperret i Peter Paul's festningen eller ble uten lov og dom sennt til Sibirien.

Dette gamle system synes imidlertid å være blit sterkt utviklet efter revolusjonen, at dette virker

uheldig på den rolige utvikling kan vel ikke være tvilsomt.

Men slikt går i bølge-gang i folkenes historie. Vi må håbe at livet selv vil også her til slutt gjøre sin rett gjellende, og vil fremtvinge mer ordnete og lovmessige tilstanne, til heil for det hele samfuns utvikling mot sunhet.VI. Finansene.

Som det er omtalt i kapitel III, forsøkte sovjett-regjeringen gradvis å skaffe faktoren «penger» ut av det økonomiske liv i Rusland.

I en komunistisk ståt er i virkeligheten dette bytte-middel unødvendig; de nasjonaliserte industriprodukter og bønnenes avling, fratrukket det nødvendige til deres eget forbruk, går in i et statsfonn, og blir av staten fordelt på forbrukerne. De offentlige befulmektigede avhender overskuddet av de forskjellige varer på det utenlanske marked.

Bank-kreditten er også unødig: regjeringen, som disponerer alle produkter, forsyner nasjonens forskellige økonomiske organer med alt vad de trenger. Bonnen overlater til staten sit korn, sin lin, sin melk, sine slaktedyr, men han har til gjengjell rett til å få av staten alle de industri-artikler han trenger: verk-tøi, klær, skotøi, lanbruks-maskiner osv. Arbeideren får sin «pajok» (ration av mat), og kort som tillater ham å forsyne sig i statens magasiner med alt hvad han trenger.

Statens budgett skulde uttrykkes i produkter, og ikke lenger i penge-verdi.76

Sovjett-regjeringen, som trengte penger til å føre krigen med utlandet, og borgerkrigene, fant at en sterkt øket seddel-utstedelse var ytterst fordelaktig; samtidig med at den ga det finansielle middel som trengtes i øieblikket, fremkalte den en gradvis synken av rubelens verdi, og lettet derved inføreisen av det kommunistiske system, hvori pengene ikke lenger spilte noen rolle.

Det lyktes denne politikk bare altfor godt å bringe rubelens verdi til å synke med en svimlende fart. Men da, våren 1921, den «nye økonomiske politikk» erkjente pengenes normale betydning for det økonomiske liv, mellte problemet med Ruslands finansielle gjenreisning og rubelens stabilisering sig med et fryktelig alvor.

De forsøk som blev gjort på med dekreter å stanse synkningen av pengenes verdi, led fulstendig skibbrudd.

Kommisariatet for Finansene hadde smukt nok fastslått i september 1921, at gull-rubelen (=2,66 gull-francs= 1,92 gull-kroner) var ikke verd mer enn 30.000 sovjett-rubeler; men i desember ga Statsbanken offisielt 58,000, i mars 1922 260,000, i april 500,000. Idag er en gull-rubel verd mer enn 25 eller 30 millioner papir-rubel av 1921, alt eftersom man tar den offisielle kurs eller den som gjeller på den Sorte Børs.

Jeg skyller å tilføie, at ved en merkelig enkel forholsregel, som er lykkes meget godt, har fi-nans-kommissariatet delvis avhjulpet de ulemper som anvennelsen av de «astronomiske tall» måtte føre til i regnskaps-førselen, ved å bestemme at de rubel-sedler som ble utstedt i 1922, var verd 10,000 rubel av 1921, og sedlene av 1923 en million.Finansene.

Det hell denne nødhjelp hadde, og den lethet hvormed den ble mottatt av befolkningen, viser at de papir-penger som sovjett-regjeringen utsteder for å dekke unnerskuddet i sit budgett, har ikke lenger betydning som normale penger, og vilde ikke kunne danne et grunlag hvorpå Ruslands finansielle apparat kunde gjenoprettes.

Et eneste eksempel vil vise de vanskeligheter som kursens foranderlighet førte med sig i alle bank- og trust-operationer. I oktober 1922 fant det første møte av Industribankens aksjonærer sted. Den første forholsregel de

maatte ta, var å bestemme størrelsen av de tap som organisasjons-byrået hadde lidt derved at aksjerne i begynnelsen ble betalt med varer. Ifølge kontroll-kommissionen hadde banken på folio 9 billioner (9000 milliarder) sovjettrubel, som efter dagens kurs representerte mer enn en million gull-rubel. Beholningen av varer hadde en verdi av 1,5 millioner gullrubel. Da bankens kapital efter antallet av de utstedte aksjer skulde være 3 300 000 gullrubel, var altså det tap som fallet av papir-rublene hadde voit banken før den enda var trått i virksomhet, ikke mindre end 800 000 gullrubel. De aksjonærer som hadde betalt sin del med varer, maatte dekke unnerskuddet med nye inskudd.

La os forsøke å gjøre os rede for de anstrengelser som er blit gjort for å gjenreise de russiske finanser, av Finans-kommissariatet, av Statsbanken, av de forskjellige kommissariater og økonomiske organisationer, som skal gjenopbygge kreditten.

I oktober 1917, ved bolsjevikk-revolusjonens begynnelse, var det 18,9 milliarder papir-rubler i cirkula-sjon, og deres verdi var minket til en trediedel (et78

punn sterling var værd 27 til 30 rubel på London-børsen).

Seddel-massen øket hurtig; i januar 1919 var den nådd til 60,8 milliarder, i januar 1920 til 225 milliarder, og i begynnelsen av 1921 til 1168,6 milliarder, Inføreisen av den «nye økonomiske politikk» gjorde pàny pengene nødvendige for de økonomiske operationer, og øket utstedelsen av sedler enda mer. I januar 1922 var seddelmassen steget til 17,539 milliarder.

Men på samme tid som seddelmassen vokste, sank-sovjett-rublens gull-verdi fra januar til mai med en enda større hastighet.

Om man enn hver månet utstedte sedler lik mer enn halvdelen av hele den seddel-masse som tidligere var i cirkulation, så forminsket rubelens fall efterhvert verdien av den samlede seddel-masse, og minsket således statens gjell.

For eksempel, om enn seddel-utstedelsen i mars 1922 var mer enn 32 billioner rubel (en billion = en million millioner) og bragte den samlede seddel-masse i cirkulasjon op fra 47 til 79 billioner, så sank verdien av den hele cirkulerende papir-masse, regnet i rubel fra før krigen, fra 104 millioner til 88 millioner.

I løpet av sommer-månetene på den annen side, førte handelens utvikling, som skyltes de nye verdier som høsten bragte lannet, til en forholsvis stabilisering av rubelen. Om enn efter den tid utstedelsens «tempo» er blit følelig saktnet (i november ble det bare utstedt 30 procent av seddel-massen i cirkulation), så er gull-verdien av den samlede seddel-masse (som i mai var falt til 57 millioner rubel fraFinansene.

før krigen) igjen steget gradvis. Ved slutten av august var den nådd til 137 millioner og ved slutten av oktober til 185 millioner rubel fra før krigen.

Det er viktig å legge merke til, at om enn sov-jett-regjeringens seddel-utstedelse fremdeles er uhyrlig, så foregår den ikke planløst, og at der gjøres en virkelig anstrengelse for å minske dens forholsvise omfang. Særlig er det opmuntrende å overføre tallene for de månetlige utstedelser i 1922 til rubel fra før krigen og å sammenligne dem med summen av den russiske regjerings normale intekts-kilder i varer: skatter og intekter av statens eiendommer og foretagender. En kan da iaktta hvorledes disse normale intekter stiger i betydning: mens de i januar 1922 ikke utgjorde mer end Vu av seddel-utstedelsen steg de i april til mer enn 1U, i august til mer enn halvdelen, og i oktober til mer enn 3A av den seddelmengde som ble satt i cirkulation. Dette vil ses av følgende tabell:

Månet. I billioner av 1921 eller millioner rubel av 1923. I millioner rubel fra før krigen. [-Utstedelse.-] {+Utste-delse.+} Skatter og intekter. Utstedelse. Skatter og intekter. Januar 1922. 12,6 1,2 40 3,7 April » 46,6 13,4 16,4 4,7 August » 221,3 122,2 41,9 23,2 Oktober » 304,1 235,9 37 29

Den ovenfor beskrevne utvikling fortsatte i november og desember. I løpet av de siste tre måneter av 1922 nådde de samlede skatter og intekter meget80

nær seddel-utstedelsens verdi, som svarte til 1143 millioner rubel av 1923.

Disse resultater, som ellers er nokså usikre fremdeles, er opnådd ved å pålegge en rekke skatter, direkte og indirekte (industriskatt, civilskatt: på in-tekt og kapital, stempel-skatt, accise, toll, osv.), hvortil også bør foies talrike lokale skatter.

Det må fremfor alt ikke glemmes at tross alle disse finansielle reformer, dannes den russiske regjerings sikreste intekt av natural-skatten, den bekjente «prodnalog». I korn eller forskjellige lanbruks-pro-dukter har den russiske bonne siste år gitt til staten en skatt som svarer til 5 eller 6 millioner tonn rug.

Disse produkter er delvis brukt til unnerholl og betaling av funksjonærer og av armeen, dels til fordeling i hungersnød-strøkene, for å unnerholle befolkningen eller som såkorn.

Det er kjent, at i juni 1922 emiterte den russiske regjering et «kornlån», d. v. s. den utstedte obligasjoner, hvis pålydende var garantert ved natural-skatten, som man tok på forskudd. Eieren kunde senne dem tilbake til staten når «prodnalog» ble opkrevet, hvilket var meget bekvemmere for ham enn å transportere korn, eller også hadde han rett til at heve i vinterens løp det kvantum korn som hans bon lød på.

Befolkningen mottok først dette låne-foretagende med mistillit, men opdaget snart de fordele det gav: kornlåns-obligasjonen dannet en «stabilisert rubel».

Av de obligasjoner som representerte 10 millioner pud (= 160,000 tonn) rug og som ble utstedt av Finans-kommissariatet, var 8 millioner solgt 1. september, ved emissions-terminens utløp. StatsbankenFinansene.

kjøpte de resterende 2 millioner og solgte dem igjen i september og oktober med stor gevinst.

Det heldige utfall av dette første «korn-lån», som dannet et viktig skritt mot å få natural-skatten erstattet med penge-skatt, er et interessant eksempel på de helt normale finansielle operasjoner som sov-jett-regjeringen har gjennemført. Det har visselig skapt en viss tillit hos den store masse av bønner, og har lettet veien for innenlans-lån i fremtiden.

Men de viktigste anstrengelser i Rusland for å opnå en sunn finansiel organisasjon, er den som sovjett-regjeringen har gjort gjennem Statsbanken.

På den panrussike finanskongress i oktober 1922 fremsatte hr. Sokolnikov, finans-kommissaren, sine planer på følgende måte:

«Vore papir-penger synker i verdi, fordi de blir utstedt i altfor stor mengde. På samme tid synker gull-verdien av vor samlede seddel-masse. Før krigen var det 2 Vs milliard gullrubel (som mynt og i papir) i cirkulasjon, mens den virkelige verdi av hele vor seddel masse nu ikke er mer enn 150 millioner. Efter hvert som vare-omsetningen øker, og handelen og industrien utvikler sig, vil lannet følgelig trenge

Sokolnikov, folke-kommissar for finansene.82

en større penge-mengde enn den som nu er i cirku-lasjon.

«Det vil derfor ikke være heldig å stanse seddelutstedelsen helt. Det er i virkeligheten to slags utstedelser: den som tjener til å dekke budgett unner-skuddet, og den som har til hensikt å gi kreditt til produksjonen. Den første er altid skadelig, men den siste kan være nyttig, hvis den brukes med forstann.

«Like til nu har disse to utstedelser bestått i papir-penger satt i cirkulasjon av stats-kassen. Fra nu av skal disse to kategorier skilles: stats-kassens utstedelse skal være til statens bruk og til å dekke dens unnerskudd, mens den annen slags utstedelse skal bestå av bank-noter med gull-verdi utstedt av Statsbanken.»

I november 1922 sattes den første serie på 200,000 tsjervonets (1 tsjervonets =10 gull-rubel = 26,6 gull-francs = 19,2 gull-kroner) i banknoter i cirkulasjon; det var en del av den første utstedelse bestemt til 500,000 tsjervonets. Den var fullt dekket (100 procent) av gull eller av stabile utenlanske bank-sedler (dollar og punn sterling), og ikke bare til 25 prosent som forutsatt i forordningen av 11. oktober.

Bank-notene ble i begynnelsen bare utlevert som forskudd på vare-kreditt eller som veksel-kreditt, men efter 5. desember solgte banken bank-noter efter den foregående dags kurs på handels-børsen i Moskva.

Takket være den forsiktighet hvormed utstedelsen har vært ledet, har bank-notene i det store hele hittil meget nær bevaret sin gull-verdi. Således var den 7. februar 1923 — da gull-rubelen var verd 21,50 rubel av 1923 efter den offisielle kurs, og 27 rubel på den Sorte Børs — en tsjervonets-note verd 220Finansene.

rubel av 1923. Den 16. april var kursen for Tsjervonets 400 papir-rubel (av 1923) eller den samme som for punn sterling. Imidlertidig kan det vel henne at i særlige tilfelle tsjervon-etsen synker unner sin gull-verdi, som f. eks. nu i begynnelsen av mai, da man fryktet et brudd i han-dels-forbinnelsen med Storbritannien.

Skyggesiden ved denne ordning må vel inrømmes å være at Statsbanken skaffer sig sin gull-beholning til dekning av tsjervonets for en del på bønnenes bekostning, idet den som nevnt i forrige kapitel kjøper deres korn for 6 til 8 dollar pr. tonn og selger det i Finland for 42 dollar. Denne meningsløst låve pris på det innen-lanske marked skylles statsmonopolet som hindrer bonnen fra selv å selge sit korn til utlannet.

Jeg har hat en lang samtale med hr. Scheinman, presidenten for Statsbanken, om organisasjonen og driften av hans bank. Kontoret for utstedelsen av bank-noter er nesten helt uavhengig, og den har som leder en kjent russisk finans-mann, hr. Koutler, som var unnersekretær i finans-ministeriet unner tsar-sty-ret. «Det er en byråkrat», sa hr. Scheinman, «som aldrig vil gi sin unnerskrift til utstedelsen av nye

Scheinman, president for Statsbanken.84

sedler uten å ha mottatt den regulære dekning i gull.»

Den 1. februar 1923 var opgjøret for utstedelses-kontorets aktiva og passiva følgende:

Aktiva.

Tsjervonets.

Russisk gull-mynt......... 866 000

Gull i barrer.......... 244 703,7

Utenlansk gull-mynt........ 28 073,7

Stabile utenlanske bank-noter (punn og dollar) efter en kurs av 0,9 tsjervonets

på 1 punn.......... 384 412,5

Punn-veksler med 10 prosent diskonto . 245 158,6 Kortsiktige verdi-papirer og obligasjoner

i tsjervonets, med 10 prosent diskonto 911069

2 679 417,5

Passiva.

Tsjervonets.

Bank-noter oversennt kassen .... 1 930 000 Saldo disponibel for utstedelse 749 417,5

Tilsammen 2 679 417,5

Den russiske Statsbanks opgjør for 16 mars iår viser følgende stilling:

Aktiva. _ .

Tsjervonets.

Rusisk gull-mynt......... 866 000

Gull i barer.......... 1 020 727,4

Utenlansk gull-mynt....... 28 073,7

Stabile utenlanske bank-noter (punn og dollar) efter en kurs av 0,9 tsjervonets på punn........... 457 912,5

Overføres 2 372 713,6

Overført 2 372 713,6

Sterling-veksler......... 304 560

Veksler i tsjervonets diskontert . . . 830 308,1 Obligasjoner i tsjervonets med sikkerhet

i varer............ 1 139 646

4 647 227,7

Passiva.

Tsjervonets.

Utstedte bank-noter........ 3 700 000

Saldo disponibel for utstedelse . . . 947 227,7

Tilsammen 4 647 227,7

Det er unødig å unnerstreke at mengden av tsjervonets som er satt i cirkulasjon, og som efter sist nevnte regnskap svarer til omkr. 37 millioner gull-rubel, er ytterlig liten i forholl til lannets behov. Jeg har omtalt så vidt ingående denne utstedelse av bank-noter, som foregår parallelt med utstedelsen av sovjett-rubel, fordi den beviser at den russiske regjering forstår nødvendigheten av å skape en stabil og sunn finans-organisasjon. Det er viktigere for forståelsen av øieblikkets Rusland å se retningen av dets streben enn å måle de resultater som for øieblikket er nådd.

Plassen tillater ikke å omtale alle de detaljer som hr. Scheinman har meddelt mig om Statsbankens virksomhet, som har mer enn 170 filialer i alle de viktige byer, og har korrespondenter i mange av de små byer. Den påtar sig, sa han, alle utbetalinger innen Rusland og fra utlannet til Rusland. Hvis avsennerne ikke forlanger det motsatte, utbetaler den i utenlansk valuta alle overføringer i dollar og i punn

sterling for å spare mottagerne for tap ved scvjett-rublens fall.

(I tiden efter at ovennevnte meddelelser ble gitt, synes imidlertid forhollene å ha forandret sig, å dømme fra en rapport av 30. april fra min representant i Moskva. Statsbanken kunde da ikke betale os en anvisning i dollar, men tilbød isteden punn sterling eller den tilsvarende verdi i sovjett-rubel efter dagens kurs (102 rubel på dollaren), eller også tsjervonets efter dagens kurs. Med dollar kunde de muligens betale om tre til fire uker; men det var ikke sikkert. På forespørsel om å få overført penger (dollar) til Odessa, ble det svart at overføringer av

utenlanske penger var absolutt forbutt innenfor Rusland. Da det ble fremhollt, hvad her Scheinman hadde uttalt til mig, at banken altid kunde påta sig overføring og utbetaling av utenlansk valuta, ble det svart at den samtale var i det minste en månet gammel, og efter den tid var det kommet forandringer i regjeringens finansielle politikk, og det som bankens vedkommende foreslog idag kunde meget vell bli forandret om noen tid.)

Hr. Scheinman meddelte mig forøvrig at Statsbanken gir allene med stor forsiktighet kreditt til industrien og lanbruket. Penge-kreditivets beløp og rentene blir fastsatt i tsjervonets: debitorene skal da tilbakebetale gull-verdien i tsjervonets, eller i sovjett-rubel efter dagens kurs.

Statsbanken finansierer bare foretagender som ikke gir drifts-unnerskudd, og overlater til statskassen omsorgen med å skaffe kapital, om mulig, til de foretagender, som ikke bærer sig.

Av to grunne er regjeringen interessert i det heldige utfall av utstedelse av banknoter:Finansene. 87

1) Da den ikke lenger behøver å finansiere de foretagender som bærer sig, kan den minske tilsvarende sin utstedelse av sovjett-rubel.

2) Da en del av publikums betalinger til stats-administrasjonen (jernbaner, post, toll, osv.) blir gitt i tsjervonets, hvis verdi er stabil, så vil rubelens regulære fall ikke pådra regjeringen et så stort tap.

Hr. Scheinman har med stor elskverdighet latt mig få se Statsbankens forskjellige lokaler, særlig de store pansrede hvelv, hvor dekningen av «tsjervonets» i gull og i stabil utenlansk valuta, samt bankens reserver, blir opbevart i mektige jernskaper.

Han talte også om den utvikling som Statsbankens forretninger vilde få, når alle lans kredittinstitusjoner vil tre i regelmessig direkte forbinnelse med den.

I løpet av et arbeids-år har Statsbanken oparbeidet en betydelig veksel-portefølje, hvori bare ingår obligasjoner i foretagender som ikke gir drifts-unnerskudd. En av dets store opgaver har blant annet vært å finansiere den russiske eksport. Men den har altfor liten kapital for dette arbeid, eller for å tillate dens filialer å utfolle noen stor virksomhet. Dens raske utvikling vilde i høi grad lettes, hvis utlannet vilde gi den kreditt i følgende tre former:

1) forskudd på portefølje,

2) kreditt på varer,

3) kreditt til industrielle truster i Rusland mot Statsbankens garanti.

Ved siden av Statsbanken har det disse siste må-neter dannet sig et stort antall industri-banker, handels-banker, lanbruks-banker og gjensidige kreditt-88

Finansene.

selskaper. Visse av disse institusjoner har en stor betydning, men de er selvsagt meget langt fra å kunne skaffe lannet den kreditt som er uunværlig. Dette vil bli omtalt i de senere kapitler om lanbruk og industri.VII. Lanbruket.

Ide foregående kapitler har jeg flere ganger frem-hollt den viktige rolle som lanbruket spiller i Rusland Jeg påviste at når sovjett-regjeringen våren 1921 bestemte sig til å forandre sine metoder og slå in på «den nye økonomiske politikk,» så skyltes det fremfor alt den sterke motvilje som rekvisisjons-sy-stemet fremkalte hos bønnene, og den farlige minskning som derved fremkaltes i lanbrukets produksjon.

Jeg tror ikke det kan være nødvendig her å gå nærmere in på alle de faktorer som fremkalte det russiske lanbruks forfall siden begynnelsen av krigen i 1914.

Mobiliseringen i krigens første år av 17 millioner mann og 2 millioner hester var allerede et følelig tap for lanbruket, og transporten av dem sammen med all den mat som trengtes til deres unnerholl ved frontene, la beslag på jernbaner og vann-transport. Det førte efterhånnen til en nedgang i lanbruket. Men dertil kom stansningen i inførselen av maskiner og redskap nødvendige for lanbrukets ved-likeholl.90

Det er sant at utførselen av korn også stanset i denne tid, og det kunde derfor ventes å bli korn nokk i lannet; men da jernbanene ikke kunde greie fordelingen av levnetsmidlene både til armeen og til den civile befolkning, kunde jordbrukerne ikke få avsatt sitt overskudd av produkter, og de minsket også av den grunn sit dyrkede areal, samtidig med at det var alvorlig mangel på mat både ved fronten og i de forskjellige dele av det indre Rusland vinteren 1916—17, og i januar og februar 1917 var det alvorlige brød-kriser i Petrograd og Moskva. Det var de derved fremkalte optøier i Petrograd som dannet begynnelsen til den første revolusjon i mars 1917.

Men så kom, i tillegg hertil, revolusjonene og bolsjevikk-styret med borgerkrigene, da de rikeste provinser i Rusland og Ukraine blev trampet ned og herjet av de forskjellige armeer som efter tur drog seirrike frem.

Det tales stadig i utlannet om den røde armés rekvisisjoner og om bonne-opstannene som den bekjempet. At hele rekvisisjons-systemet virket ytterst uheldig på lanbruket er sikkert nok; det anerkjennes

Jakovenko, bonne, folke-kommis-sar for lanbruket.

jo også av bolsjevikk-regjeringen selv; men man glemmer altfor gjerne det system av plyndring og terror som iverksattes av Denikins, Koltschaks, Pet-ljuras og Wrangels folk.

På den ånnen side må heller ikke glemmes, at forsøket med inførselen av det kommustiske system også i lanbruket bragte forstyrrelser i jord-forhollene, som vil bli omtalt i neste kapitel, og stanset for en tid den utvikling mot en heldigere fordeling av jorden mellem bønnene, som hadde vært i god gang gjennem de senere år før 1917 eller mest før krigen.

På toppen av alt dette kom så sommeren 1921 den fryktelige tørke som svidde av Volga-dalen, strøkene mot øst, og det sydlige Ukraine, og gav det russiske lanbruk et så rystende støt, at det uavvendelig vilde ha ført det i en katastrofal stilling, hvis ikke de russiske myndigheter og de utenlanske hjelpeaksjoner hadde avvent en del av ulykken.

Det må ikke glemmes at sovjett-regjeringen i virkeligheten sennte nær på 600 000 tonn såkorn til hungersnød-strøkene høsten 1921 og våren 1922. Takket være de energiske forholsregler som ble tatt, så retter det russiske lanbruk, som enda er sterkt svekket, litt efter litt på sig; og jeg er overbevist om, at hvis det får en virkelig hjelp, vil det efter kortere eller lengere tid nå en utvikling som endog blir større enn før krigen.

Som nevnt i første kapitel avlet Rusland gjennemsnitlig fra 1909 til 1913, mer end fjerdedelen av hele verdens årlige kornavling. Det utførte gjennemsnitlig 8,7 millioner tonn korn om året (av de fire korn-sorter: hvete, rug, havre, og bygg), hvilket er mer enn hvad som utføres fra Kanada, De Forenede

Stater og Argentina tilsammen, hvorfra Europa nu får praktisk talt hele sin korn-inførsel. I 1913 var Ruslands korn-utførsel endog mer end 10 millioner tonn.

På samme tid forsynte Rusland Europa med nær på 8 millioner tonn skogs-produkter, 6 274 000 stykker fe (de hadde da mer enn 25 millioner gjeiter, 37 millioner kuer, 45 millioner sauer, osv.), og dets meieridrift hadde på noen år tatt et merkelig opsving. Utførselen av smør fra Vest-Sibirien, som i 1898 var 2 600 tonn var i 1906 steget til 48 700 tonn, i 1909 til 58 000 tonn og i 1913 til 82 000. I månetene juni og juli gikk hver uke 10 til 14 tog, på 25 vogner hver, med smør fra Sibirien.

Fra 1907 til 1911 ble det årlig sennt 300 til 350 000 tonn hamp og særlig lin til utlannet.

På den ånnen side dannet Ruslands og Sibiriens 100 millioner bønner et stort marked for utlannets industri og handel, selv om deres årlige kjøpe-evne ikke ble satt til mer enn 22 gull-rubel og 43 kopek (mindre enn 60 gull-francs eller 43 gull-kroner), og den øket efterhvert.

I den interessante beretning som Nasjonenes For-bunn har utgitt om «Ruslands økonomiske tilstann», er det russiske lanbruks uhyre nedgang unner verdenskrigen og borgerkrigene fremstillet på en slående måte, og jeg henviser leserne dertil. Denne unner-søkelse er en av de sjeldne utenlanske økonomiske publikasjoner om Rusland, som er inspiret av ønsket om å forstå kjensgjerningene og beskrive dem objektivt, og det er verd å legge merke til at mesteparten av statistikken, som viser produksjonens nedgang i de siste år, har vært offentliggjort eller er offisieltLanbruket.

sennt mine representanter i Rusland av sovjett-myndig-hetene, som åpent erkjenner stillingens alvor.

Jeg vil bare gjengi to statistiske opgaver: den som viser minskningen av det tilsådde areal og av kornhøsten (de fire viktigste korn-sorter), og den som gir lin-produksjonen:

Korn i Rusland, uten Kaukasus og Turkestan.

År

1916 ....90,8 64,8

1920 ... .62,5 28,5

1921 ....54.0 26,5

1922 ....49,5 33,6

Når det tilsådde areal har minsket fra 1921 til 1922, til tross for den nye økonomiske politikk, så skylles det hungersnøden som den fryktelige tørke i 1921 fremkalte i Volga-strøkene og det sydlige Ukraine.

Jeg tror forøvrig at den følelige bedring som 1922 års høst har bragt, er enda mer utpreget enn tabellen ovenfor antyder. Vistnok deler jeg ikke visse russiske statistikeres mening at siste års høst nådde op til 2,8 eller endog til 3 milliarder pud korn (= 46 til 49 millioner tonn). Disse tall er sikkert altfor høie, og det åt natural-skatten har gitt forholsvis meget, viser kanskje bare at bønnene er blitt beskattet for tungt. Men de beretninger som er mig tilstillet av sovjett-myndighetene selv og av mine utsenninger, viser at stillingen i 1921 var enda alvorligere enn det fremgår av det russiske Statistiske Centralbyrås tall, som er gjengitt i Nasjonenes Forbuns beretning.

Tilsådd areal i millioner hektar (1 hektar = 10 mål).

Avling i mill. tonn.94

Høsten i Ukraine, for eksempel, var halvparten av hvad den offisielle statistikk angir, og dennes tall for den totale høst når allikevel ikke mer end 26,5 millioner tonn. Hvis den gikk enda lavere ned enn tabellen ovenfor antyder, så er det ikke forbausende at siste års høst, selv om den ikke overstiger synderlig halvdelen av en normal høst, likevel har medført en betydelig bedring i ernærings-forhollene i Rusland.

Avlingen av lin har også minket i sterk grad. Før krigen var det omkring halvannen million hektar med lin-aker, og den årlige avling var 416 000 tonn, som svarte til en verdi av 160 millioner gull-rubel. En del av produksjonen ble anvent i den russiske tekstil-industri, resten dannet en verdifull utførsels-artikkel, den tredje i betydning (den kom efter kornet og trelasten). Da bolsjevikk-revolusjonen brøt løs, var dyrkningen av lin allerede minket til det halve, og minskningen fortsatte fra 1917 til 1921 på følgende vis:

Dyrkning av lin i Rusland.

Tilsådd mark (i Avling (i tusener hektar) tonn)

1917 ....854 181 800

1918 ....836 172 500

1919 ....604 83 000

1920 ....529 73 800

192 1.......ca. 440 90 000—98 000

Om enn avlingen øket i 1921, så er likevel det areal som var tilsådd med lin minket. Årsaken til denne minkning var at prisen på levnetsmidler steg meget mer enn industri-produktene i denne hungers-periode. Mens før krigen et kilogram lin var verd 5 kilogram rug, så var i 1920 et kilogram rug verdLanbruket.

95

2 kilogram lin, og i 1921 like til 5l/s kilogram. Bonnen hadde derfor ingen interesse av å dyrke tekstil-plan-ter. Efter høsten i 1922 nådde prisen på manufakturartikler igjen prisen på levnetsmidler og oversteg den derefter betydelig. Mens den 1. februar 1923 prisen på levnetsmidler var 34 millioner ganger høiere end før krigen, så var prisen på tekstil-artikler 40 millioner ganger høiere.

I 1922 øket allerede det areal som var tilsådd med lin. Efter en beretning som Rådet for Nasjonaløkonomi har sennt mig, oversteg den mengde lin som ble frembutt på markedet, to eller tre ganger den russiske tekstil-industris kjøpe-evne, om enn denne hadde øket sin produksjon av lin-tøier med 82 procent fra det foregående år; men den manglet kapital. Regjeringen har bestemt å bringe utførselen av lin op til 40 000 tonn i 1923. I de 10 første måneter av 1921 var den bare 5 200 tonn, og i de tilsvarende måneter i 1922 var den 29 200 tonn.

Disse to eksempler viser tydelig nok, at om enn det russiske lanbruk begynner å komme sig, så er det enda sterkt svekket. Stillingen er særlig meget alvorlig i hungersnød-strøkene, hvor utilstrekkeligheten av levnetsmidler, mangelen på såkorn, og fremfor alt den fryktelige mangel på dyr, hindrer bønnene fra å dyrke op sine eiendommer igjen.

Nødvendigheten av å komme bønnene til hjelp i dette arbeid er blitt fremholt for mig av den bonne som er blitt en av lederne av den russiske ståt, hr. Kalinin, presidenten for den Pan-russiske Centrale Eksekutiv-komité.

«Bønnene i hungersnød-strøkene», sa han, «gjør merkelige anstrengelser for å bringe sine besetnin-96

Lanbruket.

Kalinin, Russisk bonne, president for den Pan-russiske Centrale Eksekutiv-komite.

ger op igjen. Anskaffelsen av dyr er altid skedd fra øst, og før krigen foregikk det ved en slags bølgebeve-gelse av inkjøp, som hadde en rekkevidde av omkring 200 kilometer. Bønnene drog avsted optil denne av-stann for å kjøpe de dyr de hadde brak for, i guvernementer som igjen forsynte sig lengere østfra. Den sterke minskning av besetningene, som skylles verdenskrigen, borgerkrigene og hungersnøden, har hatt til følge at disse «inkjøpsbølger» har strukket sig op til 400 og 500 kilometer, hvilket betyr et betydelig spill av tid og krefter, idet transporten er ytterst vanskelig.

«De inkjøp av dyr som regjeringen har gjort for å komme bønnene i hungersnød-strøkene til hjelp, har uheldigvis ikke vært meget betydelige; de har vesentlig tjent som eksempel og opmuntring for bønnene.

«Til tross for de store tap befolkningen har lidt, og til tross for mangelen på dyr, er allikevel 8 millioner hektar blitt tilsådd i hunger-strøkene høsten 1922, hvilket er 25 prosent mer enn i 1921.

«Den russiske regjering har netop ofret 30 millioner pud korn (omtrent 480,000 tonn) på kampenLanbruket.

97

mot hungersnøden. Desuten er 30 prosent av civilskatten, svarende meget nær til en million gull-rubel bestemt for dette nasjonale arbeid. Vi regner på å kunne unnerholle halvannen million mennesker like til næste høst, og det representerer en utgift på 15 millioner gull-rubel, hvis der tillegges de utgifter som de fremmede hjelpe-aksjoner voller os.

«På den ånnen side har den russiske regjering autorisert dannelsen av en lanbruks-komite, som skal få en drifts-kapital på 20 millioner gull-rubel. Denne komite som har grener i 12 kredser, skal ha til hovedformål å gi

bønnene kreditt og hjelpe dem ved alle mulige midler til å heve sitt jordbruk.

«Men det arbeid som skal utføres overskrider langt disse beskedne kreditter. I hunger-strøkene er 1,600,000. bønner uten dyr. Det vilde være viktig å forsyne dem dermed eller også erstatte trekk-dyrene med mekanisk trekk-kraft. Innførsel av motor-ploger vilde derfor være ytterst ønskelig.

«Hvis de fremmede hjelpeaksjoner som har ydet os en så høimodig hjelp i kampen mot hungersnøden, kunde fullenne sit verk med å skaffe bønnene den redskap som de trenger så hårdt, vilde de gjøre det mulig for dem å arbeide og klare sig selv.»

Efter først å ha forsøkt å gjenreise det økonomiske liv i Rusland ved å begunstige industrien, har sovjett-regjeringen nu full forståelse av lanbrukets overveiende betydning.

I 1921 har den russiske bonne fåt rett til innenfor lannets grenser, selv å disponere over frukten av sit arbeid. Men krigen, revolusjonen og hungersnøden har svekket og forarmet ham, og har berøvet ham redskapen til å arbeide med, foruten hans dyr

for en stor del. Hans produksjons-evne og følgelig også hans kjøpe-evne er sterkt minsket.

Viktige hindringer for lanbrukets opkomst er desuten fremdeles: på den ene side at bonnen også siste år måtte avgi en uforholsmessig stor del av sin avling i skatter, hvilket ødelegger hans kjøpeevne. På den ånnen side er prisene bonnen kan opnå for sine produkter på det innenlanske marked meningsløst låve, hvilket også i høi grad forringer hans kjøpeevne, og delvis nøitraliserer fordelen som ble gitt ham ved retten til å seige overskuddet av sin produksjon.

Disse låve priser skylles stats-monopolet på utenriks-handelen som hindrer bonnen fra selv å kunne seige sit korn til utlannet, hvor prisene er det mangedobbelte, op til det seksdobbelte av dem han kan få i Rusland. Det vil i virkeligheten si at staten, foruten den høie skatt som pålegges bønnene, også får en stor intekt av dem ved å kjøpe deres korn og seige det for en meget høiere pris til utlannet.

Før i tiden hadde ett pud (16,4 kilogram) godt hvete-mel en verdi av 75 gull-kopek, svarende til om trent 6 arsjin (= 4,5 meter) godt bomulstøi, mens bonnen nu bare kan få en arsjin dårlig bomulstøi for ett pud hvetemel. Han får altså for sit arbeid bare en sjettedel av hvad han fikk før.

Til en skjorte trenger han 4 arsjiner, som før kostet ham 52 kopek eller vel en halv gull-rubel; nu må han betale 4 pud (66 kilogram) mel derfor.

Da bonne-befolkningen utgjør 80 prosent av det russiske folk, forstår man at bønnenes fattigdom hindrer gjenreisningen av industrien, som ikke kan få sine produkter avsatt.

Lanbruket har desuten andre alvorlige vanskeligheter å kjempe med. På grunn av den minskete dyrkning av markene er ugresset tatt til, og det innenlanske såkorn er ofte i sterk grad forurenset av det. Insekt-plagen, særlig greshoppene, har også tatt til på grunn av de større udyrkede arealer, og manglende midler til å bekjempe dem. Greshoppene anrettet stor skade forrige år.

En farlig fiende for den russiske lanmann er jordrottene de såkalte «susliks». Disse truer iår med stor ødeleggelse i adskillige strøk, som i Tsaritsin guvernement. Efter statistikken skal minst en sjettedel av Ruslands hele høst bli ødelagt av «susliks», I 1919 skulde i europeisk Rusland omtrent 3 millioner desjatiner (1 desjatin — 1,1 hektar) være hjemsøkt av disse udyr. I 1922 ble bare i det sydlige Volga-strøk 4 222 283 desjatiner overfalt av dem, hvorav i Tsaritsin guvernement allene 1 664 374 desjatiner. Dertil kom 30 326 desjatiner som ble angrepet av greshopper. «Narkomtsem» (Kommisariatet for Landbruk) har anslått verdien av den skade som suslikkene volte i hele Rusland siste år til omtrent 900 millioner gull-rubel, og det som ble reddet fra dem, hvor de herjet, var bare

en brøkdel derav.

Det blir kjempet mot disse skadedyr, og regjeringen har for 1923 bevilget betydelige summer dertil, men det monner ikke, og selv de rikeste strøk ved den sydlige Volga, som før var fri for dem, er nu truet.

Efter alt hvad ovenfor er omtalt vil det fremgå at den russiske lanmann har mangehånde store vanskeligheter og fiender av forskjellig art å kjempe med, og hans liv er ikke lett.100

Lanbruket.

Hvad er nu i det hele betydningen av de forhols-regler som den russiske regjering har tatt for å hjelpe op lanbruket igjen? Hvilke trinn betegner disse for-holsregler i den sosiale utvikling i Rusland? Og endelig på hvilken måte kan utlannet ta del i dette arbeid for lanbrukets ophjelp? Se det er hvad jeg vil forsøke å fremstille i neste kapitel.

Det er umaken verd å unnersøke nærmere de hundre millioner bønners kår i europeisk og asiatisk Rusland. En fornyelse av livet på de umådelige russiske og sibiriske stepper, en gjenoptagelse av forbin-nelsen mellem østens store bonne-befolkning og det altfor industrielle Central- og Vest-Europa vilde ha en inflytelse på den internasjonale økonomiske likevekt, som det er unødig å fremheve.VIII. Ophjelp av lanbruket.

Det som danner den russiske regjerings virkelige styrke, det som har hollt den ved makten, uaktet det virkelig kommunistiske parti bare er et lite mindretall i Rusland, — er, tror jeg, den kjensgjerning at den har tillatt bønnene å beholle jorden, og særlig å ta godseiernes jord i besiddelse.

Det er sant nok, at efter jord-loven som netop er offentliggjort, er jorden statens eiendom, og at bønnene har hverken lov til å seige den, eller til å pantsette den. Men den russiske bonne er ingen jurist, og kan han være sikker på at han kan få beholle sin «isba» (bonne-hus) og markene han dyrker til sin død, at hans barn vil ha fortrins-retten til fedrene-jorden, og at han fritt kan seige sin avling efter å ha betalt natural-skatten, så bekymrer han sig lite om enten han har jorden bare til bruk eller til virkelig eie.

Dette gjeller så lenge han blir på stedet. Men det er vanskelig for ham å flytte, da han i så fall ingen rett har til erstatning for den jord han forlater. Han blir derved mer eller mindre stavnsbunnen, og dette er for så vidt et tilbakeskritt i hans frihet fra før krigen.102

Op hjelp av lanbruket.

Forøvrig overlater jord-loven til kommunene retten til å velge mellem systemet med periodisk fordeling av jorden, som tidligere var det vanlige i lansbyen, eller den varige bruksrett, som jeg netop har omtalt. Jeg har det intrykk at denne siste har utsikt til å bli valgt omtrent overalt.

Også i Sibirien var dette system blit innført i stor utstrekning allerede unner tsardømmet, og på reise der i 1913, har jeg kunnet overbevise mig om dets gavnlige virkning, og aller mest hvor bønnene bodde på selve den jord de dyrket, istedenfor i lansbyene. Heller ikke der hadde bonnen i de fleste strøk rett til å seige den jord han hadde til bruk.

I europeisk Rusland var det efter 1907, ved Stoly-pins tiltak og ved hans agrar-lover, blit arbeidet sterkt for ved utskiftning til enkeltbruk av lansbyenes fellesjord, å få avskaffet det gamle system med den periodiske nyfordeling av denne fellesjord i et utall av små lapper mellem lansbyenes bønner, hvilket åbenbart var så lammende for all rasjonell utvikling av bønnenes primitive jordbruk. Det gjalt å få samlet hver bonnes mangfoldige, sprette jord-lapper til sammenhengende areal, som han så fikk til fast eiendom, og om mulig også få ham til å flytte ut fra lansbyen og slå sig ned på sin egen jord. Efter hvert opdaget bønnene den store fordel ved denne ordning, og bevegelsen tok sterk fart særlig efter 1910.

Ved bolsjevikk-revolusjonen i 1917, og påbudet om å innføre kommunisme også i lanbruket og i eiendomsretten til jorden, ble hele denne gavnlige bevegelse stanset, ialfall for en tid. Vistnok ble disse kommunistiske forordninger aldrig i virkligheten forsøkt gjennemført overfor bønnene, hos hvem de vakte103 Op hjelp av

lanbruket.

megen motvilje; men det var bragt forstyrrelse in i begrepene.

Imidlertid hadde bønnene fordrevet godseierne, og hadde tilvent sig deres jord. Jorden var også blit tatt fra en del av storbønnene. Småbønnene var ikke til sins å opgi igjen denne jord, hverken til en kommunistisk ståt eller til de gamle herremenn. Gjennem hele forrige århundre har Ruslands bønner kjempet for å ta jorden fra disse, som sås på som unnertrykkerne. Nu var endelig drømmen virkeliggjort, og selv om den ikke har bragt dem den velvære de ventet, og selv om de må inrømme at de tidligere levet bedre enn nu, så kan de med rett si: jorden er vor!

De kommunistiske prinsipper kan aldrig få inpass hos den russiske bonne. Til tross for lansby-systemet med dets felleseie, er han en utpreget individualist, som så vidt mulig ungår arbeid til felles beste. De forsøk som bolsjevikk-styret gjorde med kommunistisk drevne jordbruk mislyktes da også fulstendig.

Stemningen for en gjenoptagelse av utskiftningen vokser sig vistnok stadig sterkere, og denne vil skikker-lig snart foregå med øket fart, om den enn nu må så omtrent begynnes forfra igjen.

De bolsjevikkiske ledere inså meget snart det håbløse i å ville påtvinge de russiske bønner kommunisme. Allerede våren 1919, advarer Lenin meget klokt og meget bestemt derimot, og endelig på kommunist-forsamlingen i mars 1921 erklærer han at statens tarv krever at dens økonomiske ledelse blir lagt tilrette efter bonne-middelstannens økonomiske anskuelser «som det i løpet av tre år ikke er lykkes os å endre.» Overfor bønnenes motstann måtte som før omtalt, sovjett-regjeringen gi tapt.104

Op hjelp av lanbruket.

Forøvrig er vistnok bønnenes holning overfor det nuværende styre sterkt påvirket av den følelse at det som nevnt har tillatt dem å ta godseiernes lenge eftertraktede jord. Ellers ser de gjerne på enhver regjering som et nødvendig onde, og det er dem nokså likegyldig om dens farve er rød eller hvit, bare den vil la dem være i fred, og ikke ta herregårds-jorden fra dem. Derfor var de også imot Koltschak og Denikin, overhodet enhver general fra det gamle styre, av frykt for å få herremennene tilbake.

Jeg er ikke blinn for at delingen av jorden har minsket jordbrukets produksjon, idet den har gjort det av med de store eiendommer hvor jorden ble mer videnskabelig drevet, og hvor avlingen pr. hektar var betydelig større enn på den jord som ble dyrket av bønnene; forhollet var noe slikt som 5 til 4, eller endog som 4 til 3.

Tross alt tror jeg at denne minskning bare vil være midlertidig, og at det uten gjenoprettelse av de store eiendommer, vil komme en betydelig økning av produksjonens samlede størrelse. Det må erindres hvor ekstensivt og ytterlig primitivt det russiske lanbruk som helhet i virkeligheten er, og at forhols-vis små forbedringer i metoder og redskaper vil ha en stor virkning på produksjonens størrelse. Som nevnt i første kapitel var produksjonen av de fire viktigste korn-sorter (hvete, rug, bygg, havre) før krigen i Rusland gjennemsnitlig 700 kilogram pr. hektar om året, mens den i Kanada var 1230 kilogram. I Norge er den gjennemsnitlig mer enn 1700 kilogram om året,

Vistnok skylles denne forskjell sikkerlig for en del det tørre russiske klimat, med hyppige tørker.105 Op hjelp av lanbruket.

Men det er likevel utvilsomt at med litt unnervisning og godt eksempel vil meget kunne utrettes. At den russiske bonne er utviklingsdyktig viser best det enorme opsving som smør-produksjonen i Vest-Sibirien, ved danske meieristers hjelp, tok på få år, hvilket er omtalt i forrige kapitel.

En omstendighet som bør få betydning i denne henseende, er at så mangfoldige hundre tusen russiske bønner, nu sprett over hele Rusland, har som krigsfanger i flere år vært jord-arbeidere i Tyskland, og har lært meget av tysk jordbruk. Dertil kommer at også mange dyktige tyske jordbrukere, tatt som fanger unner krigen, har slått sig ned som kolonister, særlig i Sibirien.

Vil en gjøre sig op noen formodning om lanbru-kets utvikling i Rusland, må en også regne med selve den menneskelige faktor, med lanbefolkningens psykologi.

Som alle bønner er den russiske bonne et positivt individ. Han har kjempet bittert for å erobre jorden; den er det han lever av. Han*dyrker den i den utstrekning som hans arbeid gir ham de nødvendige midler til å tilfretstille hans behov.

Men mens jorbrukeren i utlannet er foretagsom, forholsvis godt oplyst, og spiller en viktig rolle i det nasjonale liv, så har den russiske bonne unner tsardømmet vært holt i en tilstann av uvidenhet og ytterlig elendighet. Knuget unner skattene hadde han ikke noe håb om at kunne forbedre sin personlige stilling, og han levet i stadig fattigdom, og halvsultet for en stor del. Det russiske jordbruk som i sin helhet var så rikt, gav ham få midler til utvikling; for utbyttet gikk mest til de ledende klasser, og til106

mellemmennene som hadde utførselen i sine henner. Man nøiet sig med å presse ut bonnen uten å sikre ham, ved lov-forordninger, muligheten for å forbedre sine kår. Det ble i virkeligheten gjort få metodiske anstrengelser for å få hans ytterst primitive akerbruks-red-skaper, treplogen f. eks., erstattet med moderne redskap og maskiner. Boende i en armodslig hytte med stråtak, usunn og uten all komfort, førte han en primitiv tilværelse,

For at bonnen som revolusjonen har gitt jorden, skal dyrke den metodisk og med foretagsomhet, gjeller det å vekke hans fordringer til livet, samtidig med at man gir ham midler til å tilfretsstille dem. Det gjeller å motarbeide tilbakeskrittet til et livs-nivå enda lavere enn det tidligere, et tilbakeskritt som en kan iaktta i mange russiske lansbyer som følge av bruddet i den økonomiske forbinnelse mellem lann og by, fremkalt ved krigen og de sosiale forstyrrelser.

En beretning om «lann-økonomiens problemer», fra det Høie Råd for National-økonomi fremholler at siden revolusjonen har lanbruket ikke mottatt i industri-produkter en verdi som svarer til de lanbruks-produkter som det har forsynt by-befolkningen med. «Det kan derfor ikke møte minskningen av markedet i byene og lukningen av de utenlanske markeder uten ved å minske sin egen produksjon».

Det er følgelig ikke nokk å skaffe den russiske bonne maskiner og såkorn. Det er nødvendig å hjelpe ham til at heve sig til et høiere dannelses-trinn, til å forbedre sine hus, oprette skoler, utvikle lan-befolk-ningens fordringer til en menneskelig tilværelse. På samme tid må salget av lanbruks-produktene på det107 Op hjelp av lanbruket.

innenlanske og utenlanske marked ordnes bedre ; for det er ikke mer enn naturlig at bonnen ikke øker sin produksjon med mindre avsetning blir gjort bekvem og lønnende.

Efter at denne psykologiske side av spørsmålet er blit fremholt, la os se på hvad som er gjort, og hvad som bør gjøres for å løse det.

I forståelsen av at Ruslands økonomiske gjenreisning er umulig uten at den store bonne-befolknings kjøpe-evne blir gjenoprettet, har, som hr. Kalinin har meddelt mig, de russiske myndigheter netop nedsatt en komité for fordeling av kreditt til bønnene. Den er sammensatt av representanter fra kommissariatene for lanbruk, finanser, ernæring og utenriks-handelen, og for Statsbanken, Centralrådet for de Professionelle Syndikater, det Høie Råd for Nationaløkonomi, Kooperativ-banken, og de centrale koopera-tiv-organisasjoner selv, o. s. v. Formannen er representanten for den Pan-russiske Centrale Eksekutivkomite. Komiteen har i opdrag å oprette et stort antall lanmans-banker, hvem Statsbanken ogLanbruks-kommissariatet gir en kreditt på 20 millioner gull-rubel. Kooperativenes bank, og de stats-institusjoner og privat-personer som er interessert i lanbruket, deltar også finansielt i disse banker. De bonne-koope-rativer og bønner, som vil sette penger in i dem, nyter visse fordeler; de får henstann med betaling av naturel-skatten, og det blir sikret dem en rente på 3 procent, regnet i gull-verdi.

Den kreditt, som disse banker gir, skal som maksimum være på 5 år, og vil lette bønnene kjøp av lanbruks-maskiner, dyr, såkorn, frø, og for. Inskud-dene såvel som lånene blir gitt i papir-penger, men108

beregnes i gull-verdi. Regjeringen garanterer de nye institusjoners virksomhet.

Det er klart, at den sum som de russiske myndigheter har stillet til rådighet, er ganske utilstrekkelig for å fullføre lanbruks-komiteens program. En betydelig hjelp kan ikke bli gitt uten at denne sum blir meget øket ved finansiel deltagelse fra de kooperative selskaper og privat-personers side. Det er følgelig nødvendig at den nye organisasjon ingir bonne-befolkningen tillit.

På den ånnen side gir fortegnelsen over de statsinstitusjoner, som er representert i lanbruks-komiteen, det intrykk, at denne unge organisasjon lett kan komme til å lide unner en viss byråkratisme, at inflytelse av forskjellig slag kan gjøre sig gjellende, og at det kan bli ganske vanskelig for ledelsen å arbeide energisk og med enigt syn på lanbrukets gjenreisning. Det er ikke uten interesse å minne om at finans-kommissionen, nedsatt av det Høie Råd for Nationaløkonomi, mente ved slutten av 1922, at endog den lanbruks-kreditt som ble gitt av forbruks-kooperative-nes bank «ikke nådde frem til bønnene selv».

Men hvorsom er, så synes det mig at selve nedsettelsen av lanbruks-komiteen er et godt varsel. Sovjett regjeringen forsøkte først å støtte lanbruket ved at skape og unnerholle foretagender, som var organisert efter kommunistiske prinsipper. Nu forstår man at det eneste middel til å heve produksjonen er å gi bønnene selv forskudd, å gi dem mulighet for å skape sig en uavhengig økonomisk stilling. Den almindelige trivsel er ikke annet enn summen av alle de enkeltes trivsel.

Det er ellers viktig å legge merke til at talrike109 Op hjelp av lanbruket.

institusjoner for lanbruks-kreditt virkelig danner sig i Rusland, og at bønnene selv anstrenger sig for å bedre sin stilling. Bonne-kooperativene, som har bevaret prinsippet av frivillig optagelse, danner meget virksomme organisasjoner. De har til mål å ordne salget av lanbruks-produkter, og på den ånnen side å skaffe bonnebefolkningen alt hvad den har bruk for. Ved slutten av 1922 var 25 000 selskaper forenet i den «Pan-russiske Union av Lanbruks-koopera-tiver» («Selskosojus»), som omfatter 3 millioner bonne-bruk. I disse tall er ikke medtatt kooperativene i Ukraine, som danner en egen organisasjon.

Selskosojus har netop fått rett til å senne sine egne representanter til utlannet; deres operasjoner skal bare bifalles og kontrolleres av Kommissariatet for Utenriks handelen. De har til opgave å seige alle slags lanbruks-produkter, serlig tekstile råstoffer, og kjøpe lanbruksmaskiner og redskaper. Deres arbeid vilde mangedobles, hvis utlannet vil vise tillit og gi dem kreditt.

Til tross for disse tegn på gjenreisning må det medgis, at lanbrukets almindelige stilling i Rusland fremdeles er meget dårlig. Bedringen er særlig vanskelig i hungersnøds-strøkene, hvor folkene altfor ofte har tapt motet og energien.

Da de, siste år, solgte alt de eiet for å ungå døden, og da de mangler de for dyrkningen av jorden uun-værlige dyr, er bønnene ofte blit hensatt i en tilstann av farlig håbløshet. Hvis en inskrenker sig til å bringe dem mat, får de vane med å bli hjulpet og blir tiggere og dagdrivere. Det gjeller å skaffe dem midler til å arbeide, det gjeller om at hjelpe-arbeidet forvandles til arbeid for økonomisk gjenreisning.110

Ophjelp av lanbruket.

«Bønnene må hjelpes med forskudd, heller enn med gaver», forklarte hr. Jakovenko, folkekommissaren for lanbruket, mig for nylig. «Denne måten er økonomisk set den eneste normale, og den infører et byggende element i hjelpe-arbeidet».

Hvordan kan utlannet hjelpe til med denne gjenreisning av det russiske lanbruk?

Hvis viktige lann-koncessioner blir gitt til grupper av kapitalister som finansierer og organiserer deres rasjonelle utnyttelse, vil det almindelige økonomiske nivå muligens bli hevet. Men jeg tror at en meget hurtigere og bedre hjelp vil bli ydet ved å hjelpe lanbrukerne selv og deres kooperativer. Det gjeller om at den russiske bonne ikke får det intrykk, at de fremmede trekker fordel av den vanskelige stilling hvori han befinner sig, og kommer for å ta jorden fra ham. På den ånnen side tror jeg ikke på sansynligheten av noe større heil med fremmed utnyttelse av

den russiske jord, sålenge som det almindelige økonomiske liv ikke er blit sunnere, og dette er umulig så lenge det hersker nød i de fruktbareste strøk av Rusland og Ukraine.

Når man fra utlannets side kunde få tillit til den russiske bonne-befolkning og kunde gi deres representanter kreditt til inkjøp av maskiner, såkorn, og insekt midler, når man fra sovjett regjeringens side kunde forenkle det byråkratiske apparat som enda skiller det russiske lanbruk fra den utenlanske kapital, da vilde et for begge parter fruktbringende samarbeid endelig kunne opnås.

Uten utlannets hjelp vil det russiske lanbruks gjenreisning ta lang tid, og koste uhyre ofre. Da jeg for nylig gjorde hr. Kalinin, presidenten for den111 Op hjelp av lanbruket.

Centrale Pan-russiske Eksekutiv-komite, opmerksom på den ødeleggende virkning på stemningen, som utførselen av russisk korn har hat i utlannet, svarte han mig, at sovjett-regjeringen ønsket meget å kunne beholle hele høsten fra 1922 for utdeling i hungersnød-strøkene. Han antok selv, at antallet av dem som vilde trenge hjelp, vilde stige til nær 5 millioner før næste høst kommer iår, og å unnerholle dem alle er en opgave som går langt over de russiske myndigheters midler. — «Men», erklærte han, «det som vi utfører er et mini-num, som lanbrukets nødvendigste behov påtvingeros.

«Det utføres særlig forstoffer, litt klid, utvalgt havre, prima kvaliteter av hvete, o. s. v. Lanbruket må i virkeligheten skaffe sig gull for enhver pris.

«Siste år kjøpte det insektmidler for 3 millioner gull-rubel, som har satt det istann til å redde 2 millioner dessiatiner (20 milioner mål) dyrket mark. Rusland trenger desuten å kjøpe hvert år for 18 millioner gull-rubel i grønsake-frø, kløver-frø, o. s. v. Dette frø muliggjør en høst, hvis nærings-verdi er langt større enn den som representeres av den tilsvarende verdi i korn. Selv set fra hungersnødens stanpunkt har man følgelig all interesse av å utføre en begrenset mengde korn for å kunne inføre grønsake-frø. Det dreier sig om et bytte mot produkter av største nødvendighet. Hvis lanbruket bare hadde gull, så vilde det ikke forlange bedre enn å kunne slippe å utføre også dette år».

Fra hungersnøds-hjelpens stanpunkt gjeller denne forklaring alene, hvis sovjett-regjeringen virkelig ikke kan utføre gull uten alvorlig skade for lannets økonomiske liv. Personlig tror jeg at Ruslands finansielle stilling er kritisk. Jeg finner derfor at det bytte112

Ophjelp av lanbruket.

som foregår, ikke bør stanse det filantropiske hjelpearbeid.

Set fra den russiske økonomis stanpunkt viser dette tydelig til hvilken grad lanbruket trenger utlannet. Det viser også, at hvis et normalt samarbeid blir oprettet, så vil den russiske bonne ikke lenge forbli skyldner til den utenlanske kapital, og at en omsetning med regelmessig byrte-forbin neise ikke vil trenge lang tid for å komme istann.IX. Industrien

Av hvad som tidligere er fremhollt vil det fremgå, at det er lanbrukets produksjon som er den virkelige drivkraft i Ruslands økonomiske liv. Særlig dets utførsel av korn vil også kunne få en stor ind-flytelse på den økonomiske likevekt i Europa.

Likevel er det industrien, og ikke lanbruket, som like til den siste tid har lagt overveiende beslag på Sovjett-regjeringens opmerksomhet, hvilket lett forklares derved at det var blant arbeiderne at bolsjevikk-partiet særlig fikk sine tilhengere. Det er den nasjonaliserte industri, unner ledelse av det Høie Råd for National-økonomi og dets befulmektigede, som har dannet eksperimental-feltet for de kommunistiske teoriers virkeliggjørelse.

At industrien et gått ut av disse eksperimenter forarmet og disorganisert, er noe som alle vet. Men det må ikke glemmes at verdens-krigen ogborger-krigene hadde allerede rammet den alvorlig. En vil ikke forbauses over at f. eks. produksjonen av kulfeltet i Donetz fra 1917 til 1920 sank fra 25 millioner tonn til 4,5 millioner, når en minnes at det skiftet henner mer enn elve ganger på denne tid, erobret og tapt, tur efter tur, av sovjett og antisovjett-troppene.

8 — Nansen.114

Industrien.

Det er unødig her å ofre større plass på skildringen av den russiske industris nedgang fra slutten av 1917 til begynnelsen av 1921, da den «nye økonomiske politikk» ble innført, hvis resultater vi skal søke å påvise. Noen tall vil være nokk for å vise gangen i produksjonen, som tok av med en uhyggelig, fart like til våren 1921, for derefter å stige påtagelig.

Produksjonen av kull Produksjonen

i millioner pud av petroleum

(1 pud = 16,4 kg.) i millioner pud

1917 ... 1 824,4 523

1918 . . . 730,3 233

1919 ... 511 269

1920 ... 466 .... 234 Vio 1920—Vio 1921: 472 .... 235 Vio 1921 — Vio 1922: 592 283

Tekstil-industrien.

Bomuls-garn (i pud)

1914 .... 23 588 000 1920 .... 825 000 Vio 1920—Vio 1921: 1 075 000 Vio 1921—Vio 1922: 3 056 000

Disse få opgaver viser allerede at om enn den samlede russiske industri, efter å være sunket langt ned, begynner å reise sig igjen, så er dette langtfra å være i like grad tilfelle med alle dens forskjellige grener.

Lett-industrien, som fremstiller varer som straks kan avsettes på markedet, reiser sig meget hurtigere enn svær-industrien, hvis gjenreisning jeg tror er vanskelig mulig uten hjelp av utenlansk kapital.

Som jeg har omtalt i tredje kapitel, har den «nye økonomiske politikk» (efter våren 1921) som prinsippIndustrien.

115

å organisere industrien på et kommersielt grunlag. Små-industrien ble overlatt til private, middel-industrien forble delvis nasjonalisert, og ble delvis overlatt i forpaktning til kooperative selskaper og privat-menn. Staten beholt i sine henner stor-industrien, som ble grupert i «truster» omfattende et visst antall ensartede foretagender, tekstil-fabrikker f. eks., eller også en forening av forskjellige industri-grene som utfyller hverandre (f. eks. kuli, kemiske produkter, og glass.) Disse truster er unnerordnet Rådet for National-økonomi, som imidlertid ved talrike erfaringer har lært nødvendigheten av å gi deres ledelse det størst mulige finansielle og administrative selvstyre.

Den nye økonomiske politikk har straks satt mer fart i produksjonen av de artikler som det er efter-spørsel efter blant bønnene, særlig efter at høsten i 1922 har gitt disse en viss kjøpe-evne. Jeg har antydet økningen av produksjonen av bomuls-garn fra oktober 1921 til oktober 1922, den fortsatte i de tre siste måneter av året da, efter en beretning som Rådet for National-økonomi netop har sennt mig, det ble spunnet 1 053 000 pud garn mot 333 000 pud i den tilsvarende tid i 1921.

Bedringen er enda mer iøinefallende i fabrikasjonen av simple tøier: fra 130 millioner arsjiner (1 ar-sjin = 72 cm.) i 1920—1921 er den steget til 446 millioner i 1921 —1922 \ Følgelig en økning på 343 procent.

Kautsjukk-industrien er i 1922 øket 4 V2 gangsammen-lignet med 1920, og den har nådd mer enn tredjedelen av produksjonen før krigen. Dens produksjon

1 Driftsåret regnes i Rusland fra 1. oktober til 30. september.116

til en verdi av 6 176 000 gull-rubel i 1920 var 1920 — 1921 verd: 13 043 000 gull-rubel, og i 1921 — 1922: 29 745 000 gull-rubel.

De tilsvarende tall for den kemiske industri er 42 300, 53 300, og 93 000 tonn.

Den elektro-tekniske industri, hvis produksjon i 1920 hadde en verdi av 5 034 000 gull-rubel, var i 1920—1921 sunket til 4 816 000 gull-rubel, men gjorde snart hurtige fremstkritt. I 1921 —1922 fremstilte den artikler til en verdi av 11 938 000 gull-rubel (blant dem 2 millioner tråd-lamper), og produksjonen i de siste tre måneter av 1922 viser at den opstigende linje fortsetter (verdien var 6 122 000 gull-rubel mot 3 689 000 i det tilsvarende tidsrum i 1921).

Som omtalt i kapitel V om handelen, gjennemgår den russiske industri i dette øieblik en krise i sin avsetning på grunn av befolkningens svake kjøpe-evne. I begynnelsen av drifts-året 1921 — 1922 solgte den sine produkter en god del unner fabrikasjons-pris, fordi på den ene side produksjons-omkostningene da var ytterlig høie, og på den ånnen side ga hungersnøden de viktigste levnetsmidler en forholsvis meget høi verdi.

Dette er omtalt i kapitlet om handelen, og tekstil-produktene er nevnt som eksempel; men fenomenet gjentar sig også i nærings-industrien. Omkostningene ved fremstillingen av ett kilogram sukker svarte til 10 kilogram rug, mens man på markedet ikke kunde seige det for mer enn 7 kilogram. Fabrikkens tap var følgelig 3 kilogram rug på hvert kilogram sukker byttet eller solgt.

Industrien led således betydelige tap, som minsket driftskapitalen med omtrent 50 procent. Det er følge-

lig naturlig at prisene på disse produkter skulde stige efter høsten i 1922; men ulempen er, at fabrikk -varenes pris-stigning minsker bønnenes kjøpe-evne. Særlig er den viktig den stilling som industrien for maskiner og akerbruks-redskap derved ble bragt i.

Til tross for utilstrekkeligheten av den kreditt som er stillet til statens disposisjon (500 000 gull-rubel i steden for 8 500 000 som forutsatt i regjeringens plan) har industrien for akerbruks-redskap vært istann til å fullføre 58,8 procent av sitt program fra 1. oktober 1921 til 1. oktober 1922. Den har f. eks levert 40 227 jern-ploger, nær på en million ljåer, og 700 000 sigder, og dens produksjon har nådd en verdi av 5 568 000 gull-rubel mot 3 125 000 i 1921. Den er nesten ti ganger større end den var i 1920, om den enn femdeles ikke utgjør mer enn en tiendepart av produksjonen før krigen.

Tit tross for det tvingende behov for akerbruks-redskap og maskiner som det er på lannet i Rusland, så ligger like-fullt en stor del av denne produksjon fremdeles i statens lagre av mangel på kjøpere. Bønnene er for fattige til å kjøpe, og de industrielle truster, som nu nesten ingen drifts-kapital har, er ikke i den finansielle stilling at de kan gi redskapene på kreditt. De har ikke det nødvendige til å betale sine arbeidere og til å skaffe råmaterialene for at fortsette driften.

Hr. Lejava, presidenten for Kommissionen for Innenriks-handelen, har gjort mig opmerksom på, at den vanskelighet som de russiske jordbrukere har for å fornye sin redskap har gjort dem meget sparsommelige. Mens en bonne tidligere kjøpte en ljå hvert år eller hvert annet, så må hans ljå nu vare tre eller118

fire år. Men det er klart at dette ikke løser problemet.

«Bare kapital», erklærte hr. Lejava, «kan sette fabrikkene istann til å gjenopta produksjonen og seige den med en liten fordel. Den burde desuten finansielt være så godt stillet at den kunde gi kjøperne anledning til å betale varene efter lengere eller kortere betalings-terminer. Den uhyre minskning i publikums kjøpe-evne er hovedgrunnen til de vanskeligheter vor industri har å kjempe med».

På den ånnen side må en legge merke til at lett-industrien er desuten avhengig av svær-industrien, hvis stilling er meget vanskelig. Jeg har gitt noen tall for produksjonen av kull og petroleum: Bedringen fra 1920 til 1922 er påtagelig, men produksjonen er fremdeles nokså liten.

I kuli-feltet i Donetz har den krise, som meller sig hvert år når inhøstningen kalier arbeiderne til lansbyene, ikke øvet en så stor inflydelse på produksjonen i siste sommer som i 1921, takket være ydeevnen av de mine-arbeidere som ble ved arbeidet. I juni til september ble det utvunnet 1,07 million tonn av 8 738 arbeidere, mens 11 280 arbeidere i samme tid i 1921 utvant 0,65 million tonn, men dette større kvantum kunde ikke nås uten en forsømmelse av trekledningen i minne-gangene og reparasjoner, som er farlig for fremtiden. Bedringen i produksjonen utover høsten og vinteren har også vært mindre enn foregåenne år. I de tre måneter oktober til desember var produksjonen 1,7 million tonn mindre enn i samme måneter året før.

Det er sansynlig at resultatet av driftsåret 1922 —1923 ikke blir godt. Produksjonen i de tre førsteIndustrien.

måneter av 1923 har vært 2 millioner tonn eller 70 procent av hvad som var satt som nødvendig.

Dette unnerskudd i kull-produksjonen danner en alvorlig hindring for hevningen av industrien, og for en forbedring av transporten. I året 1921 —1923 innførte Rusland litt mer enn 630 000 tonn kull, som kostet 6 millioner gull-rubel. Men den finansielle stilling vil vanskelig på ny tillate dekningen av en slik inførsel så lenge som den ikke kan opveies av en tilsvarende utførsel.

En alvorlig vanskelighet er at, lik så megen ånnen industri i Rusland, kan kull-produksjonen ikke lett gjøres lønnende.

Arbeiderne blev slett betalt like til nu, og allikevel var drifts-omkostningene meget høie. I juni 1922 kom f. eks. fremstillingen av ett pud (16,4 kg.) kuli på 62 000 rubel, mens administrasjonen måtte levere kullene til transport-kommissariatet for en pris av 28 000 rubel for pud.

En kommission som i september ble sennt til Donetz for å studere produksjons-prisen for brensel, har funnet at den i gjennemsnitt var 16,9 kopek i gull pr. pud, men at den hadde nådd 39,61 kopek i august, på den tid da produksjonen var minst. Utgiftene med anleggenes amortisasjon beløp sig gjennemsnitlig til en tredjedel av produksjons-prisen, hvilket beviser at en forholsvis minskning av drifts-om-kostningene ikke vil være mulig uten ved en vesentlig økning av produksjonen, og dertil trenges kapital.

Men det er metall-industrien som gir det Høie Råd for National-økonomi mest bekymring. Produksjonen av støpejern, f. eks., var i 1921 —1922 bare 3,9 procent av hvad den var før krigen, og produk-120

sjonen av stål i Martin smelte-ovnene bare 7 procent. Det er sant at stillingen bedrer sig litt. I de siste tre måneter av 1922, f. eks., var produksjonen av støpejern øket med 27 procent fra hvad det var i den tilsvarende tid i 1921 : 57 200 tonn i steden for 41 000 tonn. Fremskrittet er enda mer iøinefallende for Martin smelte-ovnenes arbeid, som har produsert 107 000 tonn stål mot 70 400 tonn.

Disse få tall gir bare et meget ufulstendig intrykk av den russiske industris stilling. De er imidlertid tilstrekkelig til å vise at økning av produksjonen er gjort ytterst vanskelig ved mangelen på kapital, men at den nye økonomiske politikk likevel har gjort en merkbar bedring mulig.

Imidlertid må en ikke være blinn for at de mange inskrenkninger og monopoler er en alvorlig fare som kan true med å drepe industrien. En må også være fullt opmerksom på at deres utvikling siste år nåddes i stor utstrekning på drifts-kapitalens bekostning.

Det trenges i høi grad ny kapital. For å kunne erstatte eller reparere de utslitte maskiner, for i tide å kunne kjøpe det nødvendige råmateriale, for å være istann til å gi kreditt til de russiske kjøpere, forarmet ved krigen og revolutionen, — trenger den russiske industri utenlansk hjelp. Jeg vet at de som tidligere har anbragt sine penger

i Rusland, har ikke synderlig tillit til det nuværende styre, jeg vet at flere fremmede regjeringer gjør krav på sit tilgodehavende som de hadde hos tsar-regjeringen.

Det er ikke min opgave å drøfte disse krav eller at gi den russiske regjering råd. Jeg vil bare uttrykke det håb, at man på begge sider vil gjøre alvorlige

anstrengelser for å nå til en løsning som gjør et nytt samarbeid mulig. Jeg frykter meget at hvis det ikke sker, vil Rusland trenge lang tid for å reise sig, mens dets trivsel vil være så nødvendig for gjenop-rettelsen av sunne økonomiske forbinnelser i Europa og i den hele verden.

Jeg må ellers si at jeg er blit slått av den energi og det alvor hvormed Rusland virkelig søker å gjenreise sin industri. Man er kommet langt fra den forstyrrelsens og anarkiets tid som hersket ved begynnelsen av revolusjonen. Den virkelige fare ligger nu meget mer i byråkratismen enn i mangel på disciplin. «Arbeider-sovjettene» (arbeider-rådene) har ikke lenger rett til å blanne sig i driftens ledelse, og det er interessant å legge merke til at arbeidernes gjennemsnitlige ydelse øker gradvis.

I Donetz f. eks. utvant en mine-arbeider i 1920 et kvantum kuli som var bare 39 procent av hvad han klarte i 1913. Hans månetlige produksjon steg i 1921 til 56 procent og i 1922 til 97 procent av hvad den var i 1913; men denne siste prosent nåddes riktignok bare ved delvis forsømmelse av det viktige reparasjonsarbeid som ovenfor nevnt.

I petroleums-industrien har den betydelige reduksjon i antallet av løse hjelpe-arbeidere hat til følge at arbeiderens midlere månetlige produksjon er steget i oktober 1922 til 1087 pud (17,84 tonn), mens den i 1913 var 1050 pud (17,23 tonn).

I tekstil-industrien var produksjonen pr. arbeider i 1920 sunket til 20 procent av hvad den var før krigen. Denne procent steg i oktober 1922 til 64.

I metall-industrien er den nu nådde produksjon lavest: 32 procent av hvad den var i 1913. Men

der også er det et fremskritt: i 1921 var forhollet bare 21 procent, og i 1920 17 procent.

Hr. Bogdanov, presidenten for det Høie Råd for Nasjonal-øko-nomi, som har arbeidet så modig og metodisk for gjenreisningen av sitlann, har omtalt for mig de anstrengelser som den russiske regjering har gjort for igjen å heve industrien.

«Det er gjenreisningen av lanbruket», erklærte han, «som vil gjøre en hevning av hele vor nasjonale økonomi mulig. Den siste sommers høst var bedre, og virkningen derav har gjort sig gjellende på industrien, hvis produksjon er steget med 23 procent.

«Så snart som lanbrukets tilstan bedrer sig, får bønnene en kapital som tillater dem å gjøre inkjøp, og følgelig gi industrien livs-betingelser. Virkningen av denne høst har særlig vært merkbar på tekstil-industriens marked.

«Hvad svær-industrien angår, så vil den ikke kunne heves, uten at man disponerer en betydelig kreditt. Fremmed kapital er følgelig uunværlig — med mindre naturligvis, at en rekke gode år med rik høst tillater dannelsen i Rusland selv av de nødvendige drifts-kapitaler.

Bogdanov, president for det Høie Råd for Nasjonal-økonomi.

«Vi håber allerede dette år å kunne heve vor petroleums-industri ganske betydelig. Vi har boret talrige brønner og har kjøpt maskiner for å utvikle driften. I Baku regner vi med å øke produksjonen med 30 procent1. Dette vil tillate os at eksportere petroleum hvis salg — sammen med salg av trelast — vil skaffe os kapital. De nødvendige anstrengelser for å øke utvinningen av kull og metaller kan ikke føre frem før vi har erhvervet den kapital som

det er uungåelig nødvendig å sette i disse foretagender. Vi kan ikke regne på å skaffe os betydelige midler ved å utføre kull; produksjonsprisen er alt for høi, og forøvrig har Rusland altid, før krigen, inført kull.

«Vor metallurgiske industri har hat mange vanskeligheter å kjempe med, men en kan allerede merke en betydelig bedring i visse strøk. Smelte-hyttene i i Ural har i det siste fordoblet sin produksjon. Dette skylles sikkerlig for en del den omstendighet at de anvenner ved og ikke kull i sine høiovner. Desuten er befolkningen i dette strøk, hvor hungersnøden har herjet, kommet for å få arbeid i smelte-hyttene, og har nøiet sig med en meget liten lønn. Drifts-om-kostningene er således blit minsket, og som bekjent er det jern som fremstilles med ved (d. e. trekull) av en meget bedre kvalitet.

«Når vor produksjon er øket i sin almindelighet

1 I en netop mottat beretning fra repræsentanten for det russiske nafta-syndikats eksports-avdeling, heter det at der i Hamburg er leiet lager-rum for 18 000 tonn petroleum, og i Wilhelmshafen nær Hamburg for 12 000 ton. Nafta-syndi-katets eksport-avdeling har desuten i Briissel sluttet overenskomst med det belgisk-kaukasiske selskap om bruk av dets installasjoner for et årlig kvantum nafta av op til 34 000 tonn.124

Industrien.

dette år, så er det fordi driften litt efter litt er blit mer rasjonell og mindre kostbar. Vore arbeidere arbeider meget bedre enn tidligere. Vi går langsomt fremover mot en rasjonell organisasjon av hele vor industri. Ved å begynne med å gjenreise lanbruket, derefter de industrier som trenger minst inskudd av kapital, regner vi på gradvis å kunne legge op de kapitaler uten hvilke gjenreisningen av vor svær-in-dustri ikke er mulig. Vi vil således på en metodisk måte heve lannets økonomiske nivå. Det er klart nok, at hjelp av fremmed kapital vilde gjøre det mulig å påskynne denne prosess betydelig».X. Den offentlige Unnervisning.

Om enn de store universiteter dannet viktige kultur-centrer før revolusjonen, så må det in-rømmes, at det intellektuelle liv unner tsardømmet var ytterst kunstig.

Mens folkets masse var nedsunket i dyp uvidenhet, hadde aristokratiet og det rike bourgeoisie, i kontakt med utlannet, erhvervet en lånt kultur, som ofte kunde være glimrende nokk, men som regel ytterst overfladisk. Rusland gav verden store videnskaps-menn og geniale forfattere, men dets hårdhendte og mistenksomme enevelde tillot ikke den fri utvikling av nasjonens åndelige liv.

Et ganske litet mindretall hadde adgang til ideenes verden, og likevel ble de mistenkt, så snart som en uavhengig forskertrang førte dem til å kritisere lannets sosiale og religiøse organisasjon.

Den store mangel på unnervisning og frihet som folket led unner, fremkalte en utvandring av tusener av studenter, tørstende efter kunskap reiste de ut for å arbeide ved utenlanske universiteter, ofte unner de største materielle vanskeligheter og savn.

Mens universitetet lukket øinene overbærende for de unge adelsmenns dovenskap, som gjorde det den126 Den offentlige Unnervisning.

ære å frekventere det, så hadde bonne- og arbeidersønnene som regel ikke råd til å få noen slags unnervisning, selv om de viste særlige anlegg.

På opdragelsens område, likesom på den økonomiske organisasjons, betegner revolusjonen en fulsten-dig omveltning. Man påbød tvungen og gratis elementær unnervisning. Man forsøkte å organisere en videre og høiere unnervisning på den vis at den var tilgjengelig for alle unge mennesker som var skikket, men bare for dem: åndsevner og arbeid skulde det alene tas hensyn til.

Unner ledelse av hr. Lunatscharsky, folkekommissar for den offentlige unnervisning, ble det oprettet et stort antall elementarskoler, hvor man ofte forsøkte å opta de nyeste unnervisnings-metoder. De dannet det første «skole-trinn», og var teoritisk tvungne for fire år. En sjettedel av de beste elever, valgt efter deres fortjeneste, skulde fortsette i det høiere trinn på fem år, hvor de allerede ble mer eller mindre spesial-utdannet, eftersom de

gikk in i avdelingene for industri, lanbruk, osv. De skulde derefter nå frem til universitetet, hvor den filologiske og filosofiske unnervisning ble mest mulig redusert til fordel for

Lunatscharsky, folke-kommissar for den offentlige unnervisning.

de anvente videnskaper, og desuten særlig for det politiske og sosiale fakultet hvor, som man vet, Marxismen var den offisielt doserte lære.

På den ånnen side, for å gjøre adgangen til den høiere unnervisning øieblikkelig mulig for arbeiderne, dannet man ved hvert universitet et «arbeider-fakultet» (Rabfak), hvor unge folk på 18 til 30 år kunde studere. De ble valgt i fabrikkene og verkstedene som særlig begavet, og ble unnerholt av staten. 25 prosent skulde efter reglementet velges av forskjellige regjerings-organer uten politisk forskjell.

Dette kjempe-program kunde naturligvis ikke gjen-nemføres. Mange elementar-skoler ble åpnet, men av mangel på midler kunde største delen av dem ikke gjøre brukbar tjeneste. Lærere og lærerinner ble betalt meget uregelmessig og med megen forhaling som påførte dem betydelige tap på grunn av rubel-kursens hurtige fall. De kom på den vis i nød. Når så dertil den offentlige mat-rasjon (pajok) uteble måtte de ofte sulte. Desuten var det stor mangel på unnervisnings-materiale. Hvad kan den mest opofrende lærer gjøre, når hans elever hverken har blyanter, stilebøker, eller tavler og grifler, og når bøker er en sjeldenhet?

Ved krigene, de borgelige forstyrrelser, og ikke minst tørken i 1921 ble desuten millioner foreldreløse eller forlatte barn: 1 700 000 bare i strøkene som var herjet av sult lagt helt over på statens forsorg. Så mangelfult ernært og kledd som disse små ble i sovjett-asylene, så betød de ikke des mindre en svær utgift for de centrale og lokale myndigheter. De fremmede hjelpe-aksjoner, særlig den store amerikanske organisasjon (ARA) unner Hoover's ledelse,

bragte — det er sant — en viktig hjelp på dette område.

I virkligheten er antallet av elementar-skoler minsket så meget at det er enda mindre enn unner tsardømmet. Jeg har mottatt fortvilete breve fra russiske lærere, hvis skoler var blit lukket av mangel på midler. Jeg har kunnet hjelpe i noen særlige tilfeller, og vor hjelpe-organisasjon anstrenger sig i virkeligheten for å senne til Rusland litt skole-materiale, som trenges så sårt; men det er nødvendig å ofre temmelig betydelige midler på dette arbeid, som er så viktig for Ruslands fremtid.

Som et ledd i den finansielle decentralisasjon, som stemmer med den almindelige tendens i den nye økonomiske politikk, er organisasjonen og driften av skolene nu blit unnerlagt de lokale myndigheter. Det var det eneste middel til å redde en del av dem; men det hindrer ikke at mange av dem må lukke.

De russiske universiteter befinner sig likeledes i en meget vanskelig stilling. Studentene, som i begynnelsen var indlogert og unnerholt av staten, må nu selv skaffe sig sit unnerholl, med untagelse av de fattigste studenter og særlig de kommunistiske. Av 120 000 studenter, som man regner i Rusland, mottok i januar 1923, knapt en trediedel regjerings-rasjoner, som forøvrig »er ganske utilstrekkelige. Desuten har man fornylig igjen infført ganske høie inskrivnings-penger.

Den internasjonale organisasjon for «Europeisk studenterhjelp», som samarbeider med min organisasjon i Rusland, har bragt de russiske studenter en verdifull hjelp: dens representanter ved de forskjellige universiteter har oprettet spisesaler, hvor 30 000 studenter får sine måltider. Den anstrenger sig

desuten for å skaffe dem videnskabelige bøker. Har en vært i disse hjem, når studentene strømmer sammen der i spisetiden, og har en set den tilfretse glede blant de tusener av unge håbefulle menn og kvinner, da vil en ha en følelse av at et taknemligere og viktigere hjelpe-arbeid enn dette kan vanskelig finnes-

Den kjensgjerning at en stor organisasjon av utenlanske studenter, hvis politiske og religiøse ideer for en stor del

er sovjett-teoriene helt motsatt, på en så generøs måte har vist forståelse av den store internasjonale solidaritets plikter, gir det håb at den kommende generasjon vil bli preget av toleranse og av ønsket om fredens arbeid.

Hvad de russiske professorer angår, så er deres gager ytterst låve, og de mangler det nødvendigste videnskabelige utstyr for å kunne drive sine studier: bøker, utenlanske publikasjoner, laboratorie-utstyr, instrumenter, osv. Deres stilling var særlig kritisk like til 1922. Man har meddelt mig flere tilfelder, hvor kjente professorer er bogstavelig død av sult. Endnu idag må universitets-lærerne utstå mange savn, og selv om deres ernærings-forholl kan ha bedret sig noe så lider de meget ved den åndelige isolasjon. Den hjelp vi har kunnet bringe dem, takket være delvis et visst antall utenlanske universiteter, har satt nogen tusen russiske professorer istann til lettere å komme gjennem den vanskeligste periode, men det er på tide at de regelmessige videnskabelige forbin-nelser gjenoprettes mellem de utenlanske og de russiske universiteter.

Ved en forordning av siste 28. desember har Folke-kommissarenes Råd fritatt videnskabelige publikasjo-

9 — Nansen.130 Den offentlige Unnervisning.

ner for censur. De regelmessige forbinnelser med utenverdenen var lenge umulig på grunn av den atmosfere av politisk mistenksomhet og organisert angiveri som forårsaket fengsling og ofte domfellelse av mange russere av «inteligensen».

Regjeringens intoleranse forbauset og forarget utlendingene, for hvem tankens og ordets frihet er en umistelig rett. Det er å håbe, at de russiske myndigheter vil litt efter litt forstå dette; de kan så meget lettere gjøre det, synes det mig, som de ikke lenger har noe angrep utenfra å frykte, og innen-lans er de politiske lidenskaper blit avdempet. Gjenreisningen av lannets økonomi og gjenoptagelsen av et metodisk og fredelig arbeid synes å være det almindelige ønske i alle befolkningens lag, som er trette og forarmede ved så mange års krig og sosiale forstyrrelser. Fremragende professorer, som ikke samstemmer med de kommunistiske teo' icr, og som har lidt meget unner revolusjonen, f. Hiig sist jeg var i Moskva:

«Vi er ikke bolsjevikker; fra et t: .etisk synspunkt er vi motstandere av den nuværende regjering, men vi tror at Ruslands økonomiske stilling er så alvorlig at alle politiske spørsmål bør forvises til et lavere plan. Vi samarbeider derfor opriktig med regjeringen ved vor universitets-unnervisning, eller vort samarbeid i de forskjellige kommissariater. Vi er os bevisst derved å fylle vor vesentlige plikt og å arbeide på vort lans gjenreisning.»

Det er å håbe, at dette loyale samarbeid av ikke-kommunistiske elementer vil bringe de russiske myndigheter til å opgi å begunstige, i skolen og ved universitetet, de kommunistiske professorer og studenter.131 Den offentlige Unnervisning.

Man er ennu i Rusland nokså langt fra politisk og konfessioneli nøitralitet i unnervisnings-anstaltene; men en bør ikke glemme, at det heller ikke var bra unner tsardømmet. På den ånnen side vilde det være urettferdig ikke å erkjenne at bolsjevikk-revolusjonen, endog i sin mest brutale periode, har vært forhols-vis mer moderat overfor den rene videnskaps menn enn mange andre revolusjoner. De har, mer eller mindre regelmessig, mottatt offisielle mat-rasjoner, og megen hjelp er også git dem av halvoffisielle komiteer, således som Maxim Gorki's. Man har i almindelighet respektert deres bøker og laboratorier, og hvad de offentlige biblioteker og museer angår, så er de blit betydelig beriket ved nasjonaliseringen av de private samlinger. Det er meget litet blit ødelagt på dette område, og de første utlenninger som fikk adgang til sovjett-museene, ble meget forbauset over den orden og den gode tilstann hvori Ruslands kunst- og videnskabelige skatter var bevart.

Hvad er grunden til at sovjett-regjeringen beskytter og endog forsøker å utvikle den offentlige unnervisning?

Det var først, tror jeg, det alvorlige ønske om å heve det russiske folks åndelige nivå, og sette det istann til å kunne komme op av den uvidenhet og overtro som det levet i.

Dernest, og kanskje særlig, var det et middel til propaganda for å omvenne massene til den kommunistiske lære, jeg kunde si «religion». Det må i virkeligheten erkjennes, at sovjett-regjeringen med megen dyktighet har

organisert i hele det umådelige Ruiand en ytterst intens propaganda. Ved bøker og brosjyrer, ved plakater av alle slag, ved møter og kinematografer, har den søkt å få den «kommunistiske san-132

het» til å trenge igjennem i det russiske folk, som like til det siste har mindre enn noe annet folk vært berørt av moderne åndsbevegelser. Skolen dannet selvsagt et særlig gunstig middel til utbredelsen av den offisielle lære, og det er grunnen til at regjeringen ikke tillot oprettelsen av noen slags private opdragelses-anstalter.

Nu inser de russiske myndigheter, at utviklingen av den offentlige unnervisning er nøie avhengig av lannets økonomiske tilstann. Det er ikke nokk, at regjeringens idé-lære krever: «Skolen og universitetet for alle», det trengs desuten å ha de nødvendige midler til å virkeliggjøre dette program. Efter å ha tatt på sig den uhyre opgave å unnervise alle barnene i et folk på mer enn hundre millioner mennesker, forstod regjeringen at det budget som vilde være nødvendig, var fulstendig uforholsmessig sammenlignet med lannets almindelige hjelpe-midler.

På den ånnen side har den høiere unnervisning med dens altfor teoretisk-politiske karakter, ikke hat de resultater — set fra den kommunistiske propagandas synspunkt — som man ventet. Tiden for de abstrakte diskussioner og den revolusjonære propaganda er forbi. Det store arbeid som det nu gjeller å fulføre i Rusland, er lannets økonomiske gjenreisning, og ikke omvennelse av folket til Marx's og Bukharin's doktriner. Mange av de unge mennesker, som fornylig er kommet ut fra universitetet, står rådløse overfor de tekniske opgaver som de politiske diskussioner ikke har lært dem å løse. De finner vanskelig sin plass i de russiske organisasjoner, som for tiden blir skapt på normalt kommersielt grunlag, og de danner et slags nyt «intellektuelt proletariat».133 Den offentlige Unnervisning.

Det merkes således i Rusland en interessant tendens til å sette den tekniske utdannelse i første rekke, som mer øieblikkelig nødvendig for lannet enn den rene videnskap, og særlig mer enn de politisk-sosiale teorier. Det trengs praktiske menn, og ikke dem som søker efter formler og systemer. Man erfarer således nødvendigheten av å øke det fremdeles meget reduserte antall av tekniske skoler.

Man har nevnt for mig flere eksempler på unge kommunister, som har tatt aktiv del i den revolusjonære bevegelse, som derefter har fått ganske viktige stillinger i regjeringen, og som har gått til universitetet for å komplettere sin utdannelse. I almin-delighet velger de ikke de filosofiske eller sosialøkonomiske fakulteter, men de praktiske fag, som mekanikk, videnskabelig jordbruk, eller anvennt kemi. Man har for eksempel fortalt mig om en enda ung mann, revolusjonær fra langt tilbake, som ble direktør for organisasjonen for tvungent arbeid i Moskva, og derefter for sosial-arbeidet i Ukraine, og som netop er gått in som elev i lanbruks-akademiet i Moskva.

Den siste pan-russiske sovjett-kongress uttalte det ønske, at et visst antall studenter ble sennt til utlan-net for å forbedre sin videnskabelige utdannelse. Hvis man gir denne «revolusjonære ungdom» en god mottagelse, vilde det være bevis på at vore videnskabelige institusjoner er istann til å sette sig ut over menings-forskjell av politisk art, og dette kunde ikke annet enn styrke den tendens i Rusland som virkelig forsøker å bringe den tekniske dyktighet til å gå foran politiske meninger.

Det store russiske folks opriktige venner kan ikke annet enn ønske, at den generasjon som sovjett-sko-134

lene anstrenger sig for å inprente den marxistiske idélære, skulde hellere bli ledet mot det praktiske. For, til syvende og sist, er den eneste økonomiske og sosiale organisasjon som har virkelig verdi, den som utspringer fra erfaringen og det daglige arbeid.XI. Sunhetstilstannen og Sosiale Spørsmål.

Det russiske folk var sterkt svekket i sin sunhet, allerede før hungersnøden i 1921 — som tross hjelpen fra den russiske regjering og de utenlanske hjelpe-aksjoner — volte minst tre millioner menneskers død.

Verdens-krigen og borger-krigene hadde i virkeligheten ikke bare kostet direkte 3 x/ä million ofre, men de hadde

desuten voit en usedvanlig utvikling av farsotter: flekk-tyfus, kolera, tyfus, tarm-betennelser og dysenteri, som gikk epidemisk, og som troppenes, flygtningenes og fangenes bevegelser spredte overalt. Tuberkulose og ernærings-sygdommer hadde fått en sterk utbredelse blant den slett ernærte befolkning, som levet unner ytterst usunnne forholl, og tilfellene av for tidlig alderdoms-svekkelse var utallige.

Hungersnøden fremkalte tilsynekomsten av en hel rekke sygdommer, ofte forårsaket ved bruken av skadelige surrogater, og den førte til et farlig utbrudd påny av farsottene. Man regner, at fra 1918 til 1922 har det vært 20 til 30 millioner tilfeller av flekk-tyfus. Det vil si at i løpet av de siste år har nesten hele Rusland gjennemgått denne epidemi, som har voit

mangfoldige menneskers død, men hvorved også befolkningen er blit for en stor del immunisert som ved en vaksinasjon.

I disse fryktelige år har de russiske medisinske institusjoner vært ytterst desorga-nisert. Sanitets-materiellet og de medisinske instrumenter er stadig blit sjeldnere og er blit utslitt, mangelen på medisin er blit stadig mer skrikende. Det medisinske personale har vært i en ytterst vanskelig stilling, særlig i hungersnød-strøkene. Mine utsenninger har berettet om flere tilfeller hvor legene er død av sult; og likevel fremhever de russiske og utenlanske journalister som har vært på stedet i de mest kritiske tider, det beundringsverdige mot hvormed de russiske leger har kjempet mot epidemiene. Isolert i små byer, hvor dødeligheten var uhyrlig, fjernt fra kulturcentrene i utlannet og i sit eget lann, har de gjort alt i sin makt for å forbedre stillingen ved hjelp av de små midler de hadde til rådighet.

Efter høsten i 1922 er deres betingelser selvsagt blit bedret med hensyn til maten, men mangelen på sanitets-materiell og medisin er fremdeles meget stor. Decentralisasjonen, innført ved den nye øko-

Semaschko, folke-kommissar for sunhetsvesenet.

nomiske politikk, har berøvet de medisinske institusjoner de centrale myndigheters bidrag; det er fra de lokale hjelpekilder de nu skal få bidrag til sin drift. Det er lett forståelig, at denne ordning, som er meget heldig i normale tider, bringer de sanitære organisasjoner i en forferdelig stilling i hungersnød-strøkene, hvor de lokale hjelpekilder er meget små, og hvor behovet er umådelig. I samarbeid med det russiske og det ukrainske Røde Kors og med kommissariatet for offentlig sunhet, har min organisasjon fornylig dannet en komité for medisinsk-sanitær hjelp, som senner til Rusland og Ukraine fulstendige apotek, hvert av dem tilstrekkelig for 1 000 syke i tre måneder, likesom også en rekke medisinske instrumenter. På den vis blir et dobbelt mål nådd: en øieblikkelig hjelp blir bragt et ganske betydelig antall syke, og desuten kan legene, som var dømt til uvirksomhet og elendighet ved mangelen på arbeids-utstyr, igjen opta sin virksomhet, som er så nødvendig for bedringen av sunhets-tilstannen i deres lann. Man forsøker således å redde den medisinske organisasjon og stab, hvis ødeleggelse vilde være skjebnesvanger for Rusland.

Et annet sosialt problem, for hvis løsning Rusland trenger hjelp, er de arbeidsløse.

En kan si, at flertallet av de russiske bønner til alle tider har lidt unner en viss kronisk arbeidsløshet. I løpet av de lange vinter-måneter har det vesentlig bare vært dem som bodde nær de store byer som kunde finne beskjeftigelse, for eksempel som vognmands-kusker. Det var bare i en meget liten utstrekning at bønnenes småindustri kunde hjelpe på stillingen.

Denne den russiske bonnes lange årlige uvirksomhet er kanskje en av de vesentlige grunner til den langsomhet hvormed jordbruket utvikler sig, og til bonnelivets ytterst primitive karakter.

Det vilde være påkrevet å skaffe dem en vinter-beskjeftigelse som kunde gi dem et bierhverv. Deres hjemme-industri kunde opmuntres og utvikles. I noen distrikter, som f. eks. i Viatka og Volagda er den av en meget høi verdi.

Hvis bønnene opnådde en større kjøpe-evne, kunde de forbedre sit jordbruks-materiell, og desuten vilde deres behov utvikle sig til større fordel for den russiske og utenlanske industri.

I kapitlene om lanbruket har jeg omtalt, at mer enn lVs million bønner har mistet sine dyr i hun-ger-strøkene. Hr. Kalinin, presidenten for den Pan-russiske Eksekutiv-komité, sa mig i februar at det desuten i disse strøk var nær på 150 000 ledige menn (500,000 i hele Rusland). De var for størstedelen av det gamle «bourgeoisie», funksjonærer, offiserer eller grunneiere, som hadde vanskelig for å finne sin plass i den nuværende sosiale organisasjon i Rusland. Da de ikke er utdannet i noe særlig fag, er det vanskelig å anvenne dem i stillinger hvor det er stort ansvar, sa hr. Kalinin, og likevel er det nødvendig å skaffe dem beskjeftigelse som tillater dem at leve normalt.

Problemet med arbeidsløsheten er følgelig i Rusland helt forskjellig fra hvad det er i Vesteuropa. Løsningen ligger åbenbart i gjenreisningen av lann-bruket, som vil fremkalle en bedring i hele den økonomiske tilstann, mens i utlannet arbeidsløsheten alene kan overvinnes ved en gjenoprettelse av utførselen.

Hr. Kalinin har også talt til mig om vanskeligheten med krigs-invalidene, for hvem man nesten intet har kunnet gjøre i de vanskelige år, som Rusland har gjennemgått. Deres antall er forholsvis mindre enn i de vestlige lann, da på grunn av de hårde livsbetingelser i Rusland en stor del av verdens-krigens invalider er bukket unner, mens borgerkrigen har skapt meget ferre av dem, fordi dens metoder var på samme tid mindre fulkomne og mere hardhennte. Efter Kalinin skulde imidlertid de registrerte invalider i hele Rusland være 2 til 300 000, og 65 000 av dem befinner sig i hunger-strøkene.

«Hjelpen til invalidene er,» sa han, «et problem som vi tillegger særlig viktighet. Det har vært adskilt fra hungersnød-spørsmålet; men den tvingende nødvendighet av å finne en løsning på det, meller sig nu tydelig nokk. I betrakning av de tjenester de har gjort lannet, og den bitterhet de føler ved å bli forsømt, fortjener invalidene at man tar sig av dem med særlig omhu.»

Her er det fremdeles for de utenlanske filantropiske organisasjoner et virkefelt, hvis upolitiske karakter er uomtvistelig. Å senne kunstige lemmer vilde være en stor hjelp, særlig for de invalider, som arbeider på jorden.

Et siste spørsmål av enorm betydning for Ruslands fremtid er barne-hjelpen.

I kampen mot hungersnøden ble det gitt barnene særlig hjelp, og visse organisasjoner har endog omtrent utelukkende gitt til barnene de levnetsmidler de delte ut i hungers-strøkene. Dette arbeid har reddet mange av dem, men utilstrekkeligheten av den hjelp som ble gitt foreldrene, har skapt et uhyre

antall foreldreløse barn. Tallet er mer enn 1 500 000 i hunger-strøkene, hvis deri medregnes de barn som er forlatt eller gått tapt for foreldrene unner hungersnøden.

Jeg tror de fremmede hjelpe-aksjoners åpning av tusener av kjøkkener, hvor barnene kom og fikk et måltid hver dag, har reddet millioner små utsultede vesener fra en grusom død. Men det er åbenbart, at denne fremgangsmåte mer ligner en strategisk for-holsregel brukt midlertidig unner slaget, enn en metode for varig hjelp. Meget nyttig der hvor hungersnøden herjer i all sin uhygge, utsetter den sig for å gjøre befolkningen til tiggere, hvis den fortsettes i strøk hvor plagen er minsket i strenghet.

Det vilde være ønskelig om alle selskaper som interesserer sig for de sultende russiske barn, vedble å hjelpe dem like til det øieblikk da deres lann er økonomisk såvidt gjenreist, at det helt kan overta opgaven. Ved å hjelpe de russiske institusjoner for barne-hjelp, ved å skaffe skolene midler til å utdele mat til barnene, ved å gi hjelp til mødrene for å minske den fryktelige barne-dødelighet, vilde mari på en rasjonell måte fulenne hjelpe-arbeidet for de sultende som — om den enn var meget ufulstendig — likevel er et vakkert utslag av internasjonal solidaritets-følelse.

Den store mengde hjemløse barn er et av de alvorligste problemer i Rusland for tiden. Barnene er et folks fremtid, deres åndelige og legemlige sunhet er det som skal danne margen i det kommende slektledd; men hvordan er det i så måte bevent med disse hjemløse barn, særlig i de store byer i Rusland? De beretninger som en mottar om tilstannen er uhyggelige.

Det må inrømmes at sovjett-myndighetene har ofret spørsmålet megen opmerksomhet, og har gjort adskillig for å avhjelpe elendigheten; men den har vist sig for uoverkommelig for de midler som står til rådighet.

Av den Pan-russiske Eksekutiv-kommité ble det for nylig påbutt en «barne-uke» i begynnelsen av mai for å samle midler til redning av disse mange ulykkelige. Det ble i den forbinnelse fremhollt at det er mangfoldige tusen av disse elendige små som streifer om i byene og på lannet, unner utrolige lidelser, savn og nød. Tusener av dem dør på lanneveien og i gatene av sult og sygdom; men enda verre er at forbrydelser og prostitusjon tar til i en faretruende grad blant disse ulykkelige små vesener, og deres liv antar de unaturligste og mest perverse former. Til-stannen er så ille at det nu er vanskelig å finne et sunt barn blant dem, eller et som virkelig er fysisk og psykisk normalt.

Barne-hjemmene som gir ly for over en million foreldreløse barn, har stor nød med å skaffe mat og kiaer til disse, og kan umulig ta fler, og midiene til å åpne nye hjem mangler.

De russiske sovjett-aviser gir rystende skildringer av tilstannen blant disse hjemløse, foreldreløse barn i byene, hvorhen de flakker sammen fra lannet. Og fra hver by tigger og stjeler de sig frem til Moskva hvor de er blit til en alvorlig fare. Det antas å være over 15 000 av dem som lever i forlatte hus og kjellere i denne by. Får man dem tatt op i offentlige barne-hjem nær byen, rømmer de igjen og lokker ofte med sig mange av sine nye kammerater.

I byens gater er det sværmer av små cigarett-sel-Sunhetstilstannen og Sosiale Spørsmål. 142

gere, små tiggere, små lommetyver og overfals-menn, så vel som små prostituerte. Vistnok har vi ingen forbryder-statistikk, sier en avis (Moskva Pravda), men vi vet at 14 og 15 års gamle gutter myrder og røver, og bringer sit bytte til sine elskerinner som er bare 12 og 13 år gamle. Vertene for de verste buler for disse forbryder-bander er blit funnet å være gutter på 15 til 17 år. Moskva sovjets agenter, som har unnersøkt disse forholl, har funnet små-prostituerte, 10 og 11 år gamle, helt fortrolige med vodka (brennevin) og kokain-trafikken.

Forbrydelsene blant barn tiltar i foruroligende grad. Rappe, små henner snapper alt som et øieblikk er ubevoktet, og «intekten» av røveriene anbringes straks i brennevin eller kokain eller også spilles den bort. Den ulovlige handel med brennevin og narkotika (mest kokain) som drives av disse barn er uhyre.

«Det vis^i-», sier «Isvestia» «forfallet i vort hjemliv, i ver opdragelse, i den tiltagende arbeidsløshet, og i fjlkets almindelige demoralisasjon».

Efter anmodning av Moskva sovjett har den Pan-russiskc Eksekutiv-komite tatt skritt for å bekjempe dette ende, og har pålagt den Ekstraordinære Kom-miss'cn (tsjeka) å danne en séregen barne-Tsjeka, for c u stor del bestående av barn på optil 16 år, for å ta sig av barne-forbryderne.

Vi vet at ingen farsott er mer smitsom enn slike forbryder-epidemier, som er så uhyggelig nedbrytende i sine virkninger; og mest smitsomme og ødeleggende er de selvsagt når de angriper de mottagelige barnesinn. Her er en alvorlig fare som truer ikke bare Rusland.Sunhetstilstannen og Sosiale Spørsmål. 143

Efter en netop mottatt beretning fra min representant, kaptein Quisling i Ukraine, synes tilstannen blant de hjemløse barn å være slem også der, om enn ikke så ilde som ovenfor skildret.

Av Ukraines 11 millioner barn, er mer enn en million foreldreløse eller halvt foreldreløse. Omkring 150,000 er i forskjellige barne-hjem eller lignende, hvor imidlertid den almindelige tillstann ikke er tilfredsstillende, hverken med hensyn til mat eller bolig-forhold. Dødeligheten er derfor meget høi, for nyfødte op til 80 procent.

Antallet av barn uten hjem og pleie når i Ukraine san-synligvis nær på 100 000. De fører et lannstryker-liv, samler sig mest langs jernbanene og runt stasjonene, hvor de kan ses i skarer, fillete, ofte halvnakne, tiggende om litt brød, sikre forbryder-emner, hvis de ikke om kort bukker unner for sult og savn. I 1922 blev det registrert 12 204 forbrydere unner 14 år.

Den dårlige tilstann i arbeider-kvarterene og arbeidsløsheten har alvorlige følger for barnene. Hundre tusener av barn lider derved; men tilstannen er særlig slem i de tre sydlige hunger-provinser: Odessa, Ekaterinoslav og Donetz. Det er der tilsammen omtrent 3 900 000 barn, hvorav det antas at 1 800 000 er mer eller mindre utsatt for sult, og at 600,000 vil dø hvis de ikke blir hjulpet.

Som eksempel på tilstannen kan meddeles at i barne-hjemmene i provinsen Odessa lider 35 procent av barnene av anemi, 25 procent av avkreftning og 40 procent av tuberkulose.

Den hjelp som gis de stakkars barn i Ukraine og Rusland er meget utilstrekkelig. Og så vel sovjett-

organisasjonenes som de utenlanske hjelpeorganisasjoners midler er sterkt i avtagende. Fremtiden ser derfor enda mørk ut.

Om enn denne bok særlig har til hensikt å henlede opmerksomheten på den økonomiske side av det russiske problem, så har jeg trodd det riktig kortelig å peke på noen områder hvor jeg håber de vil fortsette å arbeide, de mange som ren menneskekjær-lighed har ført nærmere til Rusland, fordi det har vært herjet av en hungersnød grusommere enn man kjenner. Deres uegennyttige virksomhet har lindret megen og fryktelig lidelse, og har bidradd til å minske den mistillit og det hat som enda skiller Rusland fra utlannet.XII. Slutning.

Ide foregående kapitler i denne bok har jeg forsøkt med den størst mulige objektivitet å skildre lan-nets økonomiske stilling. For å bedømme riktig den rolle som den russiske faktor kan spille i gjenoprettelsen av den europeiske likevekt, må en på den ene side ikke unnervurdere dens betydning, men på den annen side heller ikke danne sig illusioner om den øjeblikkelige produksjons- og kjøpe-evne i dette umådelige lann, som dekker halvparten av Europa og en stor del av Asien.

Jeg er overbevist om at en gjenoptagelse av den normale forbinnelse mellem Rusland og utlannet er uungåelig nødvendig for begges trivsel; men det vilde være høist uheldig om de nye økonomiske forbinnelser ble grunlagt på en feilaktig opfatning av handelens, industriens, lanbrukets, så vel som transportens og finansenes virkelige tilstann i Rusland.

Jeg harfremhollt sovjett-styrets uheldige foranstaltninger og feiltagelser, på en måte som kanskje har forbauset dem som kjenner den interesse og sympati, hvormed jeg har fulgt den russiske regjerings anstrengelser for å gjenreise dette store, ulykkelige lann.

Hver gang arbeidet med krigsfangenes hjemsennelse og hjelpen til hugersnødens ofre har ført mig til Rusland, er jeg overalt blit mottatt med en tillit og en hjertelighet som har rørt mig dypt. Det har syntes mig å være en grunn mer til å si uten omsvøp det som jeg tenkte om stillingen, i den overbevisning at en sådan åpenhet er i Ruslands så vel som i Europas sanne interesse.

På reiser i Rusland og Sibirien før krigen er jeg blit slått av disse umådelige lan-strekningers rigdomme, av den viktige rolle de allerede spillte i den europeiske økonomi, og av de uhyre muligheter for utvikling som de har.

Når jeg mottok hvervet som Nasjonenes Forbuns høikomissar for hjemsennelsen av krigsfanger og senere påtok mig ledelsen av det europeiske hjelpe-arbeid for hungersnøden, efter forslag av konferansen i Genf i august 1921, så var det ikke bare av interesse for dette arbeids menneskekjærlige karakter, som skulde bringe bortimot en halv million mennesker tilbake til sine, og skulde gjøre det mulig å redde flere millioner mennesker fra en grusom død.

Jeg hadde desuten en sterk følelse av den skjebnesvangre forstyrrelse som Ruslands utestengen volte i Europas likevekt,og jeg hilste med giede den anledning som disse virksomheter gav mig til å studere, helt objektivt, «sine ira et studio», forhollene i dette lann, som utlannets publikum alene kjenner gjennem motstridende og ofte

løgnaktige meddelelser. Jeg må til-føie, at jeg ikke er kommet i berøring med det russiske folk uten å føie en sterk sympati for den uthollenhet hvormed det har lidt både før og efter revolusjonene, og uten å beundre den primitiveSlutning.

sunhet hvormed de altid har fattet nytt mot, og har fornyet sine anstrengelser for å bedre tilstannen.

Det intrykk som unnersøkelsen av det økonomiske livs forskjellige områder i Rusland efterlater, synes mig å være, at dette store lann har gjennem-gått en alvorlig sygdom, hvorfra det bare netop har begynt å reise sig. Før 1914 var det sosiale liv i Rusland ikke sunt, og en kan ikke betrakte tsardømmet som et normalt styre. Men krigen forverret hurtig det almindelige illebefinnende. Revolusjonene i 1917, krigen med utlannet og borgerkrigene fra 1918 til 1921 betegner krisetiden, hvorefter fulgte rekonvalescensen, hvis utvikling imidlertid ble sterkt forsinket av hungersnøden, som rammet de fruktbareste strøk ved Volga og i det sydlige Ukraine.

Jeg er overbevist om at Europa og hele verden har interesse av å paaskynne og lette denne rekonvalescens. Jeg tror at uten utlannets hjelp vil den russiske regjering være istann til meget langsomt å bedre stillingen, hvis høsten i de nærmeste år blir normal. I flere år har Rusland levet et vegetativt liv; det vil bli nødt til, forekommer det mig, enda mer å minske sin industri", hvis unnerskudd det meget vanskelig vil kunne klare. Ved megen økonomi vil det, tror jeg, litt efter litt kunne samle den nødvendige kapital for at gjenreise lannet.

Men denne prosess vilde bli sterkt paaskynnet, til den største fordel for Europa som for Rusland selv, hvis den utenlanske industri og handel vilde samarbeide i dette gjenreisnings-verk ved å gi på kreditt de maskiner og produkter, uten hvilke lannets produksjon ikke kan heves.

Den internasjonale økonomis alvorlige stilling til-lü

later åbenbart ikke den utenlanske kapital å gi Rusland forskudd på det uvisse og en bloc. Pengene kunde jo kanskje brukes på en måte som ikke i virkeligheten øketpro-duksjons-evnen, og derved igjen befolkningens evne til å betale tilbake og til å kjøpe. De kunde des-uten hjelpe til å styrke den nasjonaliserende og centraliserende tendens, som vilde motvirke den bevegelse for handelens befrielse og økonomisk selvstendighet som ble inledet av N E P (den nye økonomiske politikk).

Derimot vil kreditt gitt til foretagender og særlige selskaper, hvis betingelser for trivsel og utvikling man først hadde unnersøkt omhyggelig, kunne i høi grad forbedre viktige befolkningslags kår, og åpne muligheter av interesse for den utenlanske industri, samtidig med at den begunstiger den almindelige utvikling, som hjelper til å bringe industriens, handelens og lanbrukets foretagender mer normale arbeidsbetingelser. Styrket ved hjelp av den utenlanske kapital, vilde disse sandsynligvis få større selvstendighet og livskraft, som igjen vilde heve det almindelige økonomiske nivå. Særegne jernbane-linjer, mine-og industri-foretagender, kooperative bonne-selskaper

Lander, den russiske regjerings representant i hjelpe-arbeidet for hungersnøden.

kunde hurtig komme i trivsel, hvis de fikk kreditt i varer.

Jeg er ikke blinn for til hvilken grad denne gjen-optagelse av varige økonomiske forbinnelser gjøres vanskelig ved Ruslands gamle gjell, som sovjett-regjeringen hittil ikke har anerkjent. Jeg håber at man snarest mulig kommer til en forståelse på dette ømtålige punkt, som sikkerlig danner den største vanskelighet for at Rusland kan opnå regjerings-kreditt. Men det synes mig, at de utenlanske industri-drivende og handelsmenn måtte meget godt, og uten politiske vanskeligheter, kunne gi kreditt i varer til russiske selskaper og foretagender. Ved å gjenreise Ruslands produksjons-evne gir man det dets betalings-evne tilbake, og man letter det gjennemføringen av en almindelig endelig ordning, som vil ha betydning for alle sider av det viktige spørsmål om gjenoprettelsen av normale forbinnelser. Den største vanskelighet som må overvinnes, består i den mistillit som man i utlannet har til Rusland og til det langsomme og tungvinte byråkratiske apparat hvorigjennem sovjett-administrasjonen

arbeider.

Den erfaring som min hjelpe-organisasjon for hungersnøden for tiden opnår, vil muligens kunne bidra til å gjenoprette utlannets interesse for og tro på muligheten av å ta del i gjenreisnings-verket i Rusland. For å hjelpe bønnene i hungersnød-strøkene, som er berøvet dyr og jordbruks-materiell, til å gjenopta dyrkningen av sine marker, opretter vi to model 1-stasjoner for lanbrukets gjenreisning, en i Rusland og en i Ukraine. Hver av dem utstyrt med et snes motorploger, hvorav de fleste allerede er på vei til Rusland, med reparasjons-materiell og nødvendig150

Slutning.

John Gorvin, representant for den internasjonale hjelpe-aksjon og for Nansens hjelpe-aksjon i Rusland.

redskap, og desuten med en viss driftskapital, vil disse stasjoner muliggjøre dyrkningen av et betydelig lann-areal. Ledet av en utsennt utenlansk

lanbruks-sakkyndig skal disse stasjoner drives på et heltkom-mersieltgrunlag. Bønnene og de kooperative bonneselskaper skal betale i korn, efter neste høst, for det arbeid som blir utført for dem. Den intekt som opnås, vil helt og hollent bli viet hjelpe-arbeidet i hun-gersnød-strøkene. Detaljerte beretninger om stasjonenes utvikling, om de vanskeligheter man mø-ter, og de resultater som opnås, vil hyppig bli offentliggjort av vort oplysnings-byrå, hvilket vil sette de utenlanske industri-drivende i stann til å holle sig a jour med de betingelser hvorunner man kan arbeide i Rusland.

Det er vor tanke at dette rekonstruksjons-arbeid, så nødvendig for å hjelpe befolkningen i hungersnød-strøkene, skulde fortsettes til neste sommer i den utstrekning vore midler tillater, og i samarbeid med andre filantropiske organisasjoner. Samtidig vil vi bringe den hjelp som det er mulig på det medisink-sani-tære område, og til universitetene og skolene. PåSlutning.

denne måte vil vi forsøke, i en meget beskeden målestok, å ta del i det umådelige arbeid for lannets økonomiske gjenreisning.

Vi tror i virkeligheten, at det ikke er nok bare midlertidig å rive den sultende befolkning i Volgadalen og det sydlige Ukraine ut av dødens klør; men en må ikke forlate dem før en har skaffet dem midler til å dyrke sin jord, og til å klare sig selv. Den sanne menneske-kjærlighet gir ikke bare en midlertidig hjelp som stanser sygdommen for en tid, men den søker å hjelpe den syke helt frem, og ikke gi ham op før han har gjenvunnet sunheten og kan gjenopta sin normale virksomhet. For å gjennemføre dette program for hjelp til befolkningen i de russiske hunger-strøk trengs betydelige midler. Vi har dem uheldigvis ikke, men vi forsøker, ved et konkret eksempel, at vise den vei, som vi tror er den riktige.7 - " * ^ + .

±\VZ '??/ MuVland t* frpde...,